

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 13.

Fredagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Justerades protokollen för den 13 och den 15 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 44, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1932 den 19 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Dahlström, A.</i> , expeditjonsföreståndare, Göteborg,	med 36 röster,
» <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	» 36 » ,
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 36 » ,
» <i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 36 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 36 röster,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 36 » ,
» <i>Sylwan, H.</i> , agronom, Nyboholm,	» 36 » ,
» <i>Weibull, Alexander</i> , lantbrukare, Sofieholm, Kulladal,	» 36 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Åhlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 36 röster,
» <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 36 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 36 » ,
» <i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 36 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hällander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 36 röster;
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 36 » ,
» <i>Nygren, G.</i> , konduktör, Gävle,	» 36 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 36 » ,

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	med 36 röster,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 36 » ,
» <i>Brodin, O.</i> , direktör, Halmstad,	» 36 » ,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 36 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Berglund, Enar</i> , landstingsman, Strömnäs,	med 36 röster,
» <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	» 36 » ,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 36 » ,
» <i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnköldsvik,	» 36 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 36 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 36 » ,
» <i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 36 » ,
» <i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Nilsson, V.</i> , ekonomichef, Kalmar,	med 36 röster,
» <i>Modèer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 36 » ,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 36 » ,
» <i>Sjöberg, S.</i> , godsägare, Färjestaden,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 36 röster,
» <i>Berg, Robert</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 36 » ,
» <i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 36 » ,
» <i>Bergdahl, Axel</i> , kamrer, Karlskrona,	» 36 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Lindh, A.</i> , landstingskamrer, Karlstad,	med 36 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	» 36 » ,
» <i>Ferm, E. D.</i> , lantbrukare, Skåre,	» 36 » ,
» <i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 36 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 36 röster,
» <i>Lorenzen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	» 36 » ,
» <i>Berglund, Allan</i> , landstingskamrer, Kristianstad,	» 36 » ,
» <i>Åkesson, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	» 36 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 36 röster,
friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 36 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 36 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	med 36 röster,
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 36 » ,
» <i>Nycander, H.</i> , landstingsdirektör, Luleå,	» 36 » ,
» <i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	» 36 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 36 röster,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 36 » ,
» <i>Kjellendorff, I. W.</i> , lantbrukare, Delebäck, Hova,	» 36 » ,
» <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 36 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 36 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 36 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 36 » ,
» <i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	» 36 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Carlsson, E. G.</i> , nämndeman, Katrineholm,	med 36 röster,
» <i>Juhlin, Ragnar</i> , lantbrukare, Ellesta, Vrena,	» 36 » ,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 36 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 36 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 36 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 36 » ,
» <i>Ågren, Hugo</i> , förste bokförare, Kubikenborg,	» 36 » ,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 36 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 36 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelsjö,	» 36 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 36 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 36 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 36 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 36 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Häggeby,	» 36 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 36 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Vestkinde,	med 36 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 36 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 36 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 36 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 36 röster,
» <i>Andersson, Folke</i> , trafikassistent, Uddevalla,	» 36 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 36 » ,
» <i>Hansson, Axel</i> , landstingsman, Rubbesta, Ödeborg,	» 36 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Johansson, K.</i> , lantbrukare, Vretberga, Medåker,	med 36 röster,
» <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	» 36 » ,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 36 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 36 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 36 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad, Täckaregård, Väckelsång,	» 36 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 36 » ,
» <i>Bondeson, N. A.</i> , f. d. riksdagsman, Strömsnäsbruk,	» 36 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Vindahl, A.</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	med 36 röster,
» <i>Aqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	» 36 » ,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 36 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 36 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Olsson, O. P.</i> , affärschef, Östersund,	med 36 röster,
» <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Offne, Trångsviken,	» 36 » ,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 36 » ,
» <i>Annér, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 36 » ;

suppleanter:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Eneroth, Ture</i> , arrendator, Högen, Jonsered,	med 35 röster,
» <i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 35 » ,
» <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	» 35 » ,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 35 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	med 35 röster,
» <i>Ryding, Nils</i> , rådman, Malmö,	» 35 » ,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 35 » ,
» <i>Thomasson, G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 35 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 35 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalordförande, Leksand,	» 35 » ,
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 35 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 35 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 35 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 35 » ,
» <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	» 35 » ,
» <i>Bellander, Birger</i> , direktör, Gävle,	» 35 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	med 35 röster,
» <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	» 35 » ,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 35 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 35 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 35 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Håxmon, Ådalsliden,	» 35 » ,
» <i>Bouvin, K.</i> , handlande, Sollefteå,	» 35 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 35. » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Karlsson, Anton</i> , järnarbetare, Jönköping,	med 35 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 35 » ,
» <i>Holstensson, Allan</i> , lantbrukare, Alfversjö, Eksjö,	» 35 » ,
» <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	» 35 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	med 35 röster,
» <i>Jonsson, John W.</i> , landstingsman, Nybro,	» 35 » ,
» <i>Johnsson, G. L.</i> , f. d. riksdagsman, Kalmar,	» 35 » ,
» <i>Wirell, Emil</i> , sekreterare, Kalmar,	» 35 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 35 röster,
» <i>Klemedtson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 35 » ,
» <i>Thorssell, Karl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 35 » ,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Svängsta,	» 35 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Löfberg, Anders</i> , grosshandlare, Karlstad,	med 35 röster,
» <i>Svensson, Nils</i> , f. d. riksdagsman, Långelanda, Årjäng,	» 35 » ,
» <i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 35 » ,
» <i>Nordström, H. E.</i> , f. d. riksdagsman, Torsby,	» 35 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	med 35 röster,
» <i>Jeppsson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 35 » ,
» <i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karstad, Österslöv,	» 35 » ,
» <i>Fredriksson, L.</i> , landstingsman, Vä,	» 35 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 35 röster,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 35 » ,
» <i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 35 » ,
» <i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 35 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Lantz, E. P.</i> , f. d. landstingsman, Luleå,	med 35 röster,
» <i>Widlund, O.</i> , rådman, Luleå,	» 35 » ,
» <i>Johansson, G.</i> , stationsinspektör, Boden,	» 35 » ,
» <i>Wallin, Levi</i> , handlande, Boden,	» 35 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 35 röster,
» <i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 35 » ,
» <i>Jacobsson, Märten</i> , kontorist, Falköping,	» 35 » ,
» <i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 35 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 35 röster,
» <i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 35 » ,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 35 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 35 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Larsson, Arvid</i> , murare, Katrineholm,	med 35 röster,
» <i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	» 35 » ,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Tystberga,	» 35 » ,
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 35 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 35 röster,
» <i>Modin, Helmer</i> , kapten, Sundsvall,	» 35 » ,
» <i>Berggren, Tord</i> , kamrer, Sundsvall,	» 35 » ,
» <i>Kahlin, E.</i> , fanjunkare, Sundsvall,	» 35 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jonsson, Rudolf</i> , lantbrukare, Stöcksjö,	med 35 röster,
» <i>Grahnen, Alfr. A:son</i> , landstingsman, Granö,	» 35 » ,
» <i>Eriksson, Frans</i> , landstingsman, Bureå,	» 35 » ,
» <i>Jonsson, P. L.</i> , hemmansägare, Sävar,	» 35 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 35 röster,
» <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 35 » ;
» <i>Andersson, T. P. E.</i> , bokbindare, Uppsala,	» 35 » ,
» <i>Samzelius, J. A. T.</i> , andre bibliotekarie, Uppsala,	» 35 » ,

vid kontoret i Visby

herr <i>Ahlsten, Johan</i> , landstingsman, Hemse,	med 35 röster,
» <i>Sjögren, Hj.</i> , fanjunkare, Bander,	» 35 » ,
» <i>Nilsson, C. O.</i> , redaktör, Visby,	» 35 » ,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 35 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Kjerulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	med 35 röster,
» <i>Andrén, Anders</i> , handlande, Brälanda,	» 35 » ,
» <i>Samuelsson, Knut</i> , banmästare, Bohus,	» 35 » ,
» <i>Andersson, Edor</i> , f. d. riksdagsman, Knapasjö, Mjöbäck,	» 35 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Ekström, L. J.</i> , landstingsman, Ekeby, Hallstahammar	med 35 röster,
» <i>Anderson, Iwar</i> , kontorsbiträde, Arboga,	» 35 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 35 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 35 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 35 röster,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 35 » ,
» <i>Mattsson, V.</i> , nämndeman, Enebyda,	» 35 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 35 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Lindal, Gust.</i> , överbanmästare, Örebro,	med 35 röster,
» <i>Linder, Hjalmar</i> , grosshandlare, Örebro,	» 35 » ,
» <i>Pettersson, Ivar</i> , f. d. riksdagsman, Rosta,	» 35 » ,
» <i>Larsson, Hjalmar</i> , lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	» 35 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Nilsson, Nils</i> , d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 35 röster,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 35 » ,
» <i>Olsson, Olof</i> , komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 35 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 35 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom lottnig bestämd.

Karl Magnusson
i Kalmar.

Gustav Rosén.

Joh. Johansson.

Ernst Hage.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutsittet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Örnes* motion, nr 292, om grundlagsändringar för genomförande av viss omorganisation av riksbankens ledning och revision.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Tjällgrens* motion, nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 10.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få hemställa, herr talman, att kammaren måtte besluta, att bevillningsutskottets betänkande nr 10 skall sättas först bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Åkerberg* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 294, om ändrad lydelse av § 5 6:o tryckfrihetsförordningen.

Motionen blev på begäran bordlagd.

*Interpellation
ang. upp-
handlingen av
konserver för
armén.*

Ordet lämnade på begäran till herr **Wagnsson**, som anförde: I »Tidning för leverans till staten» för tisdagen den 29 december 1931 hade kungl. arméförvaltningens intendenturdepartement i annons nr 1259 infordrat anbud å bl. a. 165,000 stycken armékonserver. Genom anbud av den 13 sistförflutna januari hade A. B. Kalmar konservfabrik inlämnat skriftligt anbud för leverans av 100,000 armékonserver fritt kaj Stockholm till ett pris av 33¹/₁₀ öre per portion. På uppdrag av arméförvaltningens intendenturdepartement besökte en representant för departementet den 16 januari i år Kalmar konservfabriks anläggning vid Kvarnlyckan — enligt hans egen uppgift — för att inspektera, huruvida de sanitära förhållandena i fabriken voro tillfredsställande. Inspektionen föranledde icke någon anmärkning. I samband med denna gjordes förfrågan om närmast boende lämpliga person för utövande av kontrollskap. Anvisning lämnades på den cirka 11 km från fabriken bosatta distriktsveterinären N. J. Nilsson i Vassmolösa. Denne har på begäran intygat, att han därvid förklarade sig villig åtaga sig kontrollantskapet på de av representanten för arméförvaltningens intendenturdepartement dikterade villkoren. Kontrollen skulle ske dagligen under den tid tillverkningen påginge.

Någon tid därefter erhöll ledningen för Kalmar konservfabrik meddelande om att dess anbud refuserats, oaktat detta varit det lägsta. Som motivering härför anfördes, att fabriken var belägen å sådan ort, där möjlighet till daglig, å obestämda tider på dagen återkommande kontroll genom å orten boende, sakkunnig kontrollant icke finnes »och med hänsyn tagen jämväl därtill att vid ifrågavarande upphandling nya bestämmelser rörande upphandling och leverans å konserver komme att försöksvis tillämpas, varvid departementet borde ha möjlighet att genom egen personal utöva kontrollen för inhämtande av erfarenhet rörande bestämmelsernas lämplighet».

Sedan anbudsgivarna från landsorten avskilts under denna motivering, återstodo endast anbud från tre olika Stockholmsfirmor, varav den lägsta låg 3,02 öre per portion över Kalmar konservfabriks anbud, vilket för statsverket skulle betyda en merutgift på cirka 3,000 kronor. Genom särskilda skrivelser infordrades emellertid därefter förnyade anbud från de tre Stockholmsfirmorna och sedan dessa nya anbud inkommit, accepterades det lägsta av dessa, vilket emellertid låg 2 öre högre än det av Kalmar konservfabrik offererade. Detta innebär alltså en merutgift för staten av 2,000 kronor.

Arméförvaltningens intendenturdepartements förfaringssätt synes uppseendeväckande. Man annonserar efter anbud och uppställer — *sedan anbuden granskats* — krav på att kontrollen skall kunna ske genom departementets egen personal. Härigenom omöjliggör man konkurrens från landsbygdens konservfabriker. Om nu några nya bestämmelser rörande upphandling och leverans av konserver skola under innevarande år tillämpas, synes det rimligt, att meddelande härom lämnats i annonsen om anbud till dessa leveranser. Den av intendenturdepartementet lämnade uppgiften att möjlighet till daglig, å obestämda tider på dagen återkommande kontroll av sakkunnig kontrollant icke skulle finnas är, vad det avser Kalmar konservfabrik, icke riktig, vilket torde framgå av distriktsveterinär N. J. Nilssons utsago.

Då det synes mig i hög grad angeläget, att inga misstankar om obehöriga sidoinflytelser i fråga om statens uppköp skola genom myndigheternas förfaringssätt få näring, anser jag det önskvärt, att full klarhet må erhållas om de verkliga motiven till arméförvaltningens intendenturdepartements här relaterade förfaringssätt. Jag tillåter mig hemställa om kammarens medgivande att få till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställa följande frågor:

1) Vill herr statsrådet medverka till att bringa klarhet över vilka »nya be-

stämmelser rörande upphandling och leverans av konserver», som av arméförvaltningens intendenturdepartement försöksvis komma att tillämpas och som för inhämtande av erfarenhet kräva kontroll av departementets egen personal?

*Interpellation
ang. upp-
handlingen av
konserver för
armén.
(Forts.)*

2) Anser herr statsrådet icke, att om dylika »nya bestämmelser» skola tillämpas, meddelande härom bort lämnas i den annons, genom vilken anbud infordrades?

3) Är herr statsrådet villig medverka till att i framtiden även å landsbygden belägna konservfabriker skola ha möjlighet tävla om leveranser av ifrågasvarande slag?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam växellag med mera och antagande av förslag till ny växellag;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam checklag med mera och antagande av förslag till ny checklag med mera;

nr 12, i anledning av väckt motion om förhindrande av åtal för ofrivilliga förseelser mot nya författningsbestämmelser;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående beredande av befogenhet för exekutionsbiträde och fjärdingsmän att i vissa fall meddela beslut om införsel i avlöning m. m.; och

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder för åstadkommande av vedeldning i ökad utsträckning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 112, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; nr 114, med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.; samt

nr 115, angående ändring i villkoren för lån från statens fjäderfälånefond.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 106, med förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier m. m.;

nr 107, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning; samt

nr 111, med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Åkerberg* m. fl. väckta motionen, nr 294, om ändrad lydelse av § 5 6:o tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtanden nr 10—14 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 februari 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 76, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att för tiden från och med den 1 mars 1932 eller den tidigare dag, Kungl. Maj:t bestämde, till och med den 28 februari 1933 rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt;

dels ock godkänna två såsom bilagor A och B till nämnda protokoll fogade förslag till kontrakt mellan svenska staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget samt mellan svenska staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag.

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Till utskottet hade jämväl hänvisats åtskilliga motioner i sockerfrågan, av vilka de nedan under 1)—3) upptagna väckts under motionstiden vid riksdagens början och de under 4)—7) angivna i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. De sålunda föreliggande motionerna voro följande, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 168 i första kammaren av herr *Trygger* m. fl. och nr 224 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa, skulle under tiden från den 1 mars 1932 till och med den 28 februari 1933 eller den tidigare dag i februari 1933, Kungl. Maj:t bestämde, tullen utgå med 16 kronor för 100 kilogram;

att bestämmelse härom skulle såsom en anmärkning till nämnda tulltaxenummer intagas i tulltaxan;

samt att härvid skulle tillämpas vissa i motionerna angivna grunder;

2) de likalydande motionerna nr 174 i första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl. och nr 225 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att för allt socker, som inom riket tillverkades eller dit infördes, skulle under tiden från och med den 1 mars 1932 till och med dag, som kunde varda av riksdagen bestämd, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 4 öre för varje kilogram;

att av de medel, som härigenom tillfördes statsverket, tilläggspris skulle utbetalas för de betor, som enligt kontrakt mellan sockerbolagen och betodlarna odlades under 1932 och levererades under kampanjen 1932—1933, i den mån kontraktspriset för 100 kilogram betor med sexton procent sockerhalt understeg 2 kronor 45 öre;

samt att Kungl. Maj:t skulle erhålla befogenhet att träffa de anstalter, som för detta ändamål vore erforderliga, och fastställa de grunder i övrigt, som härvid skulle tillämpas;

3) de likalydande motionerna nr 240 i första kammaren av herr *Löfvander* m. fl. och nr 347 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Hörby m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tullsatserna för socker skulle utgå med följande belopp:

polariserande högst 98 procent 10 kronor för 100 kilogram;

polariserande mer än 98 procent 13 kronor för 100 kilogram;

samt att riksdagen måtte befullmäktiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för uppnående av vissa i motionerna avsedda prisförbättringar m. m.;

4) motionen nr 421 i andra kammaren av herr *Herou* m. fl., i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 76;

5) de likalydande motionerna nr 290 i första kammaren av herr *Pålsson* samt nr 423 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte med bifall i övrigt till den kungl. propositionen vidtaga den ändring däri, som erfordrades för säkerställandet av ett lägsta pris till betodlarna av 2 kronor 45 öre per 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt;

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

6) motionen nr 424 i andra kammaren av herr *Sköld* m. fl., i vilken hemstälts, att riksdagen måtte

1:o) vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 76 godkänna de såsom bilagor A och B till propositionen fogade förslagen till kontrakt mellan svenska staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget samt mellan svenska staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag med den ändring att till 4 § i respektive kontrakt fogades ett tillägg av i huvudsak den lydelse, som i motionen angivits;

2:o) likaledes vid bifall till förenämnda proposition uttala den bestämda förväntan, att de betodlare, som använde lejd arbetskraft för betskötsel och betupptagning under 1932, icke erbjöde sämre villkor för detta arbete, än vad som stadgades i mellan arbetarnas och arbetsgivarnas organisationer träffat avtal eller, om dylikt avtal icke kommer till stånd, vad som i detta avseende i allmänhet gällde i orten under åren närmast före 1929; samt

3:o) hos Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av åtgärder för att, om statens medverkan till sockerbetsodlingens stödjande skulle påkallas jämväl för följande år, förmå sockerbolagen att i möjligaste mån använda egna resurser för betodlingens och sockernäringsens vidmakthållande;

7) de likalydande motionerna nr 291 i första kammaren av herr *Carl Forssell* och nr 425 i andra kammaren av herr *Arne Forssell*, däri hemstälts,

1:o) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 76 vid årets riksdag;

2:o) att riksdagen för tiden från den 1 mars 1932 t. o. m. 28 februari 1933 måtte besluta en tilläggstull av 2 öre till den tull på 7 öre, som stadgades i tulltaxans punkt 119.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte,

med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 76 samt med avslag å motionerna nr 168, 174, 240, 290 och 291 i första kammaren och nr 224, 225, 347, 421, 423 och 425 i andra kammaren ävensom motionen nr 424 i sistnämnda kammare, i vad anginge yrkandet under punkten 1:o) i motionen,

1) besluta, att för tiden från och med den 1 mars 1932 eller den tidigare dag, Kungl. Maj:t bestämde, till och med den 28 februari 1933 rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt;

3) godkänna de såsom bilagor A och B till statsrådsprotokollet i ärendet fogade förslagen till kontrakt mellan svenska staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget samt mellan svenska staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag; samt

B) att motionen nr 424 i andra kammaren, i vad anginge yrkandena under punkterna 2:o) och 3:o) i motionen, måtte anses besvarad genom vad utskottet i betänkandet anförde.

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

1) herrar *Bärg*, *Örne*, *Björnsson*, *Lövgren* i Nyborg, *Björklund*, *Olsson* i Gävle, *Hjalmarsson* och *Bergström* i Hälsingborg, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen

A) att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 76;

B) att medgiva rätt för Kungl. Maj:t att för tiden från den 1 mars 1932 t. o. m. den 28 februari 1933 åsätta råsocker (gällande tulltaxa nr 119) en tilläggstull av högst 2 öre per kilogram;

2) herrar *Nilsson* i Hörby, *Andersson* i Boda och *Heiding*, som av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 240 och II: 347 samt i anledning av ej mindre de likalydande motionerna I: 168 och II: 224 än även de jämväl likalydande motionerna I: 291 och II: 425 ävensom med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 76 som motionerna nr 174 och 290 i första kammaren samt nr 225, 421, 423 och 424 i andra kammaren,

1:o besluta, att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 119 och 120 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxa, skulle från och med den 1 mars 1932 eller den tidigare dag, Kungl. Maj:t bestämde, tullen utgå med respektive 10 och 13 kronor för 100 kilogram; samt

2:o befullmäktiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för uppnående av i motionerna I: 240 och II: 347 avsedda prisförbättringar m. m. för sockerbetor;

3:o herrar *Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson* i Slätåker, *Jönsson* i Boa, *Forsberg* och *Larson* i Tönnersa, vilka anfört bland annat:

»Vi vidhålla vår tidigare uppfattning att ett förstärkt tullskydd varit det ändamålsenligaste medlet för sockernäringsens stödjande. Sedan emellertid betodlareföreningens styrelse godkänt det av regeringen framlagda förslaget och preliminära avtal mellan parterna träffats, torde denna utväg vara den enda möjliga för åvägabringande av förstärkt stöd åt betodlingen under innevarande år. Oaktat de betänkligheter vi sålunda hysa angående lämpligheten av de åtgärder och tillräckligheten av det stöd, som Kungl. Maj:t föreslagit, ha vi därför icke velat undandraga oss att medverka till förslagets genomförande.»

Herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! De skäl, som brukas anföras såsom stöd för, att det från statens sida bör vidtagas åtgärder för upprätthållande av sockerbetsodlingen och sockerindustrien ha ju under de senare åren ingående diskuterats vid de tillfällen, då riksdagen haft att behandla sockerfrågan, och det finnes ingen anledning att nu upprepa alla de skäl av olika slag, som brukas anföras i detta avseende.

Jag vill inskränka mig till att uttala den meningen, att de skäl av särskilt välgående art, som brukas anföras såsom stöd för upprätthållande av denna odling och denna industri, synas mig nu vara minst lika bärande som tidigare, ja, det förefaller mig till och med, som om de just nu hade fått ökad bärighet. Jag syftar härvid på angelägenheten för oss att just nu bereda arbetstillfällen i så stor utsträckning som möjligt, då svårigheterna i detta fall för dagen äro större än de varit, särskilt under de senast gångna åren.

Det är en ganska stor mängd människor som äro sysselsatta vid sockerbetsodlingen och sockerindustrien. Man har beräknat, att de vid själva odlingen sysselsatta uppgå till mellan 50—60,000 personer, därav hälften utgöras av sådana, som endast utföra säsongarbete och som vid ett eventuellt nedläggande av odlingen skulle se sig berövade dessa för dem ofta mycket betydelsefulla arbetstillfällen. Det arbete, som utföres av betodlarna själva och deras familjemedlemmar och av å deras gårdar anställda personer, skulle till en del kunna ersättas med arbete av annat slag, men jag vill i detta sammanhang erinra om, att betodlingen är en mycket arbetskrävande odling. Skall den lyckas, fordras en intensiv skötsel, och härför fordras mycket folk och arbete.

Jag vill också erinra om, att betodlarna själva representera ett mycket betydande antal. Antalet betodlare brukar, då odlingen har normal omfattning,

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

uppgå till omkring 20,000. Om jag samtidigt erinrar om, att den areal, på vilken betor odlas, brukar omfatta mellan 30 och 35,000 hektar och ibland något därutöver, så framgår därav, att betarealen på varje gård icke blir mycket mer än i medeltal $1\frac{1}{2}$ å 2 hektar. Vi förstå därav, att flertalet betodlare utgöres av smärre och medelstora jordbrukare; jag skulle tro, att medelstorleken på de gårdar, där betor odlas, icke ligger mycket över 10 hektar.

Det andra skälet, som jag vid detta tillfälle anser mig ha anledning att särskilt understryka, och som, efter vad jag menar, gör sig gällande med särskild styrka just nu, är omsorgen om vår handelsbalans. I det läge, vi nu befinna oss, är det en angelägenhet såväl för staten som för enskilda, att vår handelsbalans bringas i en bättre ställning. Nu kan man säga, att därest vi icke tillverka socker själva, så kunna vi i stället importera socker ganska billigt, och vi kunna verkställa odling av annat slag och producera andra alster. Ja, det är sant att så i viss omfattning kan ske, men vi böra komma ihåg, att sockret är en för vår folkhushållning högst nödvändig vara, och det bör då vara angeläget för oss att kunna i så stor utsträckning som möjligt förse folkhushållningen med denna nödvändighetsvara genom egen odling.

Då nu riksdagen går att avhålla man kan säga sin sedvanliga debatt i sockerfrågan, är läget, om man ser på utgångspunkten, ganska avsevärt förändrat, i det att det hittills gällande femårsavtalet mellan betodlarna och sockerbolagen är utlupet. Detta avtal utarbetades på hösten 1926 och trädde sedermera i kraft under år 1927. Det ansågs då vara ur odlarnas synpunkt något så när tillfredsställande och även ur sockerbolagens synpunkt godtagbart. Men det har visat sig sedermera genom det oerhörda prisfallet på världsmarknaden och genom det starka prisfallet å socker hemma hos oss, att detta kontrakt kommit att under de sista åren te sig i hög grad ofördelaktigt för betodlarna, ja, så ofördelaktigt, att jag tror, att om inga statliga åtgärder vidtagits, man kunnat riskera, att odlingen hade inskränkts till de 50 procent av den kontrakterade arealen, som betodlarna under alla förhållanden äro skyldiga att odla.

Då nu det femåriga avtalet utlupit och det gällde att träffa en ny uppgörelse mellan odlarna och sockerbolagen, var följaktligen på grund av det starka prisfallet utgångsläget mycket ogynnsamt. Priset på socker är nu mycket lägre än för fem år sedan. Femårsavtalet byggde, såsom vi veta, på principen, att betpriset skulle stå i en viss relation till sockerpriset. Sedan dess har priset på socker, från att år 1926, då avtalet ingicks, ha stått i över 50 öre — om jag frånräknar skatten, så låg det mellan 45 och 50 öre — konstant sjunkit och ligger nu något under 30 öre. I början av år 1931 var sockerpriset en tid under 26 öre, och även på hösten var priset synnerligen lågt. Det har sedan stigit något, men ligger ännu betydligt under de sockerpris som gällde för fem år sedan, då det gamla avtalet ingicks. Jag nämner detta för att framhålla, huru mycket ogynnsammare förutsättningarna för en uppgörelse varit nu än vid tidigare tillfällen.

Förhandlingar upptogos mellan sockerbolaget och betodlarna i slutet av förra året. Jag kan här inflika, att dessa förhandlingar kanske kommo att dröja något, därför att man å ömse sidor ville avvakta resultatet av den utredning, som de sockersakkunniga utfört med stöd av den så kallade monopollagen, och resultatet av dessa undersökningar blev icke färdigt förrän fram i november månad, varefter förhandlingar mellan parterna upptogos i början av december. Givetvis hoppades även regeringen, att det skulle visa sig möjligt för parterna att på egen hand göra upp saken, även om svårigheterna av skäl, som jag anfört, voro ganska stora. Jag har ej anledning att här mera detaljerat sysselsätta mig med gången av dessa förhandlingar, utan jag vill endast erinra om, att det huvudönskemål, som från betodlarnas sida framförts, varit, att den multipel ändras, som angivit relationen mellan betpriset och sockerpriset. Den-

na har tidigare varit $6\frac{1}{2}$ gånger sockerpriset, medan man nu från betodlarnas sida framställt krav på, att den skulle höjas till $7\frac{1}{2}$. Från bolagens sida erbjöd man sig på ett tidigt stadium att bibehålla den gamla multipeln på $6\frac{1}{2}$ men därtill lägga ett tilläggsbelopp av 20 öre per deciton, ett belopp som under vissa förutsättningar, vid ökad odling, skulle kunna höjas till 25 öre. Från betodlarnas sida reducerade man under förhandlingarnas gång i någon mån sina krav. Man satte ned fordringarna på en multipel av $7\frac{1}{2}$ och nöjde sig i stället med en multipel å 7.2, men det visade sig att även om bolagen vore beredda till visst tillmötesgående, någon uppgörelse icke kunde komma till stånd, närmast beroende på, att man, huru man än räknade, fann, att prisläget var så ogynnsamt för betodlarna, att man från deras sida önskade ett visst garanterat minimipris. Det var på den punkten svårigheter uppstodo.

Sedan de direkta förhandlingarna mellan båda parterna avbrutits i början av januari, förordnade regeringen en särskild kommission att undersöka förutsättningarna och åvägabringa en uppgörelse. Kommissionen inriktade sitt arbete på att få fram ett system, som byggde på ungefär samma grunder, som tidigare gällt, alltså en glidande skala, så att betpriset skulle stå i en viss relation till sockerpriset. Men samtidigt eftersträvade kommissionen givetvis att under alla förhållanden få till stånd en uppgörelse, som garanterade betodlarna ett minimipris av sådan storlek, att odling komme till stånd. Att träffa ett avtal, som endast medförde odling vid ett visst högre prisläge, tjänade i själva verket icke mycket till.

Man kan nu fråga sig, vad det föreliggande förslaget i själva verket betyder för köparna av betor, för bolagen, vidare för odlarna, försäljarna av betor, och slutligen vad det betyder för konsumenterna.

Vad bolagen beträffar, innebär förslaget, att bolagen kunna taga ut ett sockerpris, som ligger något högre än det nu för dagen gällande. Vidare kommer importen av utländsk vara att ersättas av inhemsk tillverkning genom att importen regleras. På sätt, som föreslås, kommer importen av utländsk raffinad icke längre att äga rum, utan de, som tidigare ha importerat raffinad, få nu täcka sina behov av inhemsk tillverkning, och bolagen ha så stor kapacitet, att de mycket väl kunna tillgodose behovet av den färdiga varan.

Å andra sidan ha bolagen utfäst sig att för betorna betala ett pris, som ligger avsevärt över de pris, som förekommit vid tillämpning av grunderna i det hittills gällande femårsavtalet. Jag kan i detta avseende påpeka, att med tillämpning av det tidigare gällande avtalet skulle vid ett sockerpris av 31 öre grundpriset på betor bli 1 krona 93 öre, men enligt det nu föreliggande förslaget kommer under alla förhållanden ett minimipris av 2 kronor och 30 öre att utgå. Redan därav torde framgå, att bolagen vid förhandlingarna gjort ej oväsentliga medgivanden i jämförelse med de villkor, som gällt tidigare.

Man har gjort den erinran mot föreliggande förslag, att bolagen icke skulle komma att bli intresserade av att någon större betodling komme till stånd. Man säger, att om sockerpriset är lågt, skulle det vara fördelaktigt för bolagen att icke taga emot så mycket svenskt socker utan i stället importera utländskt billigt råsocker i största möjliga omfattning och göra sig en förtjänst på det. Jag erinrar då i förbigående om, att importen av råsocker icke normalt uppgått till mer än inemot 70,000 ton, därav 50,000 ton importerats av det stora bolaget. Men vad jag särskilt vill framhålla är, att bolagen nu givetvis ligga inne med större delen av det socker, som producerats under den senaste kampanjen. Bolagen ligga inne med stora lager av inom landet producerat socker och givetvis även med en del importerat socker, och detta socker är avsett att förbrukas under den närmaste tiden. Menar man, att bolagen skulle finna det förenligt med sina intressen att importera råsocker i en synnerligen stor mängd, kan det endast vara under förutsättning, att bolagen räkna med, att prisläget

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

nästa år, år 1933, skall bli för bolagen synnerligen gynnsamt. Därför skulle de nu draga till sig en så stor mängd socker, att det icke kan konsumeras under detta år utan först under ett senare år. Jag har svårt att tänka mig, att detta skulle vara någonting för bolagen lockande. Avtalet skall enligt förslaget endast gälla till och med utgången av februari månad år 1933, och hurudant läget kan bli sedan, under vilka villkor bolagen komma att arbeta, och framför allt vilket pris som kommer att gälla på världsmarknaden, vet ingen människa. Jag har svårt att tänka mig, att det skulle ligga någonting lockande för bolagen i en spekulering av den art, som man uttalat farhågor för. Skulle sockerpriset komma att stiga, så komma givetvis bolagen, därest stegringen blir tillräckligt stor, att betala ett ökat pris till betodlarna. Jag vill i övrigt icke närmare ingå på bolagens ekonomi. Jag hänvisar till vad de sockersakkunniga i den punkten uttalat och särskilt till vad som anförts på sidan 31 i den kungliga propositionen, där de sockersakkunniga med stöd av handlingar och material, som stått till deras förfogande vid undersökningen enligt monopolagen, framlagt en del kalkyler rörande bolagens produktionskostnader och även en del beräkningar över den vinst eller förlust som vid olika tillfällen och i olika prislägen kan komma att inträda.

Nu är det sannolikt, att bolagen för framtiden räkna med att icke behöva göra så stora avskrivningar, som hittills skett. Det är all sannolikhet för, att så icke kommer att ske, men å andra sidan betala sockerbolagen ett betpris som ligger ganska avsevärt över hittills gällande pris och faktiskt innebär, att då priset på socker är 31 öre, bolagen komma att till betodlarna betala fyra miljoner mera i likvid för betor, än vad de hittills skolat göra.

Jag ber att få framhålla, att det givetvis från regeringens sida icke förelagat någon önskan att ingripa i onödan. Vi ha icke ingripit förrän i det ögonblick, då vi ansågo att underhandlarna — inom parentes vill jag säga, att jag tror, att de äro de mest erfarna och skickliga män, som kunnat uppletas — pressat båda parterna så långt som möjligt, då de hade förmått bolagen att göra alla de medgivanden, som de ansågo möjliga att få, och då de från betodlarnas sida hade sökt att få fram deras yttersta bud. Då kommissionen ansåg, att man icke kunde komma längre, inriktade den sig på att utarbeta ett förslag rörande vissa statsåtgärder, det förslag, som nu föreligger.

Angående verkningarna av föreliggande förslag för betodlarna vill jag betona, att betodlarna vunnit ett önskemål, som länge gjort sig gällande, nämligen att få multipeln höjd, att få en ur deras synpunkt bättre relation mellan betpriset och sockerpriset. Multipeln har höjts från $6\frac{1}{2}$ till 7. Därtill kommer också, att man ernått en annan icke oväsentlig fördel, nämligen den höjning i pristillägget, som inträder vid en högre sockerhalt än 16 procent. Förra året var sockerhalten mycket hög, 18 procent i genomsnitt. Det blev ett tillägg enligt det gamla avtalet på 20 öre, men enligt det nu föreliggande förslaget skulle tillägget ha blivit icke mindre än 29 öre. Därtill kommer, att det garanterade minimipriset ligger icke så litet över. Med tillämpning av femårsavtalets bestämmelser skulle betpriset förra året utan subvention ha blivit 2 kronor och 13 öre, medan det enligt det nya förslaget skulle bli 2 kronor 59 öre, allt detta under förutsättning av ett sockerpris på 31 öre.

Nu vill man kanske från betodlarnas sida göra en jämförelse mellan det minimipris, som här föreslås, och det pris, som blev garanterat genom riksdagens beslut år 1930, nämligen ett minimipris av 2 kronor 45 öre. Nu har man ju föreslagit ett garanterat pris av 2 kr. 30 öre, men härtill kommer då den förbättring, som jag nyss erinrade om i avseende å tillägget för förhöjd sockerhalt; ett tillägg, som vid en sockerhalt på 17.2 % — medeltalet i sockerhalt under de senaste åren — skulle utgöra 5 öre, men vid så hög sockerhalt, som vi hade förra året, skulle bliva 9 öre. Jag nämner detta därför, att man inte skall

enbart jämföra det nu föreslagna minimipriset, 2 kr. 30 öre, med det pris av 2 kr. 45 öre, som gällde 1930 och som jag tror betodlarna då ansågo vara ganska gynnsamt — åtminstone kom då en stor betodling till stånd — utan också taga hänsyn till den förbättring, som icke här synes, men som ligger i tillägget för högre sockerhalt. Jag vill också erinra om, att under förhandlingarnas gång hade, redan innan den statliga kommissionen hade börjat sitt arbete, från betodlarföreningens ledning uttalats, att därest man fick en multipel av 7.2 och ett sockerpris av 33 öre, så ansåg man, att odling i önskvärd omfattning skulle komma till stånd. Man ansåg, att odlingen skulle bli så stor, att bolagens tillverkningskapacitet skulle kunna tagas i anspråk. Räknar man efter, vad det var för pris, som betodlarföreningens ledning då siktade på, kommer man till ett pris på just 2 kr. 31 öre, d. v. s. det pris, som gäller vid en multipel av 7.2 och ett sockerpris av 33 öre. Då nu minimipriset enligt förslaget skulle bli 2 kr. 30 öre, ligger detta ungefär alldeles på den nivå, som man under förhandlingarnas gång i december, innan kommissionen ingrep, ansåg vara vad man egentligen önskade.

Nu har betodlareföreningens styrelse förklarat sig ämna inför betodlareföreningen tillstyrka förslaget godkännande, ehuru man uttalar, att man finner priset väl lågt. Jag vill naturligtvis inte säga något om det. Jag förstår mycket väl, att alla, och icke minst vi jordbrukare, vilja ha så bra pris som möjligt för våra produkter. Jag vill ingalunda påstå, att jag anser det garanterade minimipriset ligga högt, men situationen är ju dock sådan, att man inte alltid kan få vad man helst vill. Jag vill också erinra om, att det för betodlarna innebär trygghet att ha ett garanterat minimipris. Det är inte så synnerligen många näringsidkare i vårt land, som kunna räkna med fullt garanterade priser. Spannmålsodlarna kunna det, i viss omfattning åtminstone, men i fråga om en mängd andra, mycket stora och viktiga grenar av jordbruksnäringen har man ingen garanti för de priser man kommer att ernå.

Jag menar därför, att då man från kommissionens sida framlade detta förslag och bolagen förklarade att de komme att godkänna det, och då även betodlareföreningens styrelse förklarade sig kunna tillstyrka förslaget antagande, så fanns det ingen anledning för regeringen att motsätta sig dess genomförande utan ansåg tvärtom att det i detta läge borde befinnas acceptabelt.

Jag skall kanske inte ta upp tiden med att diskutera och göra jämförelser här med det förslag, som nu framlagts i Danmark. Man har där utgått från ett något högre pris på socker än här. Man har utgått från ett pris av 32 öre, som skulle komma att tillämpas från i höst och ett år framåt. Skillnaden mellan det danska förslaget och det svenska är, att det svenska bygger på ett avtal, som skulle träda i kraft nu och gälla ett år framåt, medan det danska avser att gälla sockerproduktionen från i höst och ett år framåt. Däri ligger ju en viss skillnad.

Vad åter betpriset angår, så upptar det danska förslaget, såsom torde vara bekant, ett garanterat pris av 1 kr. 80 öre per deciton, medan det svenska upptar ett pris av 2 kr. 30 öre. Nu äro dessa priser av vissa skäl icke fullt jämförbara, närmast därför att de danska betodlarna erhålla betmassan tillbaka gratis, medan däremot de svenska odlarna härför få betala en liten avgift. Jag tror man kan säga, att den fördel, som de danska odlarna härutinnan ha framför de svenska, kan uppskattas till ungefär 20 öre per deciton. För att göra en jämförelse kan man kanske säga, att det svenska grundpriset blir 2 kr. 30 öre och det danska omkring 2 kronor. Men jag vill då också framhålla, att de danska odlarna icke få något tillägg alls vid en högre sockerhalt på betorna, ett tillägg, som för de svenska odlarna vid hög sockerhalt kan komma att uppgå till inemot 30 öre. Vid låg sockerhalt blir det givetvis mindre, men normalt

*Ang.
älgårder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

torde man kunna säga, att det kommer att ligga mellan 15 och 20 öre. Däri ligger en ganska avsevärd fördel för de svenska odlarna. Å andra sidan har man ju i Danmark att räkna med väsentligt lägre arbetslöner för skötseln av betfälten, och vidare är hektarskörden där något högre än hos oss. Det är av dessa skäl inte så lätt att dra en fullt korrekt jämförelse mellan de svenska och danska förslagen, men jag tror ändå, att man har fog för att säga, att förslaget för de svenska betodlarna, om man tar alla dessa synpunkter i beaktande, ingalunda är sämre än det förslag, som blivit framlagt på andra sidan sundet, utan möjligen bättre.

Jag vill nu till sist säga några ord om vad det föreliggande förslaget betyder för konsumenterna. Jag vill i det hänseendet endast erinra om, att betpriset nu ligger på synnerligen låg nivå. Före kriget, exempelvis under åren 1907—1914, varierade sockerpriset mellan 52 och 60 öre. Däri ingick ju då också sockerskatt; men det var faktiskt det pris, som konsumenterna på den tiden fingo betala. Även efter kriget ha vi varit vana vid ett sockerpris väsentligt högre än det nu gällande. Vi behöva ju faktiskt inte gå mer än fyra å fem år tillbaka för att finna ett sockerpris, som var ungefär dubbelt så högt som det nu gällande. Jag tror därför ingalunda, att man med verkligt fog skall kunna påstå, att även om förslaget nu innebär, att sockerpriset höjes en liten smula utöver det, som gällt under den senaste tiden, detta på något sätt kan vara ett oskäligt betungande av konsumenterna. Vi kunna ju räkna efter vad det betyder t. ex. för en löntagare, som före kriget hade en timlön på 40 eller 50 öre. Då räckte inte en timlön till att köpa ett kilo socker. För dagen har en löntagare av samma kategori kanske en timlön på 70 eller 80 öre, ja, kanske 1 krona, och denna timlön räcker i så fall till att köpa, inte bara ett, utan kanske två, tre kilo socker. Jag har med detta endast velat antyda, att om vi jämföra förhållandena nu för konsumenterna med vad läget var antingen för fyra, fem år sedan eller också före kriget, så utfaller denna jämförelse alldeles avgjort till förmån för läget 1932.

Jag vill till sist endast erinra om, att svårigheterna för sockerbetsodlingen naturligtvis bottna i det stora priset på världsmarknaden. Sockerpriset på världsmarknaden har under 1931 varit lägre än någonsin tillförne. Nu ha ju genom förskjutningarna i valutan vissa ändringar inträffat och även en viss förhöjning kommit att inträda i priset på socker i Sverige, men faktiskt måste man säga, att sockerpriset på världsmarknaden alltjämt är abnormt lågt. Det är omöjligt att här profetera om hur utvecklingen kommer att gå. Den s. k. Chadburneplanen, som ju avser att i viss omfattning begränsa odlingen och exporten speciellt från de rösockerproducerande, men även från de betsockerproducerande länderna, trädde i kraft förra sommaren, och verknin-garna ha därför ännu inte kunnat göra sig så starkt gällande. Man ser dock redan nu en påtaglig minskning i världsskörden av socker. Emellertid finnes det alltjämt kvarliggande betydande exportöverskott på Java och Cuba, men det är möjligt, att så småningom mera normala förhållanden komma att inträda och att även prisläget kan stabiliseras. Det är svårt att i dessa tider, då så många andra faktorer, delvis av handelspolitisk art, kunna komma att spela in, våga uttala ett bestämt omdöme härom.

Då femårsavtalet mellan betodlarna och sockerbolagen ingicks för ungefär fem år sedan, var sockerpriset något över 50 öre, närmare bestämt 52 å 53 öre. Däri ingick då en sockerskatt, som vid det tillfället var 8 öre per kilogram; men det pris, som sockerindustrien då erhöll, var dock omkring 45 öre per kilogram. Enligt femårsavtalet skulle betpriset vid ett sockerpris på 31 öre bli 1 kr. 93 öre per deciton. Enligt nu föreliggande förslag blir betpriset vid ett sockerpris av 31 öre inte mindre än 2 kr. 30 öre. Då femårs-avtalet ingicks, erhöll alltså sockerindustrien 45 öre per kilogram socker. Nu

har sockerpriset sjunkit. Enligt förslaget skulle det komma att bli 31 öre, men man har i alla fall utsikt att kunna räkna med, att betodlingen och sockerindustrien skola kunna upprätthållas utan att några sådana statliga åtgärder som tullförhöjning eller direkt subvention nu skulle komma att behöva tillgripas. Härmed har jag velat framhålla, att medan man för fem år sedan kunde få till stånd odling med ett sockerpris av 45 öre, blir det dock möjligt nu att kunna få till stånd odling med ett sockerpris av endast 31 öre. Det visar ändå, att man från de olika parternas sida sökt gå varandra till mötes så långt som möjligt. Det har inte varit möjligt utan att staten också ingripit, men jag tror, att denna anordning, som förslaget innebär, kan genomföras utan att därmed några berättigade intressen på ett obehörigt sätt skadas. Jag tror inte man med fog kan säga, att konsumtionen verkligen blir lidande på detta förslags genomförande.

Jag tror emellertid och hoppas, att därest riksdagen godkänner förslaget, betodlingen skall kunna upprätthållas i så vitt möjligt normal omfattning. Jag hoppas också, att med de statliga åtgärder, som här föreslås, det viktiga sociala syftet skall nås att bereda behövligen arbetstillfällen åt ganska stora grupper av arbetare inom både jordbruk och industri.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Under kriget leverade ett svenskt företag till ett tyskt, naturligtvis med vederbörligt tillstånd, antar jag, två ton bomullstrassel. Den bokhållare, som skulle skriva ut räkningen till det tyska företaget, tittade efter i ett lexikon och efter att ha gjort det formulerade han räkningen: »An 2,000 Kilogram Verwirrung.»

Det skulle inte förvåna mig, om en utomstående, som kastade en blick på resultatet av bevillningsutskottets behandling av den kungl. propositionen om sockret, skulle vara sinnad att som motto på det hela sätta »2,000 Kilo Verwirrung».

Vi ha här fyra huvudreservationer och en underreservation. Om vi mot listan på de närvarande kontrollösa reservanterna, komma vi till det resultatet, att endast tvenne ledamöter av utskottet, herrar Olsson i Ramsta och Larsson i Örbyhus, stå obetingat bakom utskottets tillstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition. Det skulle ju vara onaturligt, om inte dessa två herrar hade stannat för propositionen. Att det har skett med någon större entusiasm vågar jag dock bestämt betvivla. Vidare står på utskottets linjen ytterligare en av utskottets ledamöter, nämligen herr Boman. Såsom herrarna kunna se av förteckningen över de närvarande på sid. 20 befinner han sig emellertid i stjärnklass.

Man kan väl inför den här historien komma på rätt underliga tankar beträffande de idéer, som för närvarande härska i svensk politik. Såvitt jag kan förstå, har man kommit fram till detta vidunderliga resultat, att även i fråga om sockret överlämna rätten att uppbära tull åt ett privat företag, på grund av vissa föreställningar och tankar, som så att säga ligga i luften. Högers gamla principiella protektionism, dess centrala idé, protektionismen har övertagits av Ryssland, översatts till moskovitiska och i den nya miljön ingått ett heligt äkta förbund med det privata trustväldet, som har hämtats från Amerika och andra storkapitalistiska länder. Sedermera har den avkomma, som framalstrats av detta idéförbund, så småningom propagerats, tagit litterär skapnad och därefter översatts tillbaka till ursprungslandet, och vid denna översättning har frambragts vad man skulle kunna kalla en folkfrisinnad svensk version av den ryska kommunistiska näringspolitiken. Denna version skiljer sig naturligtvis i vissa avseenden från ursprunget, men själva den bärande principen, nämligen att man skall monopolisera näringslivet och utrusta de så uppstående trusterna med diktatorisk myndighet, den grundtanken åter-

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

finnes i detta utmärkta förslag, som bevillningsutskottet nu med två rösters minoritet har beslutat tillstyrka.

Det skulle vara rätt mycket att säga här angående sakfrågan. Jag skall emellertid inte pröva herrarnas tålmod alltför mycket. Av den utredning rörande sockerindustrin, som nu är verkställd och som för första gången kan sägas ha gått på djupet, har det framgått, att sockerindustrin under skyddet av de tullar, som riksdagen varit vänlig att bestämma, blomstrat finansiellt i alldeles osedvanlig grad. Från intet har denna industri, uteslutande på grund av statens stöd, kan man säga, finansiellt blivit oerhört stark. Den har samlat det ena tiotalet miljoner efter det andra. Den har kunnat nedskryva sina anläggningar, och på sista tiden har den även kunnat återbetala en del av aktiekapitalet. När det gäller andra industrier i riket, så anser man — åtminstone har man hittills gjort det på anständigt protektionisthåll — att då en industri suttit i skydd bakom en tullmur och på så sätt kunnat inhösta stora pengar varje år, så skall denna industri också, när svårigheterna komma, få bära någon tunga för egen del och vara moraliskt ansvarig för att i det allra längsta hålla vederbörande tillverkning inom landet uppe ävensom att söka sysselsätta den arbetskraft, som man dragit till sig och som har fått sin försörjning inom industrien, och därtill sysselsätta den till skäliga löner. I detta fall har man emellertid bestämt tullen på det sättet, att företaget finner det vara fördelaktigare att köpa sin råvara utifrån och raffinera den här än att köpa de svenska betorna och självt framställa råsocker vid sina fabriker. Det existerar ju en spänning av 3 öre mellan raffinadtullen och råsockertullen, och det är denna spänning, som gör det fördelaktigare att importera råsockret än att köpa det inom landet. Mycket kort och mycket rakt på sak uttryckt är det helt enkelt på grund av att regeringen inte vill göra något åt den marginalen, som regeringen har varit tvungen att så att säga på sockerbolagets order genomföra detta monopol för att sockerbolaget överhuvud skall köpa det svenska råsockret till ett rimligt pris.

Om man fortsätter att gå på den vägen — och får den nuvarande regeringen och dess jordbruksminister leva och ha hälsan, komma vi väl på alla möjliga områden över till samma utmärkta system med rätt för enskilda monopolföretag att uppbära tullar — om vi fortsätta på den vägen, så måste vi till slut komma att lida ekonomiskt skeppsbrott. Det går helt enkelt inte att fortfara på samma sätt. Under skyddet av det fullständiga monopol, som nu skall överlåtas åt dem, komma företagen att sakna varje anledning att ordentligt anstränga sig för att göra hanteringen i sig själv bärkraftig.

Jag ber herrarna erinra sig, hur det har varit under de gångna årtiondena. Jag kom in i riksdagen från och med 1919. Jag kan nu på rak arm inte erinra mig något år, då vi ej besvärats med dessa ständiga klagomål över sockerhanteringen usla läge. Denna fråga kommer igen vartenda år, och varje år står riksdagen i ett tvångsläge, heter det. Den måste bevilja statsmedel eller göra något annat i samma riktning, för att parterna inom denna industri skola vara vänliga och komma överens om att fortsätta hanteringen inom landet. Anspråken voro från början efter kriget ganska stora. Jag erinrar herrarna om, när man begärde ett garanterat betpris av 7 kr. 50 öre per deciton och en garanterad utdelning i bolaget av 5 % på kapitalet för att inte göra strejk, som man hotade med att göra, ifall detta inte beviljades. Bevillningsutskottet tog sig friheten att pruta ned garantien med 75 öre till 6 kr. 75 öre, vill jag minnas, och här i riksdagen stod den ena talaren efter den andra upp och antydde, att det skulle inte odlas en enda beta, om man inte gick med på 7 kr. 50 öre. Det förklarades också, att om man inte ville ge mer än 5 % garanterad utdelning på aktiekapitalet, så skulle industrien finna sig nödsakad att helt enkelt inte tillverka något socker inom landet. Sådana saker yttrades det, mina herrar, här i

kamrarna. Jag har inte kontrollerat, om dessa yttranden sedan blevo bortjusterade — det har inträffat, att man inte velat låta sådana yttranden stå kvar — men jag kommer ihåg, att åtminstone stå protesterna kvar mot sådana påståenden, som att sockerbolaget med 5 % garanterad inkomst på sitt uppblåsta kapital av 135 miljoner inte skulle finna lämpligt att tillverka råsocker och raffinerat socker inom landet.

Ja, mina herrar, jag har mig bekant, att den, som då dirigerade betodlarenfalangen i riksdagen från läktaren, gick omedelbart till sockerbolaget och begärde att få öka betarealen med ett mycket betydande belopp, åtminstone en 7- à 8,000 hektar, sedan hans anhängare i kammaren försäkrat, att bifölles förslaget om ett betpris på 6 kr. 75 öre, så skulle det inte odlas en beta i landet. Han gjorde det, sedan riksdagen hade gått med på 6:75, mina herrar!

Sedan ha vi sett, att sockerpriset har gått ned, fastän vi varje gång hört, att det kan inte odlas några betor längre. Här står nu en tabell, och herr statsrådet har själv nyss erinrat om saken, som visar, vilken enorm prissänkning, som har inträtt på socker under denna tid. Nu nöjer man sig med åtskilligt mycket mindre än för fyra, fem år sedan och skall enligt herr statsrådets säkra förhoppning odla betor på den grundval, som nu är lagd i propositionen, tillstyrkt av de 2 $\frac{1}{2}$ rösterna i bevillningsutskottet.

Är det inte så, mina herrar, att man här anpassat sig så småningom tack vare motståndet mot denna ständiga subvention, och till slut kanske man kan komma till den uppfattningen, att betodling skulle komma till stånd även utan några åtgärder alls, om betodlarna släpptes fria från sin förening och dess tvång. Men för närvarande ligger ju saken till så, att man bara har att välja emellan det med tullbeskattningsrätt utrustade monopolet och avslag.

För min del har jag liksom mina partikamrater i utskottet anslutit mig till avslagslinjen. Rent principiellt sett och även i praktiken skulle det ha varit lyckligast, om riksdagen för länge sedan ställt sig på den ståndpunkten och sagt parterna i sockerhanteringen: var så goda, mina herrar, och kom överens om, hur ni skola ha det! Då hade sockerodling kommit till stånd här i landet utan några uppoffringar från det allmännas sida. Det är min bestämda övertygelse, att så hade kommit att bli fallet.

Nu har också, såsom jag har antytt och såsom det sagts på flera håll, bl. a. i en från högerhåll väckt motion, sockerbolaget utan tvivel rygg nog att under det instundande skördeåret och möjligen ytterligare något år, därest förhållandena inte skulle ändras på världsmarknaden, bära den utgift för betodlingen, som är nödvändig enligt betodlarnas och Kungl. Maj:ts mening för att få en sådan till stånd i landet. Det rör sig om en siffra på omkring 4 miljoner kronor, och det är inte något särskilt riskabelt för sockerbolaget att försäma sin kapitalställning med ett sådant belopp.

Mina medreservanter och jag ha nu tänkt oss att helt enkelt driva sockerbolaget till att göra upp med betodlarna, och därför ha vi också föreslagit ett medel i Kungl. Maj:ts hand att genomföra det, därest det skulle stöta på hinder. Vi ha nämligen anslutit oss till den linjen, att man kan höja råsockertullen utan att höja raffinadtullen, och vi ha föreslagit, att vid avslag på Kungl. Maj:ts förslag riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t fullmakt att göra en tilläggstull av högst 2 öre per kg råsocker. Om en sådan tull fastställdes, skulle det innebära, att sockerbolaget måste betala det importerade råsockret med 2 öre mer än nu utan att ha någon möjlighet att höja priset på det raffinerade sockret. Det är klart, att under sådana förhållanden sockerbolaget skulle tvingas att köpa betor från de svenska betodlarna och betala betorna med ett pris, som i det allra närmaste skulle svara mot ett 2 öre högre importpris på råsocker. Därigenom skulle i själva verket hela frågan vara löst, utan att man behövde gå till sådana högst olämpliga åtgärder, som vi i riksdagen nu äro färdiga att besluta.

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Jag skall till slut, herr talman, bara taga mig friheten att säga ett par ord angående de allmänna konsekvenserna av sådana åtgärder som de här föreslagna. Det är ju meningen, såsom vi ha hört, att genom det här importmonopolet, vilket kommer att betyda förbud att importera raffinerat socker, främja svenskt näringsliv och svenskt arbete. Men det är olyckligtvis så, att patent i den riktningen äro möjliga att uttaga inte endast för den svenska folkfrisinade regeringen, utan en stor mängd regeringar runt om i världen ha kommit på samma lysande idé. Och eftersom det inte finns samma motstånd mot sådana idéer i respektive staters parlament, ha de också fått ut sina patent och tillämpa dem.

Vad har resultatet härav blivit, mina herrar? Ja, jag har redan anfört det en gång förut, men jag skall inskräpa det ännu en gång. För varenda dag, som går, bli fler och fler arbetare i världen utan arbete. Nu har det telegraferats till de svenska tidningarna, att en europeisk stat, från vilken sockerbolaget har brukat köpa en del råsocker, men från vilken också enskilda grossister ha importerat raffinerat socker, skall svara på beslutet om det här monopolet med att förbjuda eller i högsta grad förhindra import från Sverige av vissa här tillverkade varor. Naturligtvis kommer en mäktig fraktion inom riksdagen att yrka, att vi, om dessa åtgärder bli vidtagna, skola svara på dem genom att klämma åt ytterligare någon vara, som detta andra land säljer till oss. Och sedan kommer detta andra land att vidtaga ännu några åtgärder. För varenda sådan åtgärd minskas möjligheten inom respektive länder att syssetsätta arbetskraft. Det blir resultatet. Till slut kommer väl större delen av industriarbetarna i världen att gå utan sysselsättning och nödgas leva av allmosor från det allmänna, uteslutande därför att det finns mäktiga fraktioner inom respektive land, som skola skydda det inhemska näringslivet. Av pur välvilja hålla dessa grupper på att göra slut på världen och göra det omöjligt för människorna att leva.

Jag ser i denna fråga, hurusom man fortsätter och kommer in allt mer och mer på denna politik även i ett land som Sverige, vilket förut har avhållit sig från att deltaga i den och som därför har det bättre ställt än alla de länder, som ha vidtagit sådana skyddsåtgärder. Man har den besynnerliga föreställningen, att man ovillkorligen skall hålla på med en viss bestämd sysselsättning inom ett land, t. ex. att göra socker. Det finns ingen annan utkomstmöjlighet, tror man, för en stor del av svenska folket. Om man i stället låtit bli att slå in på detta, hade de fördelar, som svenska folkhushållet därav kunnat draga, givetvis medfört, att Sverige hade blivit starkt på flera andra områden och kunnat konkurrera på världsmarknaden eller hållit sig kvar där med resultat, att vi hade sysselsatt åtminstone lika många men antagligen flera arbetskrafter på det sättet, än vi nu kunna göra. Jag vill erinra om, att det har funnits åtskilliga här, som talat om att slå in på det tyska systemet, och införa alla möjliga restriktioner och fullständig diktatur över det ekonomiska livet. Man kan ju frukta för, att om man fortsätter på den nu inslagna vägen, komma vi också därhän, det kunna herrarna vara tvärsäkra på, att vår arbetslöshet blir lika stor som den tyska, d. v. s. vi skulle ha 600,000 arbetskrafter utan sysselsättning i Sverige. Får man nu fortsätta på det viset och om de ännu utanför stående staterna också kasta sig in i samma elände, komma vi ju aldrig någonsin ur dessa svårigheter.

Det är ganska sorgligt, att vi skola gå till mera omfattande åtgärder på ett sådant här område, än som strängt taget äro nödvändiga. Vi ha möjlighet att lägga ansvaret för sockerindustrien i landet på den, som i första hand bör bära det, nämligen det stora och mäktiga företaget, som förädlar betorna till färdigt socker och säljer detta socker. Det behövs en ytterst ringa åtgärd för att framtinga bolaget att taga detta ansvar. Meningen med den av mina partivänner och

mig avgivna reservationen är, att vi skola gå den vägen i stället för att fortfarande lägga bördan på staten och konsumenterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Bärge, mig m. fl. avgivna reservationen.

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*

(Forts.)

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag vill först tillåta mig att erinra därom, att vid de tvenne näst föregående riksdagarna har ju denna fråga om sockerbetsodlingen behandlats i sammansatt jordbruks- och bevillningsutskott, och det har berott därpå, att olika föreliggande förslag ha haft en sådan karaktär, att de från riksdagens kamrar remitterats till de bägge utskotten, som då gått in för gemensam behandling. I år har ingen fråga väckts, som haft den karaktären, att den remitterats till jordbruksutskottet, och det har därför kommit på bevillningsutskottets lott att ensamt vidtaga den förberedande behandlingen av ärendet, innan det framlagts på riksdagens bord.

Jag vill samtidigt erinra om det ordinarie tullskydd, som sockerbetsodlingen och sockerhanteringen åtnjutit under en lång följd av år och som ju inte under dessa fluktuerande tider rubbats eller omreglerats på något sätt utan stått kvar på samma nivå sedan decennier tillbaka. Visserligen gjordes en del justeringar för ett 20-tal år sedan, men sedan dess har skyddet stått orubbligt fast.

Det har väl under hela denna tid, som vi haft anledning att sysselsätta oss med betodling och sockerindustri, vid varje tillfälle framgått, vilken oerhörd betydelse betodlingen har haft för hela vårt jordbruk såsom en faktor av största vikt, när det gäller att höja jordbrukets avkastning; det har här inte blott varit fråga om själva betodlingen i och för sig utan om jordbruket i dess helhet.

Vad sockerindustrien beträffar, torde väl var och en förstå, vilken national-ekonomisk betydelse denna har haft inte minst i dessa tider, då våra handelspolitiska förhållanden äro så prekära, som de för närvarande äro. Det torde väl stå klart för var och en, att det är av en oerhörd betydelse, att vi ha det så pass bra ordnat, som vi i alla fall ha för närvarande, och under krigsåren gjorde vi ju en särskild erfarenhet på detta område, som vi inte borde glömma så snart. Vad det betydde, att vi i vårt stora folkhushåll kunde vara så att säga självförsörjande i detta fall och de utomordentligt stora förmåner ekonomiskt sett, som vi drogo härav under dessa år, ha ju ett högt värde, när man jämför med vad våra grannländer Finland och Norge fingo betala för sitt socker under dessa år. Vårt land torde ha gjort en nettoförtjänst på mycket kort tid på över 300 miljoner kronor.

Jag skall inte nu uppehålla tiden med att närmare gå in på propositionens innehåll eller hur den har förberetts och lagts fram, ty detta gjordes så utförligt av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att det endast skulle bli ett upprepande av vad han härom relaterade inför kammaren. Jag skall i stället något uppehålla mig vid de synpunkter, som herr Örne förde fram för kammaren i sitt anförande nyss.

Herr Örne talade först om den något tvivelaktiga enigheten i utskottet, och han konstaterade, att det inte var så många av utskottets ledamöter, som stått för utskottets beslut. Nu förekommer det ju visserligen åtskilliga reservationer, men vissa, åtminstone en av dem, äro ju av det innehållet, att de inte utmyнна i något yrkande utan i ett principuttalande, där reservanterna påpeka, att det hade varit önskvärdt att få frågan löst på det och det sättet, men att de, då detta inte varit möjligt, inte velat taga på sitt ansvar att riskera frågans fall utan velat bidra till, att den skulle få den lösning, som för närvarande är möjlig att åstadkomma. Jag vill nu säga herr Örne, att det är inte så lätt att i ett utskott som bevillningsutskottet få enighet, särskilt när

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

det där finns så stridiga krafter som han själv, och många andra. Men vi försöka ju åstadkomma det bästa möjliga och i regel bruka resultatet inte bli så föraktliga.

Herr Örne gjorde några reflexioner över den anhopning av kapital, som har skett i sockerbolaget under den tid, det bedrivit sin verksamhet. Jag tror inte, att han har haft någon särskild anledning att alltför mycket se sig blind på detta, ty det har ju i varje fall framgått vid behandlingen i utskottet, att den utdelning, som sockerbolaget under årens lopp kunnat prestera, inte varit sådan, att aktieägarna på något sätt haft anledning att rosa marknaden. Bolaget har försökt konsolidera sin ställning, och det får man ju hålla det räkning för. Visserligen har ju under den allra sista tiden vidtagits en omläggning på så sätt, att man minskat det aktiekapital, som tillkom vid den stora sammanslagningen 1907 och som ju då var betydligt utökat jämfört med vad de sammanslagna bolagens varit. Men man har ju därvid också att undersöka, vilka fonder som funnos i de gamla bolagen, och tänka på, att vissa eftergifter måste göras, för att denna koncentrerings skulle komma till stånd. Och jag tror väl, att det bör uppskattas från alla håll som en utomordentligt stor fördel, att denna koncentrerings blev genomförd, särskilt av dem, som även sedan den tiden ideligen ha talat om, att bolaget skulle rationaliseras och försöka att koncentrera sin verksamhet, så att man kunde få det hela på en så sund bas som möjligt.

Vad beträffar den återbäring av aktiekapital, som beslutades sistlidna höst — den är ännu inte verkställd — skedde detta ju i samband med att aktierna nedskrevos från 100 till 60 kronor. Av detta belopp skulle till aktieägarna återbäras 15 kronor per aktie, men det resterande beloppet, vilket alltså med 25 kronor per aktie uppgår till 33 miljoner kronor, skulle disponeras så, att man verkställde en engångsavskrivning. Det erkändes även av herr Örne i bevillningsutskottet, att denna åtgärd får anses ha varit synnerligen klok, och den vann hans gillande. På så sätt blev det ju möjligt för det stora sockerbolaget att avstå från ett par miljoner årligen till avskrivningar, och det har härigenom kunnat prestera ett högre bidrag till betodlingen, än vad som varit möjligt, om man fortsatt med den ursprungliga avskrivningspolitiken, som man givetvis varit tvungen till, om inte denna eftergift hade gjorts från aktieägarnas sida.

Herr Örne erinrade vidare om, och han tycktes vilja göra det med en viss ledsnad, att sockerfrågan hade besvärat riksdagen varje år ända sedan 1919, då han gjorde sitt inträde i riksdagen. Men när herr Örne erinrar om detta, skall han väl också tala om, av vilka anledningar sockerfrågan under hela denna tid har varit uppe på riksdagens bord. Det har inte varit därför, att betodlarna eller sockerindustrien ha begärt något skydd från riksdagens sida, utan vid de flesta av dessa tillfällen har det varit av den alldeles motsatta anledningen, nämligen att riksdagen har beskurit för sockerindustrien och betodlarna den möjlighet till förtjänst, som de hade under krigsåren. Det har varit av denna anledning, som vi haft frågan uppe. Det fanns ju inga maximipriser på socker, utan det var en överenskommelse mellan industrien och betodlarna, att man skulle hålla priserna på en nivå, som godkändes av statsmakterna. Hade såväl betodlare som industri under dessa gynnsamma år fått lov att taga ut de vinster, som varit möjliga, och haft tillfälle att fondera dessa, hade de sannerligen inte behövt be om någon hjälp under dessa allra sista år. Det är ju först under 1930 och 1931 års riksdagar, som något bidrag till betodlingens upprätthållande har lämnats från riksdagens sida utöver det ordinarie tullskyddet, och det ordinarie tullskyddet kunna vi väl jämställa med det tullskydd, vi ha i allmänhet för våra näringar, och låta det uppvägas av detta. Under 1930 uppgick väl understödet till mellan 7 och 8 miljoner kro-

nor och under sistlidna år till mellan 3 och 4 miljoner kronor, alltså tillsammans något över 11 miljoner kronor. Om man ställer detta belopp emot de 300 miljoner, som landet inbesparade under krigsåren, är det ju inte ens ett års ränta härpå — allra minst efter den räntesats, som riksbanken för närvarande räknar med — vilken uppförts från riksdagens sida för att upprätthålla betodlingen under de två sista åren.

Herr Örne erinrade vidare om, att då priset var uppe i 7:50, fanns det talesmän för betodlingen, som påstodo, att det inte skulle vara möjligt att få betodling till stånd, om man prutade på detta pris. Men vi få väl ändå göra jämförelser! Vi få tänka på, att under det vi hade 7:50 då, äro vi nu nere i 2:30. Det är väl en väsentlig skillnad.

Vidare var det ju så, att under de första krigsåren hade betodlarna sina kontrakt med låga uppgörelser kvar. Och kontrakten blevo på grund av inflationen synnerligen ogynnsamma under de första krigsåren. Sedan blev det visserligen en liten förmån, när deflationen kom, därför att kontrakten på samma sätt som förut då gjordes upp i förväg, och då priserna sjönko, inneburo de en fördel ett par år. Men de där sakerna jämnade nog ut sig någorlunda.

Herr Örne slutade sitt anförande med att säga, att han ansåg det vara möjligt att pressa ut ur sockerindustrien ytterligare belopp, så att betodlingen skulle kunna upprätthållas, utan att det behöfve presteras någon åtgärd från statsmakternas sida. Men man får väl ändå taga någon hänsyn, när det gäller att avgöra och bedöma dessa frågor, till vad som här har redogjorts för tidigare i dag. Den frågan har ju under hela året varit föremål för ingående undersökningar, och sedan parterna själva utan framgång hade försökt under en längre tid att komma överens, tillkallade de slutligen en opartisk ordförande, som var erfaren på området, nämligen landshövding von Sneidern. Även under hans ordförandeskap försökte man att komma till uppgörelse. Men det stod så småningom klart för bägge parterna, att de ekonomiska förhållandena voro sådana för närvarande, att även med den bästa vilja vore det inte möjligt att komma till en uppgörelse, som kunde garantera betodlingens upprätthållande i önskvärd utsträckning. Då ingrep slutligen den kungliga kommissionen, som det talats om tidigare här och som är omnämnd i den kungl. propositionen, och sedan denna hållit på med parterna under en lång tid och försökt att få dem till alla medgivanden, som voro möjliga, kom man äntligen till det resultat, som nu lagts fram på riksdagens bord. Att efter allt detta försöka ytterligare pressa parterna tycker jag är att se på våra näringar med ett mistroende, som de sannerligen inte gjort sig förtjänta av, vare sig den ena eller den andra.

Herr Örne erinrade om, att vi riskerade repressalier från Tjeckoslovakien, därför att vi hade hotat med att här införa ett införselmonopol. Jag förstår inte, att herr Örne kan taga detta som ett exempel, vilket skulle avskräcka oss från de åtgärder, vi eventuellt äro beredda att vidtaga. Det är ju inte fråga om att avstänga oss från import, utan den import, som är behöfvig, kommer att försiggå även i fortsättningen. Om vi inte kunna producera hela vårt behov av socker inom landet, måste vi ju i fortsättningen importera.

Men om vi se på Tjeckoslovakien, som herr Örne vill omhulda och för vars del han är så rädd, att vi skola trampa det på tårna på något sätt, så finns där en råsockertull på 7 och en raffinadtull på 10 öre. När herr Örne talar om, att vi äro inne på farliga vägar, så vill jag påpeka, vilka tullsatser som äro pålagda i andra länder, i svenska kronor räknat. Belgien till exempel har 17:80, Finland 29 för råsocker och 33 för raffinad, Frankrike inte mindre än 69 för råsocker och 70 för raffinad, Holland 5 och 12, Italien 29 och 44, Polen 54 och 63, Tyskland 33 och 40, Ungern 41, samma för råsocker och raffinad. England 20 och 58 samt Tjeckoslovakien, som herr Örne ansåg, att vi skulle

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

vara så ömma mot, 53, allt per 100 kg. Hur handlar nu ett land som Tjeckoslovakien, när det gäller att ordna sin sockerfråga? Jo, det skyddar sig på det sättet, att det har en överproduktion, vars kostnader tas ut av den inhemska konsumtionen, medan överskottet kastas ut på den utländska marknaden till vilket pris som helst. Det vill herr Örne, att vi skola sitta med armarna i kors och ta emot. Det kan gå till en tid, men det kan inte gå i längden att ta emot detta socker utifrån med den handelsbalans som vi ha.

Herr Örne slutade sitt anförande med att skildra, hur man i hela världen vidtar åtgärder, som överallt öka arbetslösheten. Men jag förmodar, att det jämnar väl ut sig, och det hela hålles väl i gång, men skulle vi följa herr Örnes direktiv och ensamma sitta utan att vidta några åtgärder, då alla andra göra det, är jag rädd för, att det är vi, som bli arbetslösa, medan andra tillföra oss varor. Det blir visserligen på billiga villkor, men i längden få vi inte råd att skaffa oss dem. Jag tror, att det är en ytterligt samhällsfarlig politik, som herr Örne för närvarande håller på att locka oss till.

Jag vill sedan i korthet övergå till själva huvudfrågan. Vid riksdagens början var man ju något tveksam om, hur denna fråga skulle komma att ligga till under riksdagens lopp, och det väcktes därför motioner från olika håll, dels om ökade tullsatser, dels om ökade skattesatser, så att man på den vägen skulle få möjlighet att reglera betpriset och upprätthålla betodlingen. Man stod ju redan då inför den tanken, att det inte skulle vara möjligt att inom budgetens ram få fram något belopp för subvention. På de håll, där dessa motioner väcktes, har man heller inte på något sätt sympatiserat med sättet att genom direkt subvention ordna frågan. Det kan väl inte anses vara rimligt, att, när priset är så lågt som för närvarande, man ytterligare skall gynna konsumenterna med ett onaturligt lågt sockerpris, utan det syntes dessa motionärer vara rimligast och riktigast att gå fram på den gamla beprövade vägen att antingen höja tullsatserna eller införa skatt, så att man på det sättet fick en tillfredsställande avvägning.

Sedan den kungl. propositionen framlagts, har det ju med anledning av denna väckts motioner, dels med vissa önskemål, som på sätt och vis äro tillgodosedda i utskottets förslag, dels om rent avslag och dels om åtgärder för att garantera ett betpris av 2:45 i stället för de föreslagna 2:30. Om man velat säkerställa en ökad betodling, så hade det funnits större utsikter därtill med det högre priset, men det torde inte funnits möjligheter att få majoritet för ett sådant, och vi få väl hoppas, att även med det pris, som det kungl. förslaget innebär, betodlingen skall få någorlunda omfattning i landet.

De förslag, som från olika håll framkommit att höja råsockertullen för att på det sättet avtvinga industrien ett högre belopp och intressera den mera för den inhemska betodlingen, tror jag skulle få en alldeles motsatt verkan. Sedan man vid förhandlingarna har avtvingat sockerindustrien allt vad som kan presteras från dess sida, torde det inte finnas någon anledning att med en förhöjd råsockertull försvaga dess möjligheter att prestera de belopp som beräknats. Om man utgår från, att den kungl. propositionen vinner bifall och därutöver beslutar en höjd tull av 2 öre på det råsocker som införes, så beror det på, hur stor importen kan bli. Om man tänker sig en import på 80 miljoner ton, vilket väl normalt får beräknas, så skulle genom ett sådant beslut bolaget frånhändas 1,600,000 kronor. Det kan väl inte vara rimligt att vidta en sådan åtgärd, sedan en sådan uppgörelse är träffad, som hela förslaget är byggt på? Och skulle det hela falla och man återgår till utgångspunkten, så att ingen reglering sådan som den kungl. propositionen innebär skulle ske, så blir ju industriens ställning ytterligare försämrad. Någon möjlighet att komma till ett resultat på den vägen tror jag inte föreligger; det skulle, tror jag, vara en ytterligt farlig väg att försöka sig på.

Ja, herr talman, i den reservation, som jag varit med om att avge, ha jag och mina likasinnade gjort en del uttalanden, vilka ju framgå av reservationen. Men som jag tidigare nämnt, ha vi inte slutat vår reservation med något yrkande. Vi ha funnit läget vara sådant, att det inte varit möjligt att nå majoritet för den linje, som vi ansett vara klokast och riktigast. Men då vi samtidigt ansett frågan i dess helhet vara av en oerhörd betydelse för landet, ha vi inte velat påtaga oss ansvaret för att på något sätt förhindra dess lösning. Även om denna lösning inte blir så tillfredsställande, som vi hade önskat, så få vi dock hoppas, att om det förslag, som nu ligger på riksdagens bord — jag menar då utskottsförslaget — vinner bifall, det kan tjäna sin uppgift på ett någorlunda tillfredsställande sätt.

Under förhoppning att denna kammare skall stödja utskottets förslag, skall jag tillåta mig att yrka bifall till detsamma.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Den allmänna uppfattningen torde nog vara den, att det endast är Skåne och Halland, som äro berörda av sockerbetsodlingen. Men det mellansvenska sockerbolaget, som har sin verksamhet i Kalmar län, såväl på Öland som fastlandet, i Skaraborgs län och Östergötland, gör en mycket stor nytta för jordbruket i dessa provinser. I Skaraborgs län har inte betodlingen tagit någon vidare fart, det är visst och sant, men det förklaras av, att detta län har det ytterst besvärligt med sin vattenavledning, vilket försvårar betodlingen. Men ju mera vattenavledningen och därmed jordbruket förbättras, dess lättare kommer betodlingen att kunna slå igenom i Skaraborgs län. På Öland och Kalmar läns fastland, som ju ha ett med det skånska ganska jämförligt klimat, är sockerbetsodlingen av stor betydelse. Jag har hört vederhäftiga personer från Öland påvisa, att emigrationen, till vilken öläningarna i stor skala voro hänvisade i gamla tider, alltsedan betodlingens genombrott har upphört, alltså långt innan den omöjliggjordes på sätt, som vi nu veta, det vill säga därigenom, att ingen blir mottagen i ett främmande land, dit han vill emigrera. Gotland med sitt goda klimat och sin goda jordmån odlar också sockerbeter med stor fördel. Så komma vi till förhållandena i Östergötland, som jag bäst känner till. Det är ju inte så stor del av det länet, som lämpar sig för odling av sockerbeter. Det är en triangel med basen vid Vättern från Vadstena ner mot Ödeshög och med spetsen något öster om Linköping, och så är det ett område i Norrköpingstrakten innanför Bråvikens västra del, som lämpar sig för sockerbetsodling. På dessa trakter kan odlingen mycket väl drivas, så att den förser råsockerfabriken i Linköping med råämnen.

För Östergötlands jordbruk har betodlingen varit av stor betydelse. Vi kunna säga, att det är betodlingen, som drivit fram Östergötlands jordbruk under de senaste 20—30 åren till den ståndpunkt, där det nu befinner sig. För att kunna odla sockerbeter även på den allra bästa jord måste man hålla denna i god kultur. Det blir så att säga beviset på, hur en gård på orten är skött, om dess ägare kan odla sockerbeter på sin jord, och det blir en tävlan jordbrukarna emellan att hålla sin jord i ett sådant skick.

Direkt penninginbringande kan man inte säga, att sockerbetsodlingen är. Den drar med sig mycket stora utgifter, men indirekt har den en stor betydelse, inte blott genom att den höjer jordens avkastning för övriga grödor, utan även genom att den ger värdefulla biprodukter, såsom massa och den goda betblasten till kreatursfoder.

Nu är det ett förhållande, som gör det mycket svårt för den jordbrukare,

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
 utgårder till
 sockerbets-
 odlingens
 stödjande.
 (Forts.)

som börjat med sockerbetsodling, att gå ifrån denna. Alla i jordbruk förfarna känna till vad koppelbruk är. I korthet sagt erfordras koppelbruk mellan olika växter på grund av att jorden inte kan bära mogen sädesskörd mer än i genomsnitt vartannat år, det vill säga man kan inte odla sådan mer än på halva sin åkerareal. Vad skall man då odla på den andra halvan? Våra fäder i gamla tider ända till på 1800-talet gingo så långt härutinnan, att de låto halva jorden ligga i träda och odlade säd på resten. Men sedan under 1800-talet utvecklade sig jordbruket så, att man lärde sig att odla foderväxter och rotfrukter på den del av jorden, som våra fäder i gamla tider låto ligga i träda, och detta har ökat, för att inte säga fördubblat jordens avkastning, genom att jorden kan bära skördar varje år, åtminstone med undantag för den ringa del, som då och då måste ligga i ren träda.

Vad skall man då odla på den del av jorden, som inte kan bära mogen sädesskörd? Visst kunna vi odla klöver och foderväxter men inte i den utsträckning, att hela den från spannmålsodling fria jorden blir upptagen därav. Odlar man för mycket klöver blir jorden klövertrött, och förresten, i dessa tider, då den animaliska produktionen är så ytterst litet lönande, kan man inte gå in för att öka den på trakter, som kunna producera något annat. Man kan odla potatis, men det är inte all jord, där man kan odla potatis till avsalu, och man får därför hitta på något att odla på den återstående delen av jorden. Då ha vi funnit sockerbetorna, som fylla detta behov. Även om sockerbetsodlingen alltså inte är direkt penninginbringande, som jag sade, så har den dock sin stora mission att fylla. För lantbrukarna i dessa betodlande trakter är det givetvis av stor vikt, att sockerbetorna bli någorlunda välbetalta, så att de få råd att fortfara med denna odling, som för deras jordbruk är av så stor nytta.

Ja, herr talman, så en annan sak! Under debatter om vår svenska sockerbetsodling och sockerfabrikation hör man ofta från dessas vedersakare den satsen kastas fram, att den svenska sockertillverkningen står tekniskt låg. Jag har erhållit ett par intyg av kända europeiska auktoriteter, som inta en alldeles motsatt ståndpunkt. Det ena av dessa intyg är avgivet av professor Eric Rabbethge vid Klein-Wanzleben i Tyskland och lyder i översättning så: »Jag har hört, att de svenska sockerfabrikernas tekniska anordningar och driftsförhållanden för närvarande undersökas av en statskommission. Jag tillåter mig nämna för Eder, att man i betsockerfabrikantkretsar över hela världen är av den åsikten, att de svenska fabrikenas beträffande utrustning och arbetssätt höra till de bästa i världen.»

Det andra intyget är avgivet av belgaren Julien Bergé. I översättning lyder hans uttalande på följande sätt: »Jag har bevarat det bästa intyck av mina besök i de svenska råsockerfabrikerna och raffinaderierna. Det skulle vara mig ett nöje att få tillåtelse för två av våra ingenjörer att besöka Edra fabriker. Dessa herrars resa är i studiesyfte, och jag tror det skulle vara det bästa att giva dem tillfälle att besöka de svenska sockerfabrikerna, som äro i synnerhet väl utrustade och dirigerade, speciellt vad beträffar ång- och arbetsökonomien.»

Vilka de herrar äro, som avgivit dessa intyg, ber jag att få belysa med några ord ur ett handbrev. Intyget rörande råsockerfabrikerna är utfärdat av Commerzienrath, Dr. Phil. E. H. Eric Rabbethge, Klein-Wanzleben, Tyskland. Hans ställning inom den tyska sockerindustrien, Europas främsta, markeras bäst av det faktum, att han vid flera tillfällen och nu senast vid Chadbournekonferensen har varit Tysklands främste talesman i frågor rörande sockerproduktionen. Beträffande raffinaderierna torde Generaldirector Julien Bergé, Tirlemont, vara den, som kan yttra sig med mest obestridd auktoritet. Han anses näst professor Claassen i Tyskland, som dock är mest framstående som råsockertekniker, vara Europas främsta namn inom sockerindustrien och har

gjort flera epokgörande uppfinningar och vetenskapliga rön. Härtill kommer, att han sannolikt besökt snart sagt varje sockerproducerande land i världen. Bergé spelade även en mycket representativ roll under hela Chadbourneförhandlingens.

Ja, herr talman, jag ber i anledning av vad jag tillåtit mig anföra att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Löfvander: Herr talman! Läget på den internationella sockermarknaden är alltså sådant, att en sockerbetsodling, som täcker därmed förenade kostnader, ej kan bedrivas i vårt land utan statsmakternas extra stöd. Med extra stöd menar jag de åtgärder, som riksdagen under senare år beslutat på förslag av Kungl. Maj:t och enskilda riksdagsledamöter utöver sedan gammalt gällande tullskydd. Herr Örne tillät sig i sitt anförande den förmodan, att om betodlarna släpptes fria från tvånget i sin förening, skulle man kunna få en tillräcklig sockerbetsodling utan statsmakternas ingripande i detta land. Det var med förvåning jag hörde herr Örnes yttrande, då man vet, att herr Örne tillhör ett parti, som så starkt håller på föreningsrätten och föreningarnas möjligheter att skaffa sina medlemmar drägliga villkor. Varje gång denna fråga diskuterats i riksdagen under de senaste åren, har det uttalats förhoppningar om, att sådana förhållanden måtte inträda, att sockernäringen måtte kunna stå på egna ben. Så har ännu inte blivit fallet av orsaker, varöver vi inte råda i detta land.

Socker näringens betydelse för vårt land är så ofta framhållen, att vidare ordande därom är överflödigt. Sin största betydelse har denna näring alltså i det avseendet, att arbetsmöjligheter därigenom skapas för många tusentals människor. I dessa tider av svår arbetsbrist är denna omständighet väl värd att beakta. För mig står det klart, att om denna omständighet inte föreläggat, så hade vi inte haft någon sockerfråga i riksdagen. Ett bevis därpå ser jag i den motion, som väckts av de skånska socialdemokraterna. De känna naturligtvis bättre till förhållandena än representanter från övriga delar av Sverige.

Granskar man från odlaresynpunkt de nu föreliggande förslagen till stödåtgärder, så finner man, att Kungl. Maj:ts förslag, vilket även blivit utskottets, ej är för odlingen vidare lockande. Skörderesultatet vid sockerbetsodlingen växlar ju avsevärt, medan utgifterna äro konstanta vid såväl en god som dålig skörd. Det kan ju invändas, att så är fallet även vid annan odling. Ja, visserligen, men ingen odling är förenad med så stora omkostnader och så stora risker som just sockerbetsodlingen. Det pris, som utskottsförslaget bjuder, blir för den odlare, som måste för skötseln av betorna anlita lejd arbetskraft, en anledning att noggrant kalkylera de ekonomiska utsikterna vid odlingen, och självbevarelsedriften manar till återhållsamhet, då odlingsarealen skall bestämmas. Givetvis går man hellre in för en mindre odling vid ett så lågt pris än man tänkt sig att göra vid ett tillfredsställande pris.

I den motion, som från bondeförbundshåll väckts i denna fråga vid årets riksdag, föreslås sådana åtgärder, att ett sockerbetspris av kr. 2:45 per 100 kg kan ernås. Förslaget avser ju en förhöjning av gällande tullsats å såväl raffinad som råsocker med 3 öre per kg. Vid sakligt bedömande av detta förslag torde erkännas, att inga orimligheter härvid begärts. Det sockerpris, som är erforderligt härför, kan icke anses betungande för konsumenterna. Ett sockerbetspris av kr. 2:45 per 100 kg betor tryggar en större odling, och man når säkrare och effektivare det syfte man avser, då man går in för stöd åt sockernäringen, nämligen att bereda arbetsmöjligheter åt ett större antal människor. Formen för åtgärden att garantera betodlarna ett visst betpris skiljer sig visserligen i den motion jag åberopat från Kungl. Maj:ts förslag, men verk-

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

ningarna bli för konsumenterna desamma, ty det är ju självfallet, att utan höjning av sockerpriset kan ej ett förbättrat betpris ernås, om man inte vill med direkt statsbidrag stödja odlingen såsom skett de två senaste åren. Något förslag i den riktningen har ju emellertid ej framställts vid denna riksdag.

Jag skall inte nu ingå på en granskning av Kungl. Maj:ts förslag. Det innebär ju, som vi veta, att sockerbolaget får monopol på sockerimporten. Jag har den uppfattningen, att bondeförbundets förslag innebär en vida enklare åtgärd att få fram en normal sockerbetsodling. Då detta förslag innefattas i den vid utskottsutlåtandet fogade, av herr Nilsson i Hörby m. fl. avgivna reservationen, skall jag be att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Pålsson: Herr talman! Sedan jag kom hit till detta plenum klockan 11, har lagts på mitt bord en resolution, antagen vid lantbrukarmötet i Kalmar den 17 februari 1932. Jag har ansett, att den bör förevisas i riksdagsprotokollet, då det tycks, som från den trakten man talar med samma språk för att föra fram jordbrukarnas synpunkter, som då det gäller den trakt, jag närmast representerar. I denna resolution heter det:

»Lantbrukare i södra Kalmar län, till ett antal av 400 samlade till möte i Kalmar för dryftande av lantbrukets svåra läge, vilja härmed inför statsmakterna framhålla:

att, då näringarnas och särskilt lantbrukets nödläge direkt sammanhänger med det katastrofala fallet i partiprisen, måste en förnuftig ekonomisk politik vara inriktad på att åter höja partiprisen till 1928—29 års nivå. Att motarbeta en sådan höjning av partiprisen genom hållande av ett högt riksbanksdiskonto är att direkt arbeta på krisens förlängning. Ett lägre diskonto eventuellt tillsammans med ökad sedelutgivningsrätt, om så skulle erfordras, är nödvändigt, om krisen skall kunna avvecklas utan att näringslivet tillfogas obotliga skador.

Härför är vidare nödvändigt:

att kraftiga åtgärder vidtagas till animalieproduktionens stöd; bl. a. framkom vid mötet den enhälliga fordran att förbud mot färgning av margarin måtte utfärdas;

att starkt skydd för brödsädesodlingen bibehålles;

att sockerbetspriset ej fixeras lägre än till kr. 2:60;

att särskilda hinder sättas mot all slags dumping;

att överflödigt och för Sveriges skogshantering skadlig import av barrträdsvirke och ved utestänges.

Vid mötet framgick med all tydlighet, att om icke kraftiga åtgärder i angiven riktning snarast vidtagas, så kommer lantbrukets nödläge att ända i en ekonomisk katastrof, som icke kommer att lämna utövarna av någon näring eller något yrke oberörda.»

När man även i de trakter av Sverige, där man vid sidan av jordbruket har ett skogsbruk att tillgripa i ett nödläge som det nuvarande, uttalar sådant, så finner jag, att jag hade fel, då jag trodde, att man där lättare skulle kunna reda sig. Jag hade trott, att läget var svårare i de öppna trakterna av Sverige, där man enbart fick leva på sitt jordbruk. Nu finner jag emellertid, att det är svårt även i andra trakter av landet, och därför är det ju så mycket angelägnare, att riksdagen så snart som möjligt skrider till att förbättra jordbrukarnas villkor genom att åstadkomma högre produktpriser.

Jag har under dessa veckor funderat mycket över vad statsminister Ekman egentligen tänker inför de två uppenbarelser, som mött honom på sista tiden. Jag tänker då på de två underhandlingar, som han har bedrivit, nämligen dels med odalmannarepresentanterna, som ha varit här för att dryfta betprisfrå-

gan, dels med massaindustriens arbetare. De förra, nämligen ombuden för betodlarna, synes han ha kommit överens med ganska hastigt, i det en ökning av 10 öre per 100 kilogram utöver förkrigspriserna sattes som norm för en överenskommelse. Men mot de senare, mot massaindustriens arbetare, led statsministern ett nederlag, änskönt det ju endast gällde högst 10 procents nedsättning av arbetslönen, som för deras räkning ligger cirka 80 procent över förkrigslönerna i branschen.

Men, som sagt, de förra, nämligen betodlarnas ombud, böjde sig för herr Ekman starka vilja, en vilja, som utmynnade i att inte vilja ge dem rättvisa, på samma sätt som man vill ge sådan åt andra samhällsklasser här i landet. Men hos de andra, hos massaindustriarbetarna, förnam han väl enbart den viljan att icke böja sig inför något annat än sin egen mages krav. De vilja ha betalt precis på samma sätt som förut, och landets nödläge berör dem icke det ringaste. Här duger det inte att tala om någon handelsbalans och om ömsesidig hjälp för att hålla kronan uppe; här finnes det inga skyldigheter utan endast rättigheter. Slutet här blir väl det vanliga. En ny kommission kommer att utses, som skall smeka fram en överenskommelse, där arbetarna skola få bringa mindre offer än man nu tänkt.

Jag undrar, vilken av dessa parter herr Ekman egentligen tycker bäst om. Jag tror nästan, att han beundrar de sistnämnda männen, som veta vad de vilja och handla därefter.

Den överenskommelse, som nu håller på att träffas med betodlarna, innebär, att betpriset för deras räkning höjes med 5 procent över förkrigspriserna. Om man nu frågar sig, vad som menas med rättvisa vid fördelningen av den mammon, som fördelas här i landet genom regeringens och riksdagens försorg, och genom dess beslut utskiftas till de olika klasserna, så kan ju den mening, som statsminister Ekman förfäktar, inte fördöljas. Den är uppenbar för allas ögon genom siffror. Det är ju så, att siffrorna äro den exakta vetenskapen. Allt vad man kan räkna ut genom dem är ju säkert, och själve P. P. Waldenström medgav en gång i andra kammaren, att om än själva djävulen sade, att 2 gånger 2 var 4, så måste han för sin del tro det i alla fall.

Socialstyrelsen har räknat ut, att utgifterna för en familj stigit sedan förkrigstiden, och att det indextal, som mäter detta, nu utgör 157. Det innebär, att utgifterna ligga 57 procent över priserna före kriget. Av denna orsak har även regeringen föreslagit, att statens befattningshavare skola ersättas efter ett indextal av 158, således är utgiftsindexet för dessa fullt betäckta. Nu kommer jag väl i polemik med herr jordbruksministern om dessa siffror, som jag alltid brukar göra, för att han gör ju alltid den anmärkningen, att dyrtidstilläggen inte äro 58 procent. Nej, det äro de inte, men det får ju ses tillsammans med den efter 1914 reglerade lönen i de reglerade verken + dyrtidstillägg som giver täckning för det sedan samma år ökade levnadskostnadsindexet. Det är ju detsamma. I de oreglerade verken åter åstadkomma löne-tillägg med mera sedan 1914 plus dyrtidstillägg, att denna ersättning också utgår efter indextal 158.

I denna fråga kan man ju säga, att regeringen har givit befattningshavarna full rättvisa plus en liten nåd på en indexenhet. Det var den första regleringen, där regeringen hade tillfälle att visa, vad den förde i skölden i fråga om fördelningen av inkomsterna här i landet. Den andra regleringen, som regeringen fått anledning att inverka på, gäller nödhjälpsarbetarnas anställningslöner. Här finns ju en proposition framlagd, där man vill ge arbeten för 15,000,000 kronor åt dessa arbetare. Man anskaffar arbetstillfällen åt de arbetslösa, och lönen vid statens reservarbeten är uträknad till 4 kronor och 70 öre om dagen plus fri hostad och servis samt dessutom ortstillägg för familjeförsörjare. I detta fall är det således minst 60 procents ökning jämfört

Ang.
ätgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

med grovarbetarlönerna före kriget. Ej heller här har således regeringen prutat vare sig på rättvisa eller billighet.

Den tredje inkomstreglering, på vilken regeringen kan få tillfälle att utöva sitt tryck, är den nu föreliggande regleringen av betpriset för innevarande år. Nu inställer sig den frågan: har regeringen här förfarit med billighet och rättvisa på samma sätt som i föregående fall? Till denna fråga måste jag svara ett bestämt nej. Här, tycks det mig, slår regeringen den häst, som vill draga, och sedan får väl regeringen i massaindustriefallet smeka den häst, som vill strejka, för att ånyo få honom i selen. Med ledning av de två först reglerade fallen kan man säga, att betodlarna ha rätt att utan att mötas av hån och begäbelse begära 58 procents ökning av det betpris, som betalades före kriget, i synnerhet som deras utgifter under denna tid bevisligen ökats med detta indextal — egna arbetares löner av alla slag. Hantverkarlöner av sådana slag, som betodlarna måste anlita, — deras levnadskostnader — allt detta har ökats med denna procentsiffra. Kommunal-, landstings- och vägskatt ha ökats över denna procent. Premier av alla slag för socialförsäkringar voro en okänd företeelse före kriget. Det är för bönderna rätt stora belopp, som nu måste utbetalas för sociala försäkringar. Sett från rättvisesynpunkt måste således bonden ha rätt att överallt, där staten ingriper reglerande och utjämnande, begära och erhålla samma ökning av sina produktpriser visavi förkrigspriserna, som de nu nämnda exemplen ge vid handen, att regeringen unnat andra samhällsklasser.

Betpriset var före kriget 2:20 för 100 kilogram betor. 58 procents ökning på detta förkrigspris — om man får lov att anställa en jämförelse med vad de andra klasserna lägst erhållit — skulle utgöra 3:47 per 100 kilogram betor. Det i regeringsförslaget nämnda priset är 2:30 per 100 kilogram, således 1:17 mindre än vad det skulle vara, om jordbrukarna finge hava samma rättvisa krav som regeringen ger andra samhällsklasser. Då kan man ju undra över, hur det egentligen tillgått, då man säger, att betodlareföreningens representanter och regeringen redan äro överens om detta pris 2 kronor 30 öre per deciton. Det sägs att dessas representanter redan underskrivit en överenskommelse, däri de rekommendera densamma till antagande vid betodlaresammanträdena i bygderna. Det har inte hunnit så långt ännu, att sådana sammanträden hållits. Man skyndar tydligen här att avgöra saken, så att allt skall vara klart, innan betodlareföreningarna hinna sammanträda, i tanke således att ingen återvändo kan ske.

Ja, så behandlar denna regering bönder, ty just vid denna underhandling är det, som statsministern framträder på scenen. Man har kommit till den döda punkten i underhandlingarna mellan betodlareföreningens ombud och sockertrusten. Denna senare hade verkligen medgivit en förhöjd betalning, som innebar, att den multipel, som anger betprisets relation till sockerpriset, höjts från 6.5 till 7. Man får ju säga, att det är inte en så liten höjning. Det visade sig dock att oaktat detta bättre utgångsläge betpriset icke kom över fjolårets pris, omkring 2 kronor per 100 kilogram, och till det priset kan ingen odling ske.

Då det nu brast vid underhandlingarna mellan dessa två kontrahenter, uppenbarade sig herr statsministern på ordförandestolen och gav det avskedsordet åt de hemresande betodlarerepresentanterna, att de skulle ha klart för sig, att regeringen icke komme att medverka till någon ökning av betpriset, och med den hälsningen till sina kommittenter reste betodlarerepresentanterna hem.

Ja, det är ju så, att var och en är herre över sin stackare. Den maktkänsla, man kan hysa över representanter, som man underhandlar med och som man vet inte äro så starka, den maktkänslan kan taga sig beklagansvärda uttryck.

Det är orättvist att använda makten så att den svage alltid får ge efter. Icke statsmannaklokt. Icke humant. Icke opartiskt.

Till underskrifternas ernående bidrager naturligtvis även den rädsla, man i alla fall hyser för den kraftfulle statsministern. Man har hört talas om hans tumme. När den vändes ned, betyder det död för den, det berör, och vändes den upp betyder det liv. I detta fall blev det inte riktigt nolläge, i det att det gavs en tioöring per 100 kilogram betor som drickspenning åt jordbrukarna. Men man vet ju, att när herr Ekmans tumme pekar nedåt, är det ett 30-tal andra tummar i riksdagen, som göra samma rörelse, och det är naturligtvis inför faran för, att allt kan gå i stöpet, som man kan få betodlarna så pass mjuka, att de gå in för en odling, som omöjligt kan bära sig.

Härtill kom ju, såsom redan betygats, att handelsbalansen inte tålde införsel av socker till den grad, som skulle behövas, om odlingen inställdes. Man har således fått betodlareföreningarnas ombud att jämte regering och riksbank slå vakt om Sveriges handelsbalans och på den vägen hindra, att sockerpriset stiger. Till gengäld härför har riksbanksledningen förklarat sig villig att, om böndernas produkter skulle tendera att stiga i pris, genast höja räntan på böndernas och andras lån och på detta sätt hindra, att jordbruksprodukterna stiga i pris. Det är ju en alldeles utmärkt växelverkan, att man på det sättet för lång tid framåt skall kunna förhindra prisstegring på jordbruksprodukterna här i landet, men det är ganska underligt, att man fått betodlareföreningarnas ledning med härpå.

Men man kan ju fråga sig: är det riktigt fin statsmannakonst att på detta sätt begagna sig av andras ekonomiska trångmål för att bara tjäna den part, som heter konsumenter? Konsumenterna kunna omöjligen ha moralisk rätt att ensamma tillägna sig frukterna av javanesisk och kubansk dumping av socker på världsmarknaden.

Förkrigspriserna på socker voro enligt propositionen 55 à 60 öre per kilogram. Nu skulle det bli 31 öre. Skillnaden i pris är således 27 öre. Inte kan det vara moraliskt rätt, att konsumenterna skola erhålla hela denna dumpingvinst och betodlarna endast erhålla 10 öre per 100 kilogram över förkrigspriserna. Därtill fingo dessa betodlande bönder den reprimanden ifrån jordbruksministern och utom från honom av de tre — eller som herr Örne säger de 2½ — utskottsledamöterna, att dessa förutsatte, att betodlarna inte skulle tillägna sig dessa 12 à 15 kronor per tunnland, som denna tioöring kan ge. Dessa 12 kronor gavs i socialt syfte och icke åt betodlarna. Dessa herrar äro tydligen mycket gentila, då det gäller att använda andras medel. De hava efter tre års övning fullständigt lärt sig socialdemokraternas jargong, ty hur mycket betpriset än fallit under dessa år, har det ju alltid från socialdemokratiskt håll lytt så, att arbetspriserna inte få nedsättas.

Det bör kanske då upplysas för dessa ovetande, att priset för hel betskötsel före kriget var 85 kronor per tunnland, och i fjol var det 110 à 120 kronor per tunnland. Ökningen är således 25 à 35 kronor per tunnland, oaktat grundpriset på betor i fjol endast var omkring 2 kronor per 100 kilogram. Denna reprimand är således fullkomligt obehövlig. Jordbrukarna förstå själva att värdera sin arbetskraft, och något försök att ytterligare sätta ned lönerna har inte skett. Med anledning av denna reprimand kan det dock sägas, att betodlarna då ha ett ytterligare tillgodohavande hos konsumenterna, nämligen den ökning för betalande av betodlingsarbetarna, som icke betäckas av 10-öringen i ökat betpris.

Emellertid är det omöjligt att odla betor med denna ökning, så vitt man vill, att vad som där inflyter även skall räcka till att betala räntor å lån till taxeringsvärdet och om även skatterna och socialförsäkringspremier skola in-

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

beräknas. Statsministern har ju skapat denna situation, och han borde verkligen också ge anvisning på, hur en betodling till dessa priser skall kunna bli lönande, eller, då sådan anvisning omöjlig kan ges, meddela råd, huruvida bönderna skola låta bli att betala skatter eller räntor. Ty det kan ju hända, att statsministern ämnar möta på den vägen genom att göra ett försök att sätta ned skatterna för jordbrukarna och bringa rättvisa på den vägen. Han går ju så krokiga vägar, vår statsminister, utom då det gäller tillmötesgående mot de statsanställda och mot nödhjälpsarbetarna. Då är han att träffa på de raka vägarna.

Det är som sagt inte lätt att förstå, hur betodlarföreningarnas ombud kunnat gå in på detta, men det är ju så, att de tycka sig bo på en vulkan. Den ekonomiska grunden sviktar under dem. Det gäller att försöka hänga kvar på torvan, tills de, om möjlighet därför skulle finnas, möta en regering och en majoritet här i riksdagen, som skulle kunna ge dem rättvisa.

Ja, jag får verkligen säga, stackars odalbondeättlingar! Det är dem det nu gäller. Vara eller icke vara, det är frågan, precis som det var för Hamlet. I tusen år ha de byggt upp Sveriges rike, och detta många gånger om under tider, då de väldiga herrarna med skri och dån slagit riken och byar omkull. I fjol vid denna tid fingo bönderna ett beröm av en socialdemokratisk talare, herr Björck, för det sätt, på vilket de förvaltat rättsskipningen sedan hedenhös och fram till vår tid. När statsministern i år i radio skulle tala med svenskarna i exil, svenskamerikanerna, visste han inte något bättre ämne för att röra dem till tårar än att tala om den gamla släktgården i Sverige, som gått i arv från far till son sedan hedenhös, och detta gjorde han tydligen i den förvisningen, att det var det enda vackra föreningsbandet emellan fornt och nytt. Man hade, sade han, överenskommit att vid varje släkthemte skulle planteras några träd, som skulle bli en minneslund för kommande generationer att samlas under.

Vad var nu statsministerns mening med dessa vackra ord, som säkerligen bragte Amerikasvenskarna i rörd högtidsstämning? Var det oration bara? Var det ord bara — ord för att skapa stämning — eller låg verkligen under detta en önskan om att försöka giva sin hjälp att bevara släktgårdarna med sina traditioner. Förstår han värdet av sådana länkar för ett land. Ja, man vet ju inte och får väl ej veta, vad herr statsministern menade med sina stämningsord. Efter den överenskommelse, som träffats med betodlarna, ser det knappast ut, som han menat annat än att skapa gråtstämning i Amerika. Det ser snarare ut, som om dessa släktlundars öde bleve att exporteras som pitprops till England för att bygga upp England i stället för det gamla Sverige. Underligt är emellertid, om historien i en framtid skall förmåla, att under herr Ekmans regeringstid måste de gamla odalmanneättlingarna gå från sina gårdar. De kunde icke ekonomiskt bära upp de andra klassernas krav på hög levnadsstandard endast för sin räkning. Underligare är det dock, att som hjälp till detta dödgrävarearbete erbjödo sig de, som egentligen äro kött av böndernas kött och ben av böndernas ben, nämligen representanter för Sveriges arbetare.

Nu vill jag dock inte neka till, att det finns ljuspunkter även här. Jag måste verkligen torka mina glasögon inte mindre än tre gånger, då jag under en reservation här fann min högt ärade kamrat herr Örne namn, skrivet under en önskan om två öres tull. När sådant kan ske på det torra trädet, vad kan man då inte förvänta på det friska regeringsträdet, ifall bönderna kunna hålla ut ett år till. Här kan förestå en storhetens tid även för herr Örne. Tänk på Mac Donald och hans visade vilja att gå i spetsen för nationell samling. Sådant kan bli nödtvång även i Sverige. Herr Örne misstuckte att beträffan eller liknande årligen skulle återkomma till riksdagsbehandling. Ja, det finns ett

sätt att undgå den saken, och det är att skapa en tull något högre än den, herr Örne nu underskrivit. Då tror jag, att vi skola komma ifrån alla dessa vart år återkommande funderingar om denna sak. Snart finns det i kammaren bara kvar en, som fortfarande spelar Motvallska. Han går näppeligen med på någon tull. Skulle vi inte kunna ge honom tillfälle att sköta sitt län någon vecka under tiden, då vi med herr Örnes hjälp ordnade den här saken?

Ja, herr talman, varken utskottets eller reservanternas förslag innebär, att böndernas produktpriser komma att bestämmas enligt samma rättvisa grunder, som användas vid bestämmande om dyrtidstilläggen för statsanställda. Då så inte är fallet, har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Björnsson: Herr talman! För några dagar sedan mötte jag här i korridorerna en herre, som säkerligen är mycket varmt intresserad för det svenska jordbruket. Han sade: »Kan du förklara, att man i Danmark kan gå fram så hårt mot konsumenternas intressen i fråga om sockret? Man rör sig där med priser mellan 32 och 36 öre i grossisthandeln, medan vi här i Sverige nöja oss med 31 öre, och detta är så mycket märkvärdigare, som man ju i Danmark har en socialdemokratisk ministär.» Det sista tillade han med omisskännelig triumf i utseende och ton.

Det kan vara skäl att, innan man tar ståndpunkt till den fråga, vi nu diskutera, jämföra förhållandena i Danmark och Sverige en liten smula. Det råder nämligen säkert inte bara på detta enstaka håll, som jag finner särskilt egendomligt, en djup villfarelse om vad det danska förslaget till sockerbetsodlingens stödjande innebär, utan en sådan finns nog på många andra håll. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som rätt nära känner den person, jag talade med, nämnde dessa 32 öre per kilogram nu i dag utan att nämna en annan mycket viktig omständighet, nämligen att man i Danmark på inhemsk raffinad har en tillverkningskatt av 5.7 öre. När en dansk grosshandlare skall betala 32 öre per kilogram för socker, så utgöra därav 5.7 öre alltså skatt till staten, vilken användes för statens allmänna utgifter. Till intressenterna i sockernäringen betalar han således 32 minus 5.7 = 26.3 öre. Det är detta pris, som man skall jämföra med det pris på 31 öre, som den svenske grosshandlaren skall betala och som han sedan helt naturligt tar ut av sina kunder. Värre var det inte med den danska socialdemokratiska ministärens hårdhet mot konsumenterna.

Det kan vara skäl att komma ihåg detta, när man så ofta hör påstås, att det sockerpris, som nu föreslås här som minimipris, skulle vara särskilt lågt. Det är däremot sant, att det är lågt i förhållande till vad vi varit vana vid på den tiden sockret betraktades som en lyxvara, som inte kunde beskattas tillräckligt högt. För att herrarna skola förstå denna skillnad vill jag påpeka, att man ju med i stort sett samma resultat mycket väl kan taga ut en indirekt skatt på socker som på kaffe. Man får naturligtvis välja skattesatserna lämpligt. Det blir, om jag bortser från sockerindustrien, huvudsakligen samma konsumenter, som drabbas av skatten. Vi ha i Sverige valt metoden att hellre taga ut skatt på kaffe än att taga ut skatt på socker, som tillverkas inom landet, därför att det är bekvämare att lägga en tull på en vara, som inte tillverkas i landet, än att ställa en svensk näring under poliskontroll genom deklarationer och dylikt.

Nu kan man säga, att konsumentintresset är det inte så farligt med. Den föregående ärade talaren, som ju står i en stjärnklass då han argumenterar i jordbruksfrågor, talade med en smula förakt om konsumenterna. Jag skall naturligtvis inte falla hans excellens herr statsministern i ämbetet, ty det var ju en kritik, som huvudsakligen riktade sig mot honom, men talaren sade, att

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

herr statsministern var så förfärligt mjuk emot de arbetslösa. Jag tror, att från annat håll är man inte beredd att skriva under den saken. Det är väl ändå så, att inte mer än ungefär hälften av de arbetslösa överhuvud taget får någon som helst hjälp. Det är de därför erforderliga medlen, som man enligt herr Pålssons mening bör ge ut till ättlingarna av de odalmän, som sedan 1,000 år byggt upp Sveriges rike. Nu är det visst inte 1,000 år sedan Skåne blev svenskt. Jag vet inte, om herr Pålsson räknar släktskap med de odalmän, som funnos i det gamla Sverige, men även om så skulle vara, tycker jag, att det är ett arv, som bör vara preskriberat vid det här laget, och det kan inte vara ägnat att på något sätt sätta känslorna i svallning, så att man behöver torka sina glasögon ett antal gånger, när man hör det, som herr Pålsson tycks göra, då han blir röd.

Jag vill således konstatera, att i jämförelse med Danmark komma konsumenterna i Sverige få betala ganska mycket för regleringen av sockermarknaden, vilket jag nu inte kan finna vara så alldeles behövt.

Går man sedan till en annan intressent i den här frågan, betodlarna, så får man veta, att de svenska betodlarna nu skola få 2:30 per deciton betor. Men den sortens betor, som det där är tal om, äro nästan rent imaginära betor. Det lär vara ytterst få, som någonsin odlat en 16-procentig beta. Det händer visst på dåliga jordar utanför gränsen för lönande odling, att man kan få så låg sockerhalt någon gång, men genomsnittet lär ju vara 17.2 procent. Man anser det naturligtvis taktiskt klokt att alltjämt tala om ett pris på 16-procentiga betor. Således är det inte 2:30, men skall räkna med, utan ett medelpris, som väl kan anses ligga vid 2:47. Det är detta, som skall jämföras med vad de danska betodlarna få betalt. De få 1:80. Det är naturligtvis inte möjligt att här direkt anställa någon jämförelse, men jag tror, att man på ett ungefär kan acceptera jordbruksministerns förklaring, att om de danska odlarna få 1:80, så kan man höja beloppet till ungefär 2 kronor, för att få det fullt jämförligt med det svenska priset, detta med hänsyn till vissa indirekta fördelar, som danskarna ha: fri betmassa och dylikt. Då skulle i alla fall det svenska betpriset vara 47 öre per deciton högre än det danska. Det är således 20 procent högre. Nu är det sant, att de svenska betskötarna få högre lön än de danska betskötarna. Vad den historiska förklaringen härtill är, vet jag ingenting om, men den produktionsfördyring, som de svenska odlarna därigenom få vidkännas i jämförelse med sina danska yrkesbröder, lär inte kunna sättas till mer än ungefär 20 öre per deciton, och då återstår i alla fall 27 öres högre pris för de svenska odlarna än för de danska.

Man förklarar, att detta skulle delvis bero på att man i Danmark har en större hektarskörd. Det är möjligt, att det kan vara riktigt, om man räknar med medelskörden, men om man jämför den bästa betjorden i Danmark och den bästa betjorden i Sverige, så finns det ingen skillnad i hektarskörd. Detta är konstaterat genom en undersökning, som har verkställts, och vars resultat äro publicerade för icke så länge sedan. Att man i Sverige kommer till en lägre hektarskörd i medeltal beror därpå, att man vill ha betskörden utsträckt till områden, som man väl i varje fall måste säga vid nuvarande sockerpris inte lämpa sig för betodling. Monopolsakkunniga ha tagit hänsyn till detta moment på det sättet, att de förklarat, att bland råsockerfabriker, lydande under det sydsvenska bolaget, borde fyra stycken nedläggas av det skälet, att de inte lämna något bidrag till förräntningen av kapitalet utan vålla en ren och klar driftsförlust. I bevillningsutskottet stod man i begrepp att uttala ett önskemål, att betodlingen skulle utsträckas så mycket som möjligt, men vid närmare eftertanke besinnade sig majoriteten, och jag vill här påpeka, att i utskottets utlåtande finns inte uttalat något sådant önskemål. Om riksdagen väljer att besluta i överensstämmelse med majoritetens förslag, så kan i varje

fall icke därur utläsas något sådant krav. Jag skulle tro, att man kan få betodlingen ekonomiskt förbättrad högst väsentligt genom en sådan åtgärd.

Nu frågar man sig: hur kommer det sig, att man här i Sverige är så missnöjd med det pris, som här erbjudes för odling av betor, när danska odlare till synes kunna vara nöjda. Ja, det är en sak, som jag inte kan förklara. Det kan naturligtvis inte bero därpå, att våra odlare äro mindre förnöjsamma, utan torde bero därpå att vi ha en högre standard på olika områden, och den står väl måhända i viss grad i samband med vår allmänna tullpolitik.

Går man sedan till sockerindustrien, så vill jag med anledning av ett yttrande av friherre Lagerfelt till en början påpeka en sak. Han gjorde sig kanske skyldig till en felsägning, ty han rättade det sedan. Han talade om betodlingens fiender eller sockernäringsens fiender och ändrade detta sedan till »vedersakare». Jag undrar, om han överhuvud taget kan leta upp några fiender till betodlingen i och för sig, men han kan säkerligen finna många vedersakare till ett extraordinärt statsskydd åt betodlingen. Då han vidare påstod, att dessa fiender eller vedersakare brukade säga, att vår svenska sockerindustri inte var tekniskt tillfredsställande organiserad, så tror jag också, att han tar fel. Jag har aldrig hört någon förklara annat än vår sockerindustri rent tekniskt står på höjden av vad man kan begära. Däremot har det gjorts anmärkningar mot den kommersiella organisationen, lönepolitik och dylikt, och den kritiken kan man ju få ett ganska gott belägg för i monopolsakkunnigas utlåtande.

Det har här sagts av bevillningsutskottets ärade ordförande, att sockerbolaget har företagit sin avskrivnings- och utdelningsoperation för att möjliggöra att i framtiden betala mer för betorna. Detta hör för mig i varje fall till mysterierna. Jag är inte tillräckligt hemmastadd i krokarna med aktiebolagsorganisationen för att förstå, hur ett bolag, som till sina aktieägare utdelar 23 miljoner, därigenom kan bli i stånd att för framtiden betala mer till dem, som skola sälja råvara till bolaget. Jag befinner mig så till vida i lyckligt sällskap, att monopolsakkunniga inte heller kunna förstå det. Jag kan inte tänka mig annat än att om sockerbolaget hade använt även de 23 miljoner, som nu skola utdelas till aktieägarna, till avskrivningar, så hade bolaget också fått större möjligheter att för framtiden betala bättre betpris.

Socketbolagen lära kunna betrakta det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt, som den allra bästa riskförsäkring mot ett fallande sockerpris. Skulle sockerpriset falla till mycket låga värden, så kan sockerbolagets risk minskas alldeles oerhört. Med t. ex. ett engrospris av 25 öre skulle, under förutsättning att den inhemska odlingen bleve oförändrad, sockerbolaget tillföras nära 5 miljoner kronor, och skulle det vid ett sådant tillfälle också vilja sig så väl, att det bleve liten odling eller missväxt, så att sockerbolagen finge raffinera till större delen utländskt råsocker, skulle det naturligtvis bli ännu större möjligheter att hålla affärerna flytande.

Nu är det väl sannolikt, såvitt man kan förstå, att sockerpriset inte faller så mycket. Det skulle ju bero på att den internationella samverkan, som satts i gång, skulle spricka, och det finns det åtminstone för närvarande knappast skäl att antaga. Därför tror jag, att om man vill bedöma vinsten eller förlusten för sockerbolagen av det föreliggande förslaget, kan man hålla sig till det sockerpris, som råder nu. Då skulle vid vanlig odling det mellansvenska bolaget få en liten extra recett, jämfört med förhållandena i fjol, vid lika förhållanden, på bortemot en halv miljon.

Nu vill Kungl. Maj:t, att man skall fastställa ett minimipris för betodlarna. Man skall låta konsumenterna betala detta, och för att nå detta resultat drar man sig inte för att i enskilda händer monopolisera sockerimporten, det vill således säga hela sockernäringsen. Jag måste säga, att det har inte varit med

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

alldeles lätt hjärta jag i detta läge till slut har röstat för avslag på den kungl. propositionen. Jag inser, att läget är sådant, att när arbetslösheten är mycket större än den någonsin på sista åren har varit och när dessutom vårt valuta-läge är sådant, att vi bäst skulle gagnas av att betodlingen finge fortsätta, så är det naturligtvis inte angenämt att tänka sig, att man väljer just ett sådant år för att nedlägga betodlingen, men det måste väl ligga en smula berättigande i det kravet, att konsumenterna, om de genom ökade utgifter skola garantera betodlarna en säker inkomst och dessutom riskförsäkra sockerindustrien, finge några garantier i fråga om mellanhandsvinsten och vidare, att man finge några garantier för att betskötarna också erhöle en anständig lön. Dessa krav ha som vanligt stött på motstånd, särskilt det sista, på håll, där man inte alls drar sig för att garantera en företagare en viss vinst. Där tycker man, att det är fullkomligt orimligt, om man begär en viss garanti för betskötarnas arbets-lön. Den tanke, som i den Sköldska motionen har tagits upp, att man skulle lägga i Kungl. Maj:ts händer att begränsa mellanhandsvinsten, i den mån det behöves och kunde ske, så att konsumenterna inte bleve oskäligt betungade av dessa åtgärder, har man således inte velat gå med på.

Det är därför jag till slut i huvudvoteringen i utskottet har röstat för avslag, och jag kommer inte här att göra något yrkande om bifall till herr Skölds motion därför att det är ju hopplöst, när utskottet överhuvud taget inte velat ingå på en mera grundlig granskning av detta projekt. Det skulle vara orimligt, att riksdagen toge ett förslag, som innebär vissa tekniska nyheter, utan en sådan granskning från utskottets sida. Jag kommer därför att vid huvudvoteringen här rösta för avslagsyrkandet.

Till det yrkandet ha vi emellertid i vår reservation lagt ett yrkande om rätt för Kungl. Maj:t att höja råsockertullen. Herr Pålsson, som ju inte alltid utmärker sig för någon grundligare eftertanke, fattade detta som en protektionistisk åtgärd. Han har först och främst inte observerat, att vi inte vilja stödja de motionärer, som ville definitivt höja råsockertullen. Vi ha inom bevillningsutskottet under en lång tid, så långt det varit möjligt, hävdad den principen, att man skall låta de bestående tullarna förbliva oförändrade, till dess man efter en grundlig och allsidig undersökning har funnit, hur de böra förändras. Därför har det inte funnits någon anledning att nu stödja ett yrkande om definitiv ändring på en punkt. Och ett höjande av råsockertullen innebär efter min uppfattning — och jag tror, att där har bevillningsutskottets ordförande rätt — ingalunda en protektionistisk åtgärd, såsom herr Pålsson har fått för sig. Det skulle naturligtvis innebära, att man minskade skyddet för raffinadindustrien. Det skulle vid normal raffinadverksamhet minska dess inkomstmöjligheter med något över 1 ½ miljon kronor. Vi ha emellertid ansett, att om avslagsyrkandet skulle vinna riksdagens bifall, så behövs det nya förhandlingar emellan sockerindustrien och betodlarna. Då skulle Kungl. Maj:t ha haft detta maktmedel, att om inte bolaget gör så stora eftergifter, som det överhuvud taget kan och som äro erforderliga, så kommer bolaget att rätt snart få se tullen på råsocker höjd. Jag tror, att det skulle vara utomordentligt bra för Kungl. Maj:t att ha ett verkligt maktmedel i sin hand, då det gäller att leda förhandlingarna mellan parterna i detta mål. Detta är således motiveringen för att vi här ha yrkat ett temporärt medgivande för Kungl. Maj:t att höja tullen.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Andersson, Henrik:** Herr talman! Frågan om statliga åtgärders vidtagande till sockerbetsodlingens stödjande är ett spörsmål, som under en lång följd av år varit livligt och ingående diskuterat i riksdagen, och det är ju numera knappast något nytt att andraga i ärendet. Under sådana omständigheter

skulle jag ju utan vidare ha kunnat endast i största korthet yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Hörby m. fl., men då även mitt namn återfinnes under denna reservation, så må det tillåtas mig att säga några ord i själva frågan.

Det är ju så, att regeringen och det övervägande antalet av ledamöterna i bevillningsutskottet, och jag skulle väl tro även i riksdagen, finna en odling av sockerbetor önskvärd, detta icke minst ur handelsbalansens synpunkt och ur arbetssynpunkt. Vi böra ju i dessa tider åtminstone taga vara på alla de arbetstillfällen, som finnas, lika väl som vi måste se till, att vår handelsbalans kommer på bättre fötter. Men det är tydligt — det framgår av de förda underhandlingarna mellan intressenterna — att statens stöd är erforderligt. Regeringsförslaget är ju så utförligt refererat av jordbruksministern, att jag inte skall taga upp många saker därifrån. Det ger ju i korthet sagt odlarna ett garanterat minimipris av kronor 2:30 för 16-procentiga betor plus ett tilläggspris vid högre procent. Vidare skola de bägge sockerbolagen ha importmonopol, och dessutom skola de ha rätt att taga ett minimipris av 31 öre för krossmelis.

Det är vissa saker i detta förslag, som jag och mina medreservanter inte ha funnit tillfredsställande. Det är ju otvetydigt, att vid lågt råsockerpris ha bolagen direkt intresse av att icke uppmuntra odling av betor. Det kan ju vara möjligt, att bolagen för i år äro skydiga att taga emot betor från de tecknade betarealerna, men om det skulle bli så, att för framtiden frågan skulle lösas på det sätt, som är föreslaget nu i år, så kunna bolagen möjligen vilja gardera sig för att få så liten odling som möjligt, och det är väl ändå inte meningen med denna stödaktion, att man skulle uppmuntra till sådant. Jag vill inte påstå, att det blir fallet, men det kan i alla fall tänkas, att det föreligger en viss risk i den riktningen.

Den reservation, som jag biträtt och som överensstämmer med herr Löfvanders m. fl. motion, förordar en tullförhöjning av 3 öre per kilogram för såväl råsocker som raffinad. I slutet av förra året, under de tre sista månaderna, var ju medelpriset på socker av den kvalitet, det här är fråga om, 28 öre per kilogram. Med 3 öres tullförhöjning kommer man upp till 31 öre, så att det blir praktiskt taget samma belastning på konsumenterna som enligt regeringsförslaget, och med ett bifall till det förslag, som innefattas i Nilssons i Hörbys m. fl. reservation, kan jag inte finna, att sockerbolagen kunna skörda någon extra vinst vid något som helst olika prisläge på socker. Det är ju så, att all den prisförhöjande verkan, som kan följa härav, och den inkomst av tullen, som kan uppstå, avsetts att gå till odlarna. Man låter odlarna få allt vad som kan fås genom denna tullförhöjning, och dessutom slipper man ett privat monopol. Jag tror inte, att ett sådant kan vara så synnerligen lyckligt. Man bör ju inte tillgripa monopol mer än när det är alldeles nödvändigt, och skall det vara monopol, synes det mig smakligare, om det är ett helstatligt monopol. Jag kan således inte finna, att man i första hand åtminstone bör gå med på regeringsförslaget.

Det kan givetvis vara nödvändigt, om vår reservation skulle gå igenom, att föra nya underhandlingar med intressenterna, men den saken bör i varje fall inte vara svårare än att den kan lösas. Riksdagen har ju i varje fall ändå sagt ifrån, hur långt riksdagen vill sträcka sig, och då få intressenterna räcka varandra handen, så långt de kunna. Odlarna veta ju i varje fall, att de skola ha denna prisförhöjning, som kan åstadkommas genom förhöjd tull och de ha ju en norm, de skulle ju kunna gå efter en multipel av $6\frac{1}{2}$ eller 7, som i nya avtalet. Det är i varje fall saker, som inte böra vara olösliga.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Hörby m. fl.

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*

(Forts.)

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Herr Larsson, Johan: Herr talman! Då vid denna debatts början en ärad talare, den av mig mycket värderade herr Örne, ville tillmäta mig någon sorts diktatorisk betydelse med avseende å detta utskottsbetänkande, ber jag att få meddela, att jag alls inte kan mottaga någon ära i den vägen. Det är så, att utskottets förslag har tillkommit genom majoritetsbeslut av dess 20 medlemmar. Men, herr talman, jag ber att med några ord få giva till känna de synpunkter, som varit vägledande för mig vid behandlingen av ärendet i utskottet, då jag oreserverat godtagit Kungl. Maj:ts förslag.

De skäl, som funnos år 1930 och 1931 och då föranledde hjälpåtgärder åt betodlingen, finnas alltså, till och med i ökad styrka. Vår handelsbalans kräver nu, att vi på alla punkter, där det låter sig göra, minska vår import. Då den inhemska sockerproduktionen enligt de utredningar, som förebragts, icke är i stånd att upprätthållas utan statens stöd, måste detta stöd lämnas. Därest betodlingen nu inställes och råsockerfabrikerna inställa sin drift, komma många människor att bli utan arbete. I tider som dessa, när man med ljus och lykta måste söka efter lämpliga arbetstillfällen för den alltså stigande skaran av arbetslösa, måste det nog vara en plikt av första rang att bidra till att de arbetstillfällen, som finnas, bevaras och utökas. Endast för skötseln av 40,000 hektar betfält går arbetskostnaden till 8 å 10 miljoner kronor, vartill kommer allt arbete med transport och arbetet vid råsockerfabrikerna. Därtill kommer även, att om vi äro i stånd att minska vår import av socker genom egen produktion, skulle detta vara synnerligen nyttigt för vår nuvarande negativa handelsbalans.

Alla ha ju nu också åtminstone inom utskottet velat lämna hjälp på ett eller annat sätt, och det är att konstatera, att alla varit eniga i principen, att något måste göras. Det är endast om sättet som meningarna varit delade. Men då enighet rått om själva principen, bör det vara möjligt att vinna något positivt resultat.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna vägen, som av utskottet förordats, har enligt min uppfattning betydande fördelar framför de andra, motionsvis framförda förslagen. Kungl. Maj:ts förslag har ju även tillkommit efter en långvarig och grundlig förberedelse och undersökning. Det har även lett till preliminära avtal, färdiga att träda i kraft, så fort de godkänts av riksdagen. Betodlarna kunna omedelbart träffa sina dispositioner och sluta kontrakt med sockerbolaget. De bliva garanterade ett visst minimipris, visserligen ej högt men väl skäligt i förhållande till priserna å övriga lantmannaprodukter. De äro därjämte berättigade att erhålla ökning i priset, därest sockerpriset å världsmarknaden stiger så, att sockerbolagets priskurantpris å krossad melis överstiger 31 öre. I jämförelse med föregående år äro odlarna även tillförsäkrade andra fördelar. Vilken producent som helst skulle nog i dessa tider, då allting flyter, vara belåten att få producera varor på förenämnda villkor. Det torde därför ligga i öppen dag, att förslaget ur betodlarnas synpunkt kan antagas.

I jämförelse med förslaget att lämna hjälp i form av tullhöjning å socker har det kungl. förslaget den fördelen, att det, därest prisförhöjning inträffar å världsmarknaden, så att sockerbolagets priskurantpris å krossad melis överstiger 31 öre, icke inträder någon ytterligare stegring i form av tullpålägg å detta pris. Därest en tull pålägges, kommer allmänheten att vid sådant förhållande få vidkännas en onödigt prispförhöjning. Prisbildningens utgångsläge, 31 öre, är ju synnerligen lågt. De senaste fem årens medelpris har varit betydligt högre, nämligen 38 öre. Det pris, som danskarna genom de där nyligen vidtagna åtgärderna få betala, är 32 öre.

Vad beträffar förslaget, att riksdagen skall avhända sig rätten att bestämma tullens storlek och överlämna denna rätt till Kungl. Maj:t, strider detta mot

gångse bruk och tradition och bör ej ifrågakomma. Något sådant nödläge förefinnes nu ej.

Genom antagande av utskottets förslag komme en viss stabilisering av sockerpriset att ske. Allmänheten går visserligen miste om rätten till en ytterligare sänkning av det nuvarande mycket låga priset. Denna förhoppning om pris-sänkning är dock mycket problematisk. Snarare kan en höjning ske. Men i gengäld kommer den inhemska sockertillverkningen att säkerställas, och därmed ökas tillfällena till arbete och förbättras vår handelsbalans, vilket ju gagnar hela landet.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Till bedömande av det sakliga underlaget för den föreliggande frågan har jag haft att tillgå de siffror och övriga uppgifter, som det varit möjligt att plocka tillsammans ur de handlingar, som vi bekommit detta och föregående år. Tyvärr är uppställningen av de lämnade uppgifterna ganska plockig. Att i allt detta material få tag i en saklig uppgift i en viss fråga är nästan som att leta efter en nål i en höstack. Med litet god vilja kan man emellertid få fram en hel del ganska värdefulla upplysningar genom sammanställning från olika håll av siffror och material i övrigt. Det visar sig då till en början, att för närvarande betala vi för vårt socker utöver världsmarknadspriset 12.8 öre per kilogram. Det är det ungefärliga medelpriset under föregående år. För en konsumerad massa av 230,000—240,000 ton socker blir det således cirka 30 miljoner kronor, som konsumenterna betala utöver världsmarknadspriset för socker. Av dessa 30 miljoner gå ungefär 7½ miljoner till finanstullar, d. v. s. de flyta direkt in i statskassan och användas såsom övriga inkomstmedel, och resten, omkring 22½ miljoner, gå till sockernäringen.

Nu är det mycket svårt att precis säga, såsom materialet här föreligger, hur mycket som går till det ena och det andra, men en uppskattning föreligger i alla fall, enligt vilken ungefär 0.73 kronor per deciton betor skulle vara betodlarnas stöd av detta. Med en kvantitet av ungefär 1 miljon ton betor kommer således, i runt tal räknat, 7½ miljoner kronor att gå till betodlingens understöd och resten, cirka 15 miljoner kronor, till sockerindustriens understöd.

Nu är det min uppfattning, och jag förmodar, att den delas av ganska många, att i varje fall i nuvarande situation — under normala förhållanden kan man nog diskutera frågan om betodlingens vara eller icke vara — torde det ej löna sig att diskutera betodlingen, utan det torde vara ganska tydligt, att det är förnuftigt och klokt att i nuvarande prisläge önska en om möjligt ökad betodling och då synes det mig litet grand felaktigt, att lejonparten eller ungefär två tredjedelar av vad vi betala utöver världsmarknadspriset skall gå till sockerindustrien och endast den återstående tredjedelen till betodlingen. Skall man fälla ett närmare omdöme i den saken, måste man försöka plocka fram och taga reda på vad som är den rimliga kostnaden för sockerindustrien per kilogram framställt socker. Är det pris, som den så småningom får, högt eller lågt? Det är mycket svårt att ur föreliggande material få ett grepp på vad kostnaden för sockerindustrien per kilogram socker är för behandlingen ifrån betorna till försäljningsprodukten. Men det finns en uppgift, som är högst intressant och som härstammar från Holland. Det säges i denna gröna bok, som utkom 1930, att om man utnyttjar de uppgifter, som man kunnat få från den holländska industrien, och adderar tillsammans den totala fabriktionskostnaden och försäljningskostnaden, får man per kilogram raffinadsocker en total kostnad av 9.4 öre. Man säger i fortsättningen, att enligt en annan uppgift skulle emellertid denna i och för sig synnerligen låga siffra vara för

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

hög. Det är således åtminstone en viss möjlighet, att denna siffra, 9.4 öre per kilogram socker i färdigt skick, distribuerat, är något så när riktig. Och ser man på världsmarknadspriset på socker, som ligger några öre över detta, så pekar det på att siffran ej kan vara alldeles oriktig, ty även om socker-rören äro mycket billiga, kostar naturligtvis tillverkningen en del, och industrierna göra icke socker ens av sockerrör, om de ej få något så när betalt för det. En väl skött industri kan sålunda åstadkomma socker till ungefär nämnda pris. Nu vill man ha 31 öre, och då återstår det således omkring 21½ öre, som icke skulle vara nödvändiga för industrien utan skulle kunna gå till sockerbetsodlarna, som vi vilja stödja. Det betyder ungefär 3 kronor per deciton betor. Av den uppgift, som finnes här, om hur mycket socker man får ur varje deciton betor, kan man leta sig fram till den saken. Det är ju stor skillnad mellan det priset och det pris, som sockerbetsodlarna skulle få ut efter den föreslagna överenskommelsen. Det förefaller, åtminstone om man dömer av anförandena från olika håll, som om sockerbetsodlarna skulle vara stormförtjusta, om denna uppdelning av vad vi få offra för socker-näringen skedde på detta sätt, och deras djärvaste förhoppningar skulle då bli tillfredsställda. Det skulle ju icke ens vara omöjligt att sänka detta pris å socker, 31 öre, som ligger ett ganska gott stycke över det nuvarande, och i alla fall tillfredsställa betodlarnas anspråk, måhända med någon liten prutmån. Men någon liten prutmån få alla människor finna sig i i dessa dagar. Det är icke i och för sig något orimligt.

När man har dessa siffror i en officiell utredning och står inför de olika förslag, som här föreligga, frågar man sig, om det verkligen skall vara nödvändigt att, visserligen utan att nämna ordet, dock antaga ett monopol i strid mot grundlagarna, som tydligen förbjuda monopol. Skall man här gå fram med det traditionella svenska föraktet för lagarna och göra ett sådant arrangemang, som jag nyss karakteriserade? Man skulle kunna säga, att siffrorna peka fel. Visserligen äro de officiella och visserligen äro dessa siffror det enda, man kan få fram ur den föreliggande utredningen, men i alla fall kanske de äro felaktiga. Men då får jag säga, att om man ser på sockerbolagens ställning och icke bara bedömer den efter dessa utredningar om hur kapitalet och den nuvarande uppskattningen tillkommit under årens lopp, utan om man tar de sista årens taxeringar på aktiemarknaden och jämför sockerbolagens aktier och andra industribolags aktier, kan man konstatera, att medan sockeraktierna stått praktiskt taget konstant sedan ett år, ha de stora industrierna inom andra branscher fått lida en reduktion av sina aktiekurser med 50 procent och mera. Det betyder, att sockerbolagen befinna sig i en synnerligen god och solid ställning, medan andra bolag, som icke få understöd, få kämpa sig fram och hålla sin drift i gång trots den mest förtvivalde situation. Men här skall man på ett bolag, som påtagligen befinner sig i den mest gynnsamma situation, offra så mycket, medan man ger så relativt litet åt det andra hållet. Det har gjort, att jag frågat mig, om det ej finnes en möjlighet att få en lösning, som kan ge åt betodlarna åtminstone något, som kunde tagas från de så solida bolagen.

Det finnes nu i den motion, jag väckt i denna kammare, ett förslag att justera råsockertullen och lägga till 2 öre på den utan att rubba tullen på raffinadssockret. Dessa 2 öre skulle betyda ungefär 30 öre per deciton betor. Det är i alla fall ett ganska vackert tillägg till det nuvarande priset, utan att man behöver gå in för någon monopolbildning och sätta sig över grundlagsbestämmelserna och på det sättet ytterligare mjuka upp den svenska, tyvärr så svaga känslan för lagarnas helgd.

Med denna motivering, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr **Boman**: Herr talman, mina herrar! Då herr Örne i början av debatten gjorde en anmärkning mot det svaga underlag, som finnes för bevillningsutskottets tillstyrkan, och betonade, att det fanns en stjärnman eller en halvkarl, som skulle vara jag, så är det ju bekant för kammaren, att stjärnan betyder, att jag icke var närvarande vid justeringen, och således, om jag hade önskat avlämna en reservation, icke kunnat göra detta. I den riktningen hade jag ej kunnat gå, ty så som debatten tidigare hade gått i utskottet, hade jag ingen anledning att antaga annat än att flertalet skulle stödja den kungl. propositionen. I varje fall hade jag, om jag hade varit närvarande vid justeringen, icke antecknat någon avvikande mening, icke därför att jag ej delar den uppfattning, som herr Johan Nilsson m. fl. reserverar ha, att den rena tullvägen hade varit att föredraga, men jag har vid annat tillfälle, första gången då här infördes subvention, röstat mot subventionen. Men, herr talman, det förslag, som nu föreligger, är icke subvention utan, som jag ser det, något som verkar såsom en tull. Det fördyrar för konsumenterna just denna vara, som genom världsmarknadens utveckling har kommit att bli utomordentligt låg i pris. Konsumenterna få genom en fördyring av varan vara med om att möjliggöra ett högre pris, och här har detta ju varit alldeles särskilt betydelsefullt: enda framkomliga vägen att bevara sockerindustrin.

När vi i utskottet behandlade ärendet, kämpade de reserverar, som nu ha anmält sig till förmån för herr Forssells motion, med iver för herr Skölds motion, och mot denna hade jag tillfälle att polemisera i utskottet. När jag nu läser betänkandet i dag, befinnes det, att herr Skölds motion ej fått något stöd från herr Bårg m. fl., utan det är herr Forssells motion, som förordas.

Nu talade herr Forssell om sin motions innebörd och framhöll, att av den beskattning, som påvilar sockret, erhåller staten i finansstull ungefär 7½ miljoner, betodlarna 7½ miljoner och industrien 15 miljoner kronor. Ja, det är kanske sant, att dessa siffror får man fram, om man läser materialet, men i dessa 15 miljoner, som industrien får och som herr Forssell betecknade som ett oskäligt och onödigt högt understöd, ingår väl också ett skydd åt industriens arbetare. Om herrarna läsa den kungl. propositionen på sid. 44, finnes det där en redogörelse ur monopolutredningen rörande sockerindustrin, och där finnes ett uttalande om lönestaten för industriens ledare och tjänstemän, vilken betecknas vara, kanske något hundratusental kronor för hög — men i fråga om arbetarnas löner står just följande uttalande: »Vad kampanjarbetarnas löner angår, har i den föregående utredningen visats att de sedan tiden före kriget stegrats mycket kraftigt. För närvarande uppgå de till mer än dubbla beloppet av lantarbetarlönen i motsvarande trakter.» Så fortsattes det litet längre ned: — — »med hänsyn till att arbetarna vid råsockerfabrikerna, vilka i stor omfattning hava sin huvudsakliga sysselsättning inom jordbruket, ofta även under sin anställning i industrien utföra ett arbete fullt jämförligt med det, som åvilar arbetarna å betfälten». — — — Ja, hur många miljoner kronor av denna industris skydd är det som gå till dessa industriarbetare? Det skulle naturligtvis krävas en mycket omfattande och noggrann utredning för att kunna säga det. Men det är så med all livsmedelsindustri och överhuvud taget all hemmaindusti, att arbetslönerna där äro onaturligt uppdrivna, och innan det blir en utjämning mellan dessa löner och dem, som äro möjliga för landets exportindustrier, som dock sysselsätta så ofantligt många flera arbetare, torde det vara svårt att få förbättrade förhållanden i landet på det ekonomiska området.

Förklaringen till att socialdemokraterna anslutit sig till herr Forssells motion ligger naturligtvis i viss mån i vad jag här berört, men vad skulle bli följden av ett bifall till herr Forssells motion? Jag kan ej förstå annat än att i varje fall för detta år skulle det betyda något, som vore synnerligen olyckligt

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

för vårt land, d. v. s. med den utveckling, som priserna för närvarande ha, skulle väl följden bli, att det blev det tjeckoslovakiska sockret, som huvudsakligen komme att ätas i Sverige. Ty att de svenska sockerbruken skulle vara beredda att nu på en veckas tid göra om kontrakten på något vis med betodlarna i sådan riktning, som kan möjliggöra, att det blir en verkligt önskvärd odling, anser jag uteslutet. Ha två parter förhandlat och ej kunnat komma till resultat, har en kommission arbetat och sökt medla men icke lyckats, och genom en annans, Kungl. Maj:t, ingripande till sist enats om en villkorlig överenskommelse, anser jag otänkbart att nu få fram något nytt på grund av de ändrade förhållanden, som skulle inträda vid bifall till herr Forsells motion. Propositionen är ju tillkommen för att i en tid som den nuvarande minska arbetslösheten eller åtminstone icke framkalla en eljest obehörlig arbetslöshet, och den är tillkommen för att i en tid, då vår valuta hänger i luften — om jag får använda det uttrycket, ty guldmynstfoten är ju övergiven — bevara dess köpkraft gentemot utlandet, men att då framtinga ökad import, som skall betalas med guldvaluta, kan väl icke vara annat än en olycka för vårt land.

Den fördyring av sockret, som skulle ifrågakomma genom bifall till den kungl. propositionen, gör vid en förbrukning av omkring 30—35 kilogram per individ, om fördyringen skulle bli t. ex. 4 öre, för ett fem personers hushåll en merutgift på 6 kronor per hushåll för året. Jag tycker icke, det är något farligt. Det är en uppoffring, så mycket obetydligare, om man tänker på att socker på samma sätt som kaffe är en vara, vars marknadspris under få år har varierat med 60 à 70 procent och kan tänkas röra sig i samma riktning eller någon annan riktning i liknande grad under närmaste året, så att man icke vet, om det verkligen blir någon ökad belastning.

Jag lyssnade för flera år sedan i sockerfrågan, där jag naturligtvis genom min verksamhet ej haft förutsättningar för att vara särskilt sakkunnig, med synnerligt intresse på en livlig debatt, som ägde rum i denna kammare mellan nuvarande excellensen Ekman och landshövding von Sneidern. Det gjordes då en fråga, huruvida icke den svenska riksdagen redan för många år sedan intog den ståndpunkten, att vi skulle söka bevara en sockerindustri och sockerodling i landet. Frågan ställdes och svaret gick, såvitt jag nu kan förstå, i den riktningen, att excellensen Ekman i dag har burit fram denna proposition, där han således i realiteten visar, att han önskar, att denna näring skall bestå. Jag tror, att dess bestånd har så vidsträckt betydelse på många områden — det är icke bara lantbruket utan mycket annat som påverkas av denna industri — att jag utan tvekan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman! Jag skall inte många minuter hindra kammaren från att gå till votering. Jag skall ej replikera de föregående talarna i annan mån än att jag vill göra en anmärkning i anledning av den ärade utskottsordförandens yttrande. Han sade, att om vi sitta ensamma här i hela världen och icke göra något för att främja vårt näringsliv, bli alla arbetslösa. Det är en ytterligt samhällsfarlig politik, yttrade utskottets ärade ordförande. Ja, men det är så, det kan ingen förneka, att det är just de stater, vilka arbeta av alla krafter på att främja sitt näringsliv med sådana åtgärder, som här äro föreslagna, som ha den största arbetslösheten.

Utskottets ordförande yttrade också, att vi behöva ej ytterligare gynna konsumenterna. Detta innebär enligt min uppfattning en oerhörd felsyn på hela problemet. Det gäller icke här att gynna konsumenterna, utan det gäller att använda våra resurser på mest ekonomiska sättet. Om konsumenterna icke ge ut sina inkomster på att köpa socker, så köpa de antingen något annat eller

också spara de sina medel. Här ger nu svenska folket ut ungefär 24 miljoner om året i understöd åt sockerhanteringen, och det är meningen att ytterligare öka detta belopp med ungefär 6 miljoner. Det gör 30 miljoner. Dessa 30 miljoner skulle självklart ej försvinna utan användas till något annat. För närvarande är det ju bekant, att smörkonsumtionen befinner sig i ökning. Dessa 6 miljoner, som det är fråga om att ytterligare giva i subvention åt sockerhanteringen, skulle ju betyda ungefär detsamma som priset för 3 miljoner kilogram smör i runda tal. Det är 75 miljoner liter mjölk. Antag, att konsumenterna använda en del av vad de spara på socker till att köpa smör, så skulle ju de jordbrukare, som producera mjölk för smörtillverkning, få större vinst. Om medlen däremot sparas, bidrager det ju till att öka de medel, som stå till förfogande för utlåning, med resultat att räntan i landet måste sjunka, vilket kommer jordbrukarna tillgodo.

Man kan icke se dessa frågor uteslutande så, att man fäster sig vid en detalj. Man måste ovillkorligen se verkningarna i det stora hela av de åtgärder, man vidtager, och det är just den omständigheten, att man med konstlade medel i vissa andra länder förhindrar konsumtionen att taga den riktiga vägen, som åstadkommer den fruktansvärda arbetslöshet, som råder.

Jag har velat påpeka detta endast därför att det kan vara önskvärt, att man fäster uppmärksamheten vid det, då man behandlar sådana här frågor.

Det sades också — jag tror av utskottets ordförande — att jag visat särskild ömhet för tjeckoslovakerna. Det gör jag ej alls. De ha burit sig så illa åt i fråga om sin sockerpolitik, att vi icke alls ha anledning att visa ömhet för dem. Men jag visar ömhet för svenskarna genom att önska, att man skall skaffa så många arbetstillfällen som möjligt här i landet genom att göra det möjligt att producera i den svåra konkurrens, som nu råder i världen.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Min ståndpunkt i denna fråga har alltid varit den, att vi skola upprätthålla sockerbetodlingen i landet och att vi måste ge den ett ökat skydd, ifall den utländska konkurrensen blir för stark. Herr Örne tycktes i den punkten vara av en alldeles motsatt mening och fann sig till freds även ifall betodlingen skulle upphöra, detta, om den inte kan reda sig på egen hand. Jag har också hört herr Örne i andra fall, då det varit fråga om skydd för någon svensk industri, säga så här: »Kunna ni icke hjälpa er själva, så få ni sluta upp!» Men det är märkvärdigt, att herr Örne aldrig givit anvisning på huru man skulle använda sin arbetskraft och sitt kapital för att producera något annat, med vilket man skulle kunna köpa den utländska vara, som i så fall skulle ersätta den utslagna svenska. Så är situationen i detta fall. Varifrån skola vi få medel att betala det importerade sockret i synnerhet i närvarande tid, om vi skola hänvisas till importerat socker? Det vill jag fråga herr Örne.

Med avseende på sättet att skydda denna näring, har jag alltid varit för tullvägen. Den vägen har tidigare anlitats, och för närvarande är det ju bara fråga om att ge ökat skydd. Då ligger det väl ändå närmast till hands, att man går samma väg. Jag *förstår* emellertid dem, som ha den principiella uppfattningen, att det skydd man ger, icke skall lämnas på konsumenternas bekostnad. Med avseende på den frågan vill jag påminna om att det, redan året innan den nuvarande regeringen kom till, väcktes från det frisinnade partiets sida en motion om att hålla uppe denna näring genom statssubvention. Då stod man alltså fast vid sin principiella ståndpunkt, att icke låta konsumenterna betala, utan att låta de skattedragande i landet göra det. Emellertid har man nu övergivit denna ståndpunkt. Sedan man tillämpat denna subvention först kraftigare och sedan mindre kraftigt under två år, har man funnit, att

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

den nuvarande ekonomiska och finansiella situationen inte längre tillåter detta. Man har icke funnit någon annan utväg att lösa frågan, än att man låtit konsumenterna betala något av vad som erfordras för att kunna ge näringen det skydd, som man ifrån den sidan har velat ge den. Man vill, att denna näring skall upprätthållas, och det har således gällt att välja, hur man skall gå till väga.

Sedan regeringen övergivit subventionsprincipen, förefaller det mig — om det är erkänt, att man kan lägga och måste lägga bördan på konsumenten — som om varje anledning för regeringen skulle saknats för att icke acceptera tullinjen. Det är ju den enkla, klara och naturliga vägen att höja denna tull, som redan finns, till ett högre belopp, för att nå det syfte, som man avser. Men det har man inte velat göra. Jag forskar förgäves efter anledningen, varför regeringen intar denna ståndpunkt, och jag får säga, att denna obenägenhet för tull förefaller nästan sjuklig.

Varmed har då regeringen velat ersätta denna subvention. Jo, med ett importmonopol, som skulle lämnas till enskilda bolag. Om man läser 60 § regeringsformen, kan man ej komma ifrån det intrycket, att dessa monopol — även om man anser, att Konung och riksdag kunna fastställa sådana — äro något, som vår grundlagsstiftare ansåg vara något mycket tvetydigt och dåligt och som man hade ganska obehagliga erfarenheter av från föregående tider. I samma stycke, som det talas om att Konungen icke till förmån för sig, kronan eller enskild, skall få fastställa monopol, står det också, att Konungen icke skall få förpakta rikets inkomster. Man hade också med avseende på den frågan en ganska obehaglig erfarenhet från svunna tider.

Det är visserligen sant, som herrarna veta, att när det var fråga om tobaksmonopol, var det olika meningar om hur grundlagen skulle tolkas, och jag skall icke här ge mig in på frågan, vilken tolkning som är den riktiga. Här finnas ju statsrättslärdar, som kunna lösa den frågan mycket bättre än jag. Jag behöver för resten ej lösa den, ty faktiskt gick ju riksdagen in för den tolkningen, att Konung och riksdag icke voro bundna av denna bestämmelse utan att de, om de enade sig, skulle kunna skapa monopol. Men kvar står alltid, säger jag, det förhållandet, att lagstiftaren i denna paragraf har liksom varnat oss för att inte ge oss för starkt in på denna sak. Och det är väl fullkomligt med rätta. Vad i all världens da'r skall det bli här i landet till slut, ifall, så snart det är en näring, som man vill skydda och måste skydda i landets intresse, man icke skall våga taga till tull utan anser sig tvingad att skapa monopol? Hur många monopol få vi slutligen på det sättet? Vi komma tillbaka till ett samhällsskick, som övergivits annorstädes, åtminstone på många ställen för hundra år sedan.

Jag måste för min del förklara, att enligt min mening är det en mycket dålig lösning av denna fråga, som regeringen nu framlägger för riksdagen, och jag vill påpeka, hurusom det redan visat sig att vad regeringen gjort åstadkommit missförstånd — jag tänker då på den tjeckoslovakiska anmärkningen. Efter vad jag läst i tidningarna skulle Tjeckoslovakiet ha protesterat och hotat med repressalier, om här skulle bli fastställt ett importförbud med avseende på socker. Skulle riksdagen däremot besluta tull — en tull t. ex. sådan som den vi föreslagit i vår motion med 16 öre per kg för raffinadsocker — så vore det alldeles orimligt, att Tjeckoslovakiet skulle kunna komma med några repressalier, eftersom Tjeckoslovakiet självt, såsom utskottets ordförande nyss upplyste, har en sockertull på 53 öre per kg. Det vore således omöjligt. Men se, blotta ordet »importmonopol» har denna verkan på dem, enligt min mening visserligen fullkomligt oberättigat, det vill jag på det allra kraftigaste understryka. Ty även om detta förslag, som regeringen framlagt och som utskottet tillstyrkt, skulle bli riksdagens beslut, behöva utlänningarna icke alls vara

oroliga. Så som allt är skrivet och överenskommet, kommer importmonopolet icke att mer än en vanlig måttlig tullförhöjning inverka på deras möjlighet att sälja sitt socker i Sverige. Det är ofta icke vad som verkligen *är*, som betyder något, utan vad som *anses vara*. Tjeckoslovakerna kunna ju alltid säga, att de veta ingenting annat, än att här har skapats ett importmonopol till förmån för just dem, som här i detta land ha hela denna sockerproduktion om hand, och då anse tjeckoslovakerna, att detta kan *utövas* på det sättet, att de i själva verket inte skulle kunna, som de förut fått, föra in något av sina varor, d. v. s. att monopolet skulle kunna verka rent av som importförbud. Det är den uppfattningen, som jag vill säga vara oberättigad, men där ser man hur lätt ett missförstånd kan uppkomma, när man kommer in på sådana underligheter som i den kungl. propositionen.

Bevillningsutskottets ordförande har påpekat, hurusom icke blott i Tjeckoslovakiet utan överallt förekomma de högsta tullar med avseende på socker, men ingen människa har väl tänkt på en sådan kombination som denna. Det är ju alltid ganska svårt att veta vem som hittat på en sak, i synnerhet när det är framstående personer, som fundera på ett spösmål, händer det, att det är många, som på en gång tänkt ut en lösning. Den, som i alla fall säkerligen har blivit tilltalad av uppslaget i fråga är jordbruksministern. *Varför* är han då så tilltalad av detta, att han lägger fram det för riksdagen? Jo, han har redan tidigare visat, när det var fråga om spannmålsregleringen, en benägenhet för en liknande sak, och det är otvivelaktigt också erkänt i den kungl. propositionen, att det är samma tanke, som här kommer igen i något förändrad form. Ja, jag tror, att det är en viss benägenhet hos jordbruksministern att tillkrängla en sak — jag kan inte hålla tillbaka denna erinran, och min anmärkning betyder ju i själva verket ej mycket, i fall den är felaktig — eller rättare sagt obenägenhet att gå den raka vägen. Det finns vissa människor, som ha svårt att gå direkt på ett mål, utan de gå så att säga i krok. De ha målet skarpt i sikte och komma slutligen fram, men vägen går än till höger och än till vänster. Den, som har en sådan naturlig böjelse, kommer lätt in på sådana underliga anordningar som denna, som finns i det kungl. förslaget. Från den tid jag var professor i Uppsala och skulle instruera mina unga jurister hur de skulle bära sig åt, då de sedermera i sin domareverksamhet skulle skriva domar — jag var nämligen professor i processrätt — minns jag, att jag alltid sade till dem: »Försök att direkt, utan alla omgångar och utan alla onödigheter komma till resultatet och skriv inte ett ord mer än vad som behövs för att motivera det resultat, som skall innebära avgörande i den ifrågavarande tvisten!» Orsaken till denna erinran var, att det fanns vissa av dem, som hade en naturlig fallenhet att, när man tenterade dem, icke ge direkt och klart besked, utan de måste gå hit och dit, innan man kunde få ur dem vad som verkligen skulle bli deras svar på den föreliggande frågan. Det är en dylik bukt, som föranlett min anmärkning emot det kungl. förslaget och utskottets förslag.

Jag beklagar ifrån min synpunkt, att regeringen, sedan den övergivit sin gamla ståndpunkt, att konsumenterna icke borde träffas av ytterligare börda, inte helt klart gick tullinjen, utan skulle ge sig in på detta monopol, som kanske ej är så farligt i detta speciella fall, men som leder oss in på en mycket obehaglig väg. Det är verkligen icke något skönhetsmärke i den svenska lagstiftningen och i riksdagsbesluten, som härigenom blivit satt av regeringen. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. väckta motionen.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman, mina herrar! Det råder säkerligen enighet i riksdagen om vissa utgångspunkter vid bedö-

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

mandet av den fråga, som nu föreligger. Vi äro säkerligen alla innerst inne överens därom, att det är önskvärt, att i denna tid beredes tillfälle till så mycket produktivt arbete som möjligt åt invånarna i detta land. Vi äro säkerligen också eniga därom, att vi för närvarande måste begränsa vår import och på ett sådant sätt ordna vår handelspolitik, att inte i detta avseende landet tyngre belastas än som är oundgängligen nödvändigt. Vi äro slutligen också ense därom, att om man vidtager stödåtgärder på det ena eller andra området, så bör man därvid se till att inte de, som ytterst få betala dessa stödåtgärder, belastas mer än som är oundgängligen nödvändigt, och att man i sådant läge bör tillgripa anordningar, som realisera detta syfte.

När regeringen stod inför dessa synpunkter — tvånget att för sin del söka medverka till bästa möjliga resultat beträffande vår sockerodling och vår sockerindustri — kom den, efter prövning av de olika möjligheter, som i detta skede förelägo, till det resultatet, att den lösning, som föreslås i den kungl. propositionen, bäst tillgodosåg samtliga dessa sammanfallande syften. Jag skall endast i korthet ange några skäl därför.

Man har här förklarat, att det finns ett annat, enklare medel att tillgripa, nämligen tullhöjning. På den vägen skulle man bättre ha löst hela detta problem. Jag har så oändligt många gånger fått erinra att en tull har den egenskapen, att den alldeles särskilt blir effektiv, då en vara av sig själv fördyras, då tillgången på varan minskas och sålunda en prisstegring i alla fall kommer till stånd. Nu har man sagt, att det förslag, som regeringen framlagt, och ett tullskydd skulle ha samma verkan. Nej, det förslag, som föreligger här, har prisfördyrande verkan, tills man kommer till det i avtalet angivna minimipriset, sålunda så länge det gäller att täcka ett pris på varan, som ligger alldeles särskilt långt nere under produktionskostnaden. Men förslaget skiljer sig ju från tullen därvidlag, att när man når den gränsen — och ingen människa i denna sal kan säga, om man inte under kommande år snart kommer att gå upp till och över den nivån — upphör denna anordning att ha prisfördyrande verkan, under det att tullen lägges på i alla fall och har, som nyss anförts, benägenhet att, i den mån priset stiger, bli mera effektiv och åstadkomma en, kort uttryckt, progressiv fördyring. Det är denna skillnad, som föreligger i detta avseende och som gör, att det förslag, som av regeringen förordas, synes åtminstone mig vara den i detta läge riktigare lösningen.

Vidare har man här ifrån olika håll uttalat sina bekymmer om monopol och om inrangerandet av vissa sådana i vår handelspolitik. Vårt sätt att lösa frågor av denna art anser man betänkligt. Det må vara mig tillåtet att erinra om, att samma resonemang fördes för ett par år sedan, då det gällde en uppgörelse på spannmålsområdet och då man talade om att uppgörelsen innebar, att regeringen lämnade »landet i händerna på kvarntrusten». Jag minns, huru som man, då vi skulle försöka att träffa en för samhället gynnsam överenskommelse med kvarnorganisationen, sade, att regeringen, som var främmande för affärer i stort, för finansiell insikt i olika avseenden, vid denna förhandling skulle komma ohjälpligt till korta! Detta framhölls såväl i utskottet som i kamrarna. Det må vara tillåtligt att erinra om, att kvarntrusten icke existerar denna dag — den har upphört. Den kunde användas såsom ett hjälpverktyg för att lösa den frågan på ett sätt, som visserligen ur olika synpunkter icke var felfritt men i alla fall nog så acceptabelt. Jag har den uppfattningen, att man kan utnyttja monopolanordningar i hela samhällets intresse, när det sker på det sättet, att statens representanter icke behärskas av monopolets strävanden utan endast använder dess organisation för att ur olika synpunkter söka gagna ett samhälleligt intresse.

Jag vill erinra om att första årets avtal på spannmålsområdet, då vi hade

avtalsprinciper, inte kunde fortsätta sedan. Jag har sett, att åtskilliga i landet sagt, att detta berodde på att det hela var ur statens synpunkt misslyckat. Nej, det berodde, anser jag, uteslutande därpå, att kvarntrusten ansåg det första avtalet vara för sig så ogynnsamt, att den efter ett år icke ville fortsätta det. Då det nya avtalet kom till stånd existerade kvarntrusten en tid, men nu är den enligt vad det uppgives upplöst, och det råder fullkomligt fri konkurrens beträffande såväl mjölkvaliteter som mjölpriser i landet, till konsumenternas förmån.

Jag tror därför, att man på detta område bör försöka bedöma varje sak med hänsyn till möjligheten att använda den i det helas tjänst.

Å andra sidan vill jag säga, att anordningen med monopol i och för sig icke är någon önskvärd sak — den är icke något ideal — men det förefaller mig nog så egendomligt, att man ifrån visst håll, samtidigt som man vänder sig emot statliga regleringar av olika art, också vänder sig emot att regeringen i detta sammanhang icke tagit upp frågan om mellanhandsvinsterna. Den saken hade, såvitt jag förstår, därest man åsyftat en effektiv anordning, påkallat nog så ingående och detaljerade bestämmelser i olika avseenden. Då hade man varit tvungen att gå in på att kringgärda handeln på olika områden med bestämmelser och anvisningar, som jag tror i detta fall äro skäligen obehövlige. Ty, å ena sidan, veta ju alla vid sina inköp vad som är detaljhandelspriser och grundpriser, och ha icke svårt att räkna ut, huruvida i något särskilt fall oskäligen vinst förekommer. Vidare tror jag, med hänsyn till den konkurrens, som råder mellan den kooperativa affärsverksamheten och den enskilda, liksom mellan enskilda affärsmän inbördes, att det visserligen kan på enstaka håll förekomma pris, som ligga i överkant, men i stort sett tror jag det är onödigt att på denna punkt åstadkomma en kontroll, som skulle tarva särskilt invecklade bestämmelser.

Här har man ytterligare diskuterat, vad den tredje parten i detta avtal, nämligen sockerindustrien såsom sådan, skulle förtjäna. Såvitt jag förstår, blir det därvid inte fråga om kalkyler utan mera om gissningar. Bolagens vinst beror uteslutande på vilka priser, som komma att gälla under det år, avtalet avser. Om världsmarknadspriserna skulle bli sådana, att de komma att sammanfalla med eller röra sig omkring 31 öre, blir det, såvitt jag förstår och enligt vad alla försäkrat mig, som varit i tillfälle att pröva den saken, ganska snäva vinstgränser för bolagen i fråga. Inträffar däremot ett starkt prisfall, blir bolagens ställning väsentligt bättre. Men det är uppenbart, att när ett företag skall åtaga sig förpliktelsen att under alla förhållanden utbetala ett visst pris för inhemsk råvara, måste därmed även vara förknippade vissa vinstchanser, som i ena fallet kunna ge vederbörande en god behållning och i andra fallet komma att lämna en nog så slätstruken vinst. Då man talar om, att det och det kommer i detta nya skede att inträffa, vågar jag göra gällande — åtminstone om man syftar på att denna anordning skall komma att ge ökade vinstmöjligheter för industrien — att om den saken kan man knappast profetera, förrän man har någon erfarenhet att bygga på. Jämför man den föreslagna anordningen med de anordningar och bestämmelser, som förekomma i andra länder, och tar hänsyn till att de, som undersökt bolagets ställning och samtidigt varit med om den förberedande behandlingen av detta ärende, ha försäkrat, att denna uppgörelse ingalunda kan anses innebära ett oskäligt tillgodoseende av bolagen, som eventuellt i ena fallet kan få större och i andra fallet mindre vinst, så tror jag, att det ur den synpunkten inte finnes någon direkt anledning att göra erinran däremot.

Herr Björnsson sade för sin del, att då man jämför det pris, som är bestämt här, med det motsvarande danska priset, så skall man komma ihåg, att

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

i det danska priset ingår en accis. Ja, men ur konsumentsynpunkt inverkar det väl inte på bedömandet av de 31 eller 32 örena. Det är väl ett faktum, att ur konsumentsynpunkt innebär den danska uppgörelsen, ehuru betodlingen där får anses ske under minst lika gynnsamma betingelser som hos oss, om inte gynnsammare, att de danska konsumenterna dock få betala ett högre pris än de svenska. Och det borde, förefaller det mig, ur den synpunkt som herr Björnsson här anlägger, ha sin betydelse.

Herr Andersson, som yrkade bifall till en reservation, som innebär en med 3 öre ökad tull, yttrade, att han hade den känslan, att den överenskommelse, som nu träffades, skulle kunna hos sockerbolaget framkalla obenägenhet mot ökad eller i samma omfattning som nu bibehållen betodling. Bolaget skulle med ett ord få direkt intresse av att söka begränsa och beskära betodlingen. Jag måste säga, att jag icke kan förstå detta. Men vad jag vill erinra om är, att svenska staten gentemot sockerindustrien står i en så stark ställning, att staten kan noga följa utvecklingen på detta område och i eventuella förnyade överenskommelser synnerligen väl tillgodose samhällsintresset. Staten är inte i något avseende beskuren och bunden med hänsyn till den fortsatta utvecklingen annat än för det första året, och under detta första år har man ju från bolagens sida klart och bestämt medgivit, att bolagen till angivna priser mottaga avkastningen av all den betodling, som blir teknad.

Herr Andersson i Boda yttrade också, att samma belastning skulle träffa konsumenterna enligt den reservation, han biträtt, som enligt regeringens förslag. Ja, under vissa förhållanden kan man tänka sig en likartad belastning, ehuru detta dock inte alls är säkert. Det kommer att bli beroende på innehållet i eventuella nya avtal och det resultat man då kan komma till. Det kan hända, att det då blir väsentligt sämre ställt ur konsumentsynpunkt, om man försöker gå herr Anderssons väg, än om man går regeringens, utan att man uppnår en gynnsammare ställning ur betodlingens synpunkter.

Herr Trygger talade nu — liksom han gjort förut vid flera tillfällen, när det varit fråga om att ersätta tullsats, som ju äro »enkla» till sin konstruktion och »lätta att besluta», med en annan anordning — om vilka krokiga vägar man går för att komma till angivna resultat. Jag har här påvisat, att det inte är samma resultat, som man kommer till i ena eller andra fallet. I fråga om sockerindustrien här i landet kan det bli väsentligt skiljaktiga resultat av den ena eller andra anordningen. När jag erinrar mig, att herr Trygger vid flera tillfällen både till mig personligen och offentligen förklarat sig vara principiell frihandlare, och jag vid varje tillfälle, då det här är fråga om att åsätta en tullsats eller icke, hör honom ansluta sig till kravet på åsättande av nya eller högre tullsats, då måste jag säga, att hans väg för att nå fram till hans principiella mål — den allmänna frihandeln — måste vara så krokig som någonting kan vara här i livet. Är man principiell frihandlare men på varje punkt och vid varje tillfälle förordar åsättande av högre tullar, förefaller det vara litet oförsiktigt, herr Trygger, att börja tala om andras krokiga vägar till sina mål.

Jag skall inte längre upptaga kammarens tid. Jag kanske dock skall säga ett ord till med anledning av herr Tryggers och åtskilliga andra talares anmärkningar, att regeringen har övergivit sin tidigare ståndpunkt, som innebar subvention. Jag måste säga, att om man tvingas in på en annan linje än den man tidigare beträtt, icke därför att man betraktar den förut följda vägen såsom oriktig eller olämplig, utan man står i en situation sådan som den nuvarande, inför tvånget att gå en annan väg, när det är med den allra största nöd, som man kan finna tillräckliga inkomster att täcka statens utgifter med, så innebär detta icke ett övergivande av den förut valda vägen, utan det innebär, att man i olika fall väljer den mest framkomliga vägen. Jag kan erinra

om att vi litet var nödgats göra detta. När den socialdemokratiska regeringen år 1926 framlade sin budget, hade man, om jag inte minns fel, att räkna med ett sockerpris på 54 öre. Regeringen var då i den gynnsamma situationen, att den hade vissa, vid budgetregleringen uppkomna vinster att använda till skattelättnader. När det då gällde att fördela dessa lättnader mellan direkta och indirekta skatter, föreslog regeringen en nedsättning av inkomst- och förmögenhetsskatten med 10 enheter. Dessutom föreslog man någon nedsättning av den då, jämte den dåvarande tullen, utgående skatten på socker. Men man vidhöll dock i denna situation, när vi — jag ber att få erinra om detta — hade ett pris av 54 öre på sockret — i det framlagda budgetförslaget alltså en sockerskatt av 10 öre. Detta innebar ju inte — åtminstone beskyllde jag inte socialdemokraterna för det — att de därmed hade gillat sådana konsumtionsskatter som sockerskatten var, utan de handlade naturligtvis så, därför att man i *den situationen* på så vis kom fram till ett rimligt resultat. Jag biträdde för egen del detta förslag, och det gjorde även riksdagen; riksdagen gick till och med i ett avseende ett steg längre. När man därför här säger, att regeringen övergivit sin principiella ståndpunkt och gått in på en annan väg, svarar jag: Nej, inte alls. Hade vi haft möjlighet att på ett rimligt sätt lösa denna fråga på den väg, vi tidigare använt, skulle vi ha föreslagit detta. Men i en situation som den nuvarande, då man tvingas att utöver den vanliga inkomst- och förmögenhetsskatten pålägga bland annat en extra skatt på inkomst, fanns, såvitt jag kan förstå, intet annat och bättre hjälpmedel än det som här föreligger, om man å ena sidan skulle undvika en väg, som skulle komma att under alla förhållanden verka fördyrande, även om världsmarknadspriset komme att stiga, och som ur denna synpunkt var oanvändbar, och om man å andra sidan inte kunde tänka sig att lämna hela denna fråga åt sitt öde utan att alls taga hänsyn till verkningarna därav med avseende å vare sig produktion eller handelsbalans eller dylikt. Jag måste då med hänsyn till vad som skett här i landet — och jag hänvisar därvidlag ånyo till det exempel, varom jag erinrade — säga, att jag tror inte, att man skall försöka inbilla människorna, att man nu slår in på oriktiga vägar. Man har ingen anledning att komma med skräcksyner och olycksprofetior om beskaffenheten av det hjälpmedel, man här valt, nämligen importmonopolet.

Jag slutar med att säga, att samhället synes mig böra i varje särskild situation pröva läget och använda de hjälpmedel, som kunna leda till det ur det helas synpunkter bästa och riktigaste resultatet. Och jag undrar, om det inte är i denna känsla, som kammaren i dag kommer att votera bifall till Kungl. Maj:ts — utskottets förslag.

Herr Möller: Herr talman! Det är nu andra gången i år, som riksdagen försattes i ett läge, där man efter min uppfattning har rättighet att tala om överrumplingspolitik och överrumplingstaktik. Jag vill påpeka, att det inom riksdagen har väckts två motioner, som ha avsett att söka på annat sätt än regeringsförslaget innebära fördela de bördor, vilka regeringsförslaget i huvudsak pålägger konsumenterna. Herr Sköld har pekat på *en* väg att söka förmå bolag och mellanhänder inom sockernäringen att gemensamt bära de bördor, som monopolet skulle komma att pålägga konsumenterna genom för höga sockerpris. Herr Forssell eller kanske snarare herrarna Forssell hava pekat på en annan väg, som praktiskt taget skulle tvinga bolaget att bära dessa ökade pålagor. I dag står riksdagen i det läget, att intetdera av dessa förslag har blivit prövat av vederbörande utskott, i varje fall inte prövat med något som helst allvar. Riksdagen anmodas att fatta beslut. Till den 1 mars måste allting vara klart. Vi skrämmas här med att det inte kan bli en ny uppgörelse, om vi skulle gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Jag får säga de herrar, som föra ett sådant språk,

Ang.
utgåder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

att de som bära ansvaret för ett dylikt resultat äro inte de som i dag komma att rösta avslag på den kungl. propositionen eller som skulle vilja söka andra vägar för att nå ett resultat, i huvudsak avseende betodlingens upprätthållande, utan det är de herrar, som hava förberett ärendet och som ställa riksdagen i den positionen, att vi icke få tillfälle att i sak pröva andra uppslag, som framkommit under riksdagsbehandlingen. För min del ber jag att få protestera emot hela denna metod. I själva verket är det en utmaning mot riksdagen att på detta sätt ställa riksdagen utan möjligheter att litet mera ingående sakligt pröva här framlagda förslag.

Jag frågar mig: är det verkligen numera frisinnad politik att, om man — vilket man i och för sig kan anföra goda skäl för — vill söka upprätthålla betodlingen, avstå från de möjligheter, som kunna erbjuda sig, att låta bolag och mellanhänder betala kostnaderna — regeringen har icke i detta avseende gjort något allvarligt försök — och bara blint gå på att konsumenterna skola betala det hela. Jag har i varje fall inte uppfattat de frisinnades hållning i liknande frågor under tidigare år så, att detta skulle vara deras politik. Men det är alldeles uppenbart, att det frisinnade partiet existerar inte, åtminstone i vissa frågor. Det existerar en regering, som ger partiet order och som upphäver medlemmarnas rättighet att självständigt bilda sig ett omdöme i olika frågor. I annat fall skulle det vara uteslutet, att herrarna utan vidare skulle rösta för den kungl. propositionen.

Jag har nu personligen den uppfattningen, att, om man skall välja mellan två onda ting, skall man åtminstone välja det minst onda, och det minst onda är i detta fall som sagt utpekadt i två av de motioner, som väckts inom riksdagen och som inte blivit behandlade med verkligt allvar. Över huvud taget förefaller det mig, som om vi vore inne på utvecklingslinjer, som bli odrägliga. Man motiverar detta Kungl. Maj:ts förslag såsom ett arbetslöshetsanslag. Det är nu mycket svårt att beröma, i vad mån en dylik motivering överhuvud taget är hållbar. Men även om så skulle vara, vill jag erinra om att vi ha måhända 150,000 arbetslösa, vilkas sockerpris blir högre än det behövde vara, om man inte ginge på linjer sådana som de här föreslagna. Man fördyrar i onödan levnadskostnaderna för dessa massor av arbetslösa. Vi ha förut vid denna riksdag fattat en rad beslut, som åtminstone kunna befaras få samma verkningar. Vi befinna oss i en period av lönereduktioner, vilka först och främst drabba exportindustriernas arbetare. Till dessa lönereduktioner lägga vi en lagstiftning, genom vilken riksdagen voterar några miljoner till en del av de ingalunda sämst ställda i landet — herr Pålsson får ursäktas, om hans ständiga skånska bondejämmer inte särdeles imponerar på mig — på andra medborgares bekostnad och inte minst på bekostnad av våra exportindustriers arbetare, vilkas löner nu skola reduceras. Överhuvud taget tycker jag, att omsorgerna i den svenska riksdagen om våra exportindustriers trivsel och möjligheter äro ytterst obetydliga.

Jag kan ju inte neka till, att jag, trots allt vad vi erfarit under många riksdagar, med någon förvåning kommer att se våra norrlandsrepresentanter av de tre borgerliga partierna — representanter för en befolkning, vilken praktiskt taget uteslutande lever på exportindustrier, representanter, som för övrigt också här i riksdagen hava klagat över de norrländska skogsböndernas och skogsarbetarnas nöd i ytterst djupa toner och målat förhållandena i mycket svarta färger — votera för detta förslag, som ju faktiskt kommer att medföra en onödig fördyring av ett av våra viktigaste näringsmedel. Jag vill som sagt för min del protestera mot hela denna politik. Jag undrar, om inte det parti, vars regering här tar ledningen i denna art av politik, kunde ha anledning till en smula självprövning i ögonblick sådana som detta. Åtminstone har jag inte trott, att det skulle bli den s. k. borgerliga vänsterns roll i detta

land att inleda och verka för en utveckling i denna riktning. Det var det icke ännu för, lät mig säga, tio år sedan. Det är ett farligt omen — det är inte det enda, det har varit åtskilliga liknande förut — för utvecklingen här i landet. Då det gäller näringspolitiska frågor, måste jag säga, att högerpartiet i själva verket numera inte bör anse det vara några risker att överlämna regeringsmakten åt detta borgerliga vänsterparti. Det handlar visserligen inte precis så, som högern vill. Det använder litet andra medel, men dess politik leder ju praktiskt taget till samma resultat som den av högern förordade näringspolitiken.

Jag har, herr talman, bara velat uttala detta. Att låta ett bolag som detta sockerbolag, vilket på ett ursprungligt aktiekapital av, icke 45 miljoner kronor, som herr Forssell skrivit i sin motion, utan efter min uppfattning av 35 miljoner kronor, återbetalat till aktieägarna över 20 miljoner kronor, och som på de svenska statsmakternas oändligt långmodiga välvilja har skapat mycket betydande förmögenheter åt enskilda personer — ty det har skett inom den svenska sockerindustrien — att låta ett dylikt bolag nu ytterligare undslippa, då det finns medel att låta bolaget betala det kalas, som vi här äro bjudna på, det finner jag för min del vara fullkomligt orimligt. Jag kommer för min del att rösta för avslag på utskottets utlåtande.

Herr Henriksson: Herr talman, mina herrar! Jag vill inte mycket förlänga debatten i denna fråga, men jag kan inte underlåta att säga några ord och ge tillkänna, hur jag ser denna fråga från betodlarsynpunkt.

Då jag satte mitt namn under den motion, som jag varit med om att väcka i denna kammare, var jag fullt övertygad om att ett betpris av 2 kronor 45 öre var det lägsta, som kunde ifrågakomma för att betodlingen skall kunna uppehållas, nämligen om arbetslönerna skola bibehållas vid nuvarande storlek. Föregående års betskörd gav ju, som vi alla veta, inte mer än mellan 12,000 och 13,000 kilogram per tunnland, och med ett pris av 2 kronor 10 öre plus tilläggspris kom man således inte upp i 300 kronor för varje tunnland med betor odlad jord. Av detta bruttopris betalar man först, åtminstone på min ort, 125 kronor per tunnland för den direkta betsköseln. Vi få betala den lejda arbetskraften, som vi där ha, med mer än 100 procent över förkrigspriserna. Därav måste man lägga en stor del på betodlingen, därför att denna kräver mera arbete än någon annan odling. När man sedan debiterar betkontot för gödningskostnader och för utgifter för redskap och maskiner, hästar och vagnar, blir det inte mycket över av bruttoinkomsten. Då får man låna till räntan eller arrendet. Det är klart, att det var en del betodlare, som kommo över detta deltal. Men detta är i regel gårdar, som äro av särskilt utmärkt beskaffenhet och således dyrbarare att hålla, där räntorna taga bort en del av vinsten på den högre skörden. Värre är det naturligtvis för alla dem som komma under medelskörden. Den saken bör stå klar för varenda en i denna kammare, att en sådan betodlare får låna för att täcka bristen.

Ett dylikt tillvägagångssätt kan naturligtvis inte fortgå år efter år. Det kommer att ställa alla lantbrukare inför en fullständig ruin. Det kan inte bortresoneras, att lantbrukarna under det gångna året hava burit den tyngsta bördan för det billiga socker, som vi ha åtnjutit här i landet, och de komma enligt min mening att göra det också under detta år, om vi skola följa Kungl. Maj:ts förslag. Antingen måste arbetslönerna sänkas eller också det betpris lämnas, som vi ha begärt i vår motion, nämligen 2 kronor 45 öre per 100 kilogram 16-procentiga betor. Det är inte rimligt, att den ena parten skall bära den tyngsta bördan år efter år. Det är icke heller rimligt, att betpriset står ungefär på förkrignivån, under det att andra näringar och yrken i detta land kommit högst betydligt över denna nivå, somliga med över 100 procent.

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Jag är ingen vän av att sänka jordbruksarbetarnas löner. Det är ju en känd sak, att även om dessa löner äro för höga i förhållande till de priser, som vi kunna erhålla för våra produkter, äro de dock mycket underlägsna industriens arbetares löneförmåner. Men det kan inte i det oändliga fortgå på det sätt, som nu sker. Det socialdemokratiska partiet har här i dag en möjlighet att medverka till en lösning, som kan vara bra för båda parterna, så att det skulle kunna bli sockerbetsodling i full utsträckning.

Jag förvånar mig över att regeringen inte har velat föreslå ett pris, som åtminstone täcker produktionskostnaderna. Herr jordbruksministern nämnde, att betodlarföreningens styrelse hade godkänt detsamma, och det betvivlar jag inte. Det var någon, som sade mig, att underhandlingarna skedde vid en tid på dygnet, då folk, som ha ordentliga vanor, skola vara hemma och ligga. Om detta är riktigt, skall jag inte lasta dem för vad som skett. Sedan den danska socialdemokratiska regeringen har genomfört ett sockerpris av 32 öre per kilogram, med rätt att gå ända till 36 öre, om det skulle vara av behovet påkallat, kan jag försäkra, att det inte finns något land i hela Europa, som har så billigt socker, som vi ha i Sverige. Men det finns enligt min mening inte heller något land i hela Europa — åtminstone av de länder, som jag känner till — som har så höga arbetsomkostnader som vi. Herr jordbruksministern nämnde själv, att så var förhållandet: i Danmark äro, framhöll han, arbetslönerna mycket lägre än här. I Tyskland, där jag vistades några dagar under förra året, hade jag tillfälle att tala med många både producenter av socker och konsumenter, och jag fick också klart för mig, att arbetsomkostnaderna såväl för betskötsel som beträffande den lejda arbetskraften i övrigt äro ungefär hälften av vad vi betala här i Sverige — 30 à 35 mark i månaden för en fullgod jordbruksarbetare. Men ändock hörde jag aldrig från någon enda något missnöje med sockerpriset bland alla dem som jag hade tillfälle att tala med. Jag nämnde sockerbetsfrågan både i städer, på tåg och på landsbygden för att jag skulle få höra, om det var sådana jämmerliga klagomål, som framkomma här, när denna fråga är före. Men det tyska folket säger: »Vi måste till vad pris som helst bevara betodlingen. Den stora arbetslöshet, som för närvarande råder, skulle bli dubbelt värre, om vi inte toge vara på betodlingen.» Man väntar där på bättre tider, och alla ha den uppfattningen, att de måste hålla denna näringsgren oskadad, vilket inte skulle vara möjligt, om de skulle slå in på en annan taktik och göra, som man här påyrkar, sockret så billigt, att betodlingen inte kunde existera.

Här har talats om de väldiga offer, som skola göras för att klara den förhöjning av sockertullen med tre öre, som vi ha påyrkat i vår motion. Om jag skulle ta en jämförelse för att se ungefär vad dessa offer skulle komma att betyda, skulle man väl kunna säga, att det skulle bli två cigarretter i månaden eller en billig biografbiljett en gång om året eller motsvarande utgift för någon lyxvara. Det skulle täcka den stegring av sockerpriset för konsumenterna, som ett betpris av 2 kronor 45 öre skulle erfordra. De som inte vilja offra det få bära ansvaret för vad som sker, om skåningarna komma att säga nej. Jag vet inte, hur det kommer att bli, men så mycket vet jag, att det är ganska delade åsikter, om man skall taga det kungl. förslaget.

Så gäller frågan tull eller monopol. Ja, mina herrar, sedan jag läste monopolkontrollutredningens betänkande, har jag en verklig skräck för monopol. Monopolkontrollutredningen skaffade sig, enligt vad där säges, Sveriges styvaste experter på bokföringsområdet. Experterna sade, att miljonerna rulla från spritbolaget till dotterbolag och från ett dotterbolag om igen till ett annat dotterbolag, och experterna konstaterade till sist, att miljonerna blevo borta — var de hamnade, kunde de inte reda ut. Jag skall inte gå in på förhållandena vid tobaksmonopolet, ty herrarna känna ju till, att det var inte bättre

där. Men för den händelse det skulle komma att bli en ny utredning om monopolen, skulle jag inte önska, att vi hade skapat ett nytt monopol till större besvär för utredningskommittén. Det vore det sista jag skulle vilja. Man kan fråga sig, vad det blir för skillnad, om konsumenterna få betala detta i form av tull eller på det sätt, som här är föreslaget. Det blir ingen skillnad alls, om man tager tullen, men man slipper ifrån sådana olägenheter, som vi en gång tidigare ha varit utsatta för.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till den reservation, som herr Nilsson i Hörby m. fl. har fogat till utskottsutlåtandet.

Herr Trygger: Hans excellens herr statsministern påpekade, att det dock bleve en skillnad med avseende på resultatet, om man tillämpade det kungl. förslaget om monopol eller om man höjde tullen, såsom vi ha föreslagit, nämligen att ifall sockerpriset på grund av världsmarknadsläget stiger till eller utöver minimipriset, blir det enligt regeringsförslaget icke någon ökad börda för konsumenterna, medan det däremot med en tull, så länge denna verkar, blir en dylik börda, som är alldeles oberoende av den allmänna prisstegringen och som naturligtvis kännes så mycket starkare, i samma mån som prisstegringen blir kraftigare. Ja, det är riktigt, men i vår motion är också detta förhållande beaktat på så sätt, att en prisstegring på världsmarknaden vid tillämpning av de antagna reglerna får till följd, att man hastigare uppnår det betpris av 2 kronor 45 öre, som vi ha föreslagit och som är det enda som skulle garanteras. Endast i den mån betpriset understiger detta belopp, har bolaget skyldighet att skjuta till en del av sin vinst på tullförhöjningen. Men i den mån det icke behövs något bidrag till betodlarna, d. v. s. i den mån världspriset har stigit så, att betpriset enligt de grunder, efter vilka det nu är bestämt i avtalet, har kommit upp mot 2 kronor 45 öre, skall merinkomsten genom tullförhöjningen redovisas och inlevereras till statsverket. Skillnaden blir således endast den, att innan nästa riksdag hunnit modifiera tullen, kommer det in mera pengar till statskassan, visserligen på konsumenternas bekostnad. Det är väl ändå en bagatell mot att införa ett monopol för att vinna den fördel, som statsministern framhöll, nämligen den, att om sockerpriset nu verkligen skulle gå upp till minimipriset under innevarande år, konsumenterna icke skulle betungas.

Ja, slutligen fick jag av statsministern veta, att även mina vägar icke alltid äro raka. Statsministern påpekade, att jag förklarar mig vara principiell frihandlare men att man ofta ser mig med ja-sedeln i handen, när det gäller att rösta för tullar. Men detta står icke alls i strid med vartannat. Man kan vara principiell frihandlare och i alla fall rösta för tullar. När det gäller, hur den allmänna tullpolitiken bör skötas, är man frihandlare. Om andra följa sådana regler, följer man dem själv, men om andra icke göra det, tvingas man att tillgripa tullar. Det är förresten icke därpå det beror. Även om det icke vore så, är min väg i alla fall rak, ty när jag röstar för tullar, söker jag icke inbilla folk, att jag i detta avseende handlar som frihandlare.

Eftersom vi nu skola undersöka varandras fel och brister och de små förändelser, som kunna förekomma, vill jag nämna, att det slog mig, när jag läste den kungl. propositionen, att man icke vågade tala om, att det gällde skapandet av ett monopol. I den kungl. propositionen talas om att staten skulle å bolagen överlåta ensamrätt till import. Detta uttryck, »ensamrätt till import», är man just icke van vid, utan i vanligt språkbruk säger man i stället »monopol». Men icke nog med det. När man läser t. ex. kontraktet mellan svenska staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, står det icke där, som man hade väntat, att staten tillförsäkrar bolaget uteslutande rätt att till riket införa socker, utan det står så här: »staten tillförsäkrar bolaget att annan än bolaget och Svenska sockerfabriksaktiebolaget ej skall äga laglig rätt att till

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

riket införa socker». Om nu svenska staten har tillförsäkrat bolagen, att icke annan skall få rätt att införa socker, följer ju icke däraf, om man vill tolka kontraktet strängt, att bolagen ha tillförsäkrats rätt att införa socker. Man har alltså varit så försiktig, att man, för att icke slå fast, att det här gäller ett monopol för ifrågavarande bolag, bara talat om, att man tillförsäkrat dem rätten, att andra icke få införa socker, men glömt att säga, att de själva tillförsäkras rätt att importera.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag förmodar, att den glömska, som herr Trygger påpekade, icke skall vålla några större bekymmer, när kontrakten komma till praktisk tillämpning.

Jag begärde emellertid ordet med anledning av herr Möllers yttrande. Herr Möller tog riktigt till med storsläggan och var sträng i sitt bedömande av det framlagda förslaget samt tycktes särskilt vilja kritisera det sätt, varpå frågan blivit behandlad. När herr Möller klagar över att riksdagen ställes inför förslag, som man måste säga antingen ja eller nej till, vill jag svara, att detta väl är det riktiga. Det bör väl vara på det sättet. Det torde vara Kungl. Maj:ts skyldighet att förbereda ärendena, innan Kungl. Maj:t framlägger dem för riksdagen. Jag vet icke, hurudana arbetsmetoder det skulle bliva, om frågorna i oförberett skick komme på riksdagens bord och det endast väcktes motioner, som talade om att den och den frågan bör lösas, men icke angäve, hur den borde lösas. Resultatet blir i regeln i sådana fall, att frågorna förbliva olösta. Det ha vi otaliga exempel på. När det gäller så viktiga spörsmål som det föreliggande, kan det väl icke vara lämpligt att gå tillväga på ett sådant sätt.

Jag förmodar, att herr Möller syftade på att bevillningsutskottet använt kanske något kortare tid än som är vanligt för att behandla de motioner, som blivit väckta med anledning av den kungl. propositionen. Jag vill emellertid påpeka, att vi nu ha behandlat denna fråga varje år, och det är klart, att vi få en viss träning. När vi mottagit de förslag, som ha kommit i år, ha vi känt igen dem, och vi ha inte behövt så synnerligen lång tid för att få vår ställning klar. I bevillningsutskottet voro vi fullständigt eniga om i vilken takt behandlingen skulle gå, och frågan har alltså icke på något sätt forcerats emot en opinion inom utskottet.

Vad är det nu för märkliga saker, som kommit fram i de väckta motionerna? Jag vill påminna om att de olika förslagen äro behandlade i utlåtandet. Vi ha först och främst herr Skölds motion. Första punkten i denna innebär ju, att om sockerpriset enligt hittills tillämpade grunder skulle sjunka under 27 öre, skulle bolagen bliva skyldiga att sänka priset under 31 öre. Men detta kunde vi icke reflektera på, emedan det stred mot den uppgörelse, som träffats mellan parterna. Bolagen ha i vederlag för sina medgivanden fått en utsikt till vinst i händelse av en prissänkning. Skulle däremot en sådan prissänkning icke inträffa, skulle de, som hans excellens statsministern här påpekat, ha mycket liten utsikt att få någon som helst nettovinst på hela denna uppgörelse. Hurudan prisutvecklingen kan bliva under det kommande året, är ju ytterst svårt att förutspå. Det blir uteslutande en gissning, om man påstår, att det finnes möjligheter till några förtjänster eller icke.

Vad sedan beträffar detaljhandelspriserna, ha vi på sid. 18 i utskottets utlåtande gjort följande uttalande: »Utskottet har därför ansett sig böra uttala den förväntan, att sockerbolagen, sedan de tillförsäkrats ensamrätt till import av socker, skola beakta angelägenheten av att, eventuellt med grossisternas bistånd, åstadkomma en utjämning av detaljhandelspriset på socker.» Man har alltså i utlåtandet sagt ifrån, att om det finnes någon möjlighet att pressa ned vinstmarginalen, så att någon nedsättning av detaljhandelspriserna till förmån

för konsumenterna kan företagas, skall en sådan ske. Några längre gående åtgärder på detta område har utskottet icke kunnat förorda.

I fråga om arbetslönerna, som omtalas i den Sköldska motionens andra moment, har utskottet erinrat om vad departementschefen yttrat till statsrådsprotokollet. Det heter i betänkandet: »Emellertid har utskottet lämnat sin anslutning till vad departementschefen uttalat därom, att det från statsmakternas sida förutsättes, att betodlarna vid användande av lejd arbetskraft under 1932 ej tillämpa sådana lönesatser, att det sociala syftet med statens medverkan till betodlingens upprätthållande äventyras.» Utskottet har alltså givit uttryck åt sin förhoppning, att även denna synpunkt skall komma att beaktas.

I den tredje punkten hemställer herr Sköld med avseende på den framtida omsorgen för betodlingens och sockernäringsens vidmakthållande, att åtgärder vidtagas för att förmå sockerbolagen att i möjligaste mån använda egna resurser. Detta har utskottet också sagt, då det yttrat: »Då Kungl. Maj:t, därest ett stöd till betodlingen även framdeles anses böra lämnas, säkerligen kommer att så långt möjligt söka tillgodose konsumenterna, i den mån därigenom vederbörande parters berättigade intressen icke trädas för nära, har utskottet icke ansett sig böra föreslå skrivelse i det uti motionen avsedda syftet.»

Alla de frågor, som här äro väckta, ha alltså behandlats och tillrättalagts i utskottsutlåtandet.

Vad beträffar herr Forssells motion om höjning av råsockertullen med 2 öre, ha vi icke kunnat reflektera på detta förslag. Det behövdes icke många timmar för att taga ställning till det. Om man ville nå ett resultat på basis av den föreliggande uppgörelsen, var det tydligt, att man icke kunde reflektera på detta förslag.

När det här om igen upprepas, att konsumenternas intressen icke äro tillgodosedda i utskottets förslag, vill jag framhålla, att det icke är riktigt. Vi ha det lägsta sockerpris, som förekommer i något land, och vi veta ju, hur andra länder kringgärda sig med höjda tullar. De uttaga på sin hemmamarknad höga priser för att sedan kunna sälja sitt överskottssocker till oss, som snällt taga emot det. På så sätt komma vi ned till onormalt låga priser, men konsumenterna kunna icke begära, att vi i det oändliga skola följa en pris-kurva, som tillkommer på ett sådant konstlat sätt. Det är omöjligt att producera socker till så låga priser. Även med den billiga arbetskraft ifrågavarande länder hava kunna de icke producera socker till gällande priser. Om man vill se saken från den rätta sidan, och om man vill anlägga rättvisa och verklighetstrognare synpunkter, kan man icke tala om att icke konsumenternas intressen blivit tillgodosedda.

Vad beträffar möjligheten att uppnå större medgivanden från bolagen — herr Möller underströk ånyo, att man icke gjort vad göras kunde för att taga ut det mesta möjliga från dem — vill jag ånyo framhålla, vad som konstaterats av sakkunniga och av regeringen, nämligen att bolagen endast nätt och jämnt kunna få debet och kredit att gå ihop. Man kan icke taga mera därifrån, eftersom det icke finnes något mera att taga. Man kan icke begära, att bolagen skola släppa till aktieägarnas pengar för att hålla rörelsen i gång. Ifall detta krävdes, bleve bolagen, som ha ansvar för förvaltningen av dessa medel, ställda i den situationen, att de måste likvidera. Det bleve resultatet, om man ville driva en dylik politik.

Ja, herr talman, jag har endast i egenskap av ordförande i utskottet ansett det vara riktigt att i någon mån bemöta de påståenden, som här framkommit. Jag skall be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Österström**: Herr talman! Kammaren förstår nog, att jag icke skulle ha besvärat med något yttrande i denna debatt, om jag icke hade föranletts

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

att begära ordet genom herr Möllers anförande. När han har panna att om ett helt riksdagsparti, låt vara ett motståndarparti, fälla det omdömet, att det är en sammanrafsad hop, som kommenderas och föses fram av sin ledning, då är det en enkel skyldighet, till och med för en man i ledet, att på det allra bestämdaste reagera och säga ifrån, att nu går det dock för långt. Jag vågar tillägga, att det frisinnade folkpartiet i riksdagen så långt ifrån som möjligt är en dylik osjälvständig sammanrafsad hop, och i varje fall är ledningen icke sådan, att den föser fram medlemmarna och kommenderar dem att rösta på visst sätt. Jag skall icke alls i detta sammanhang antyda, att det kommenderas hos andra partier. Det skulle icke ett ögonblick falla mig in att vilja insinuera, att herr Möller har en erfarenhet om behandlingen av riksdagspartier, som kunde ge honom åtminstone skymten av ett motiv för att kasta fram ett sådant påstående mot de frisinnade. Förhållandet mellan frisinnade folkpartiet och dess ledning är, herr talman, tämligen ursvenskt i den meningen, att så långt det är görligt och rimligt sker överläggning om mål och medel mellan truppen och befälet. Men partiet är också, herr Möller, så ursvenskt i sin uppfattning om vad som kräves av en trupp, att har detta parti gett sin anslutning till ledningens synpunkter, tillåter det sig icke att mitt i brinnande strid göra helt om och förråda ledningen.

Man skulle på parlamentariskt språk kunna säga, att vad jag yttrat förmodligen betyder, att partiet här är berett att så långt som det är möjligt ställa sig bakom regeringen, att partiet solidariserar sig med regeringens uppfattning och att partiet, när den dagen kommer, är berett att med ledningen i spetsen vädja till valmännen för att få deras dom över de handlingar partiet sedan sista valet låtit komma sig till last eller till landets fromma utfört. Den dagen är ju icke så långt avlägsen, då herr Möller och hans partikamrater, liksom vi andra få stiga in på det forum, där vi ha möjligheter att vädja till en annan och kanske i någon mån objektivare bedömning av våra gärningar än vad som här ofta kommer i fråga.

Därmed skall jag, i varje fall för ett ögonblick, lämna herr Möller och övergå till själva sakfrågan.

Jag delar herr Örnes uppfattning om att ingen kan *vänta* att man skall känna sig så särdeles entusiastisk inför de utsikter, som här öppna sig, alltså inför tvånget att gå en viss väg, nämligen hjälpaktionens väg. Jag tror heller icke, att det är någon som *begär*, att man skall vara entusiastisk. Jag delar likaledes uppfattningen, att det är en smula nervpressande, att frågan om subvention i en eller annan form till Sveriges rikast givande jord vartenda år skall vara uppe i riksdagen. Men det är någonting som jag finner ännu mycket mera tragiskt, och det är, att resultatet av den hjälpaktion, som gång efter annan ges från riksdagens sida, ändock icke är sådant, att det ger detta skånska jordbruk och dem, som äro beroende av dess trivsel, mera lysande livsvillkor, än vad de faktiskt ha att räkna med. Jag må ju personligen göra den bekännelsen, att när jag första gången för åtskilliga år sedan kom i närmare beröring med de faktiska förhållandena på den skånska landsbygden och fick taga del av den tunga möda, som alltjämt präglar arbetet på denna jord, vilken vi norrlänningar snegla så avundsjukt på, fick jag mina uppfattningar om landet, som enligt vår vedertagna mening skulle flyta av mjölk och honung, i väsentliga avseenden justerade. Det är, säger jag, tragiskt, att verkligheten är den, att vi där nere ha en befolkning, som så långt ifrån lever glada dagar tack vare statens stora hjälpinsatser, att den i stället alltjämt i hårdaste kamp får skaffa sig sin inkomst och som med sitt arbete uppnår villkor, som i vissa avseenden äro sämre än vad till och med vi norrut få räkna med. Nu vill jag tillägga, för att ingen skall missförstå mig, att det synes mig, att Skåne är ett så särdeles land och de skånska mannarna äro så förnämliga — för all del, de

skånska damerna säkerligen också — att jag tycker, att om det än kräves ett ganska högt pris för vänskap på det hållet och för att landet ligger på denna sidan gränsen, kan man verkligen betala det. Det är onekligen ändå en pärla i den svenska kronan, som betalas, en verklig pärla.

Jag vill emellertid framhålla ännu en gång, att även sydsvenskarna dock borde kunna förstå oss, som äro norrifrån, när vi tycka, att det är något tragiskt i denna eviga diskussion. Jag vill ju inte förneka, att en och annan av oss vid tidigare tillfällen, när denna fråga varit uppe, har ansett sig vara berättigad att medverka till försök att få till stånd en avveckling av understödspolitiken. Men *om* så varit fallet — och det gäller om mig vid något tillfälle — må jag dock för *denna gång* tillägga, att det skulle av mig stämplas som fullkomligt orimligt, om man begärde, att vi just i *denna situation*, när allting gungar, när allting är i så hög grad ovisst och svävande, skulle företaga en dylik avveckling. Jag kan icke hjälpa, att detta för mig personligen ter sig som en inbjudan till rent hasardspel, vilken det är alldeles omöjligt att tillmötesgå. Jag menar, att man icke i detta sammanhang kan fresta oss till att taga några som helst större risker och räkna på att vi skola följa en sådan inbjudan. Trots att jag är norrlänning, anser jag, att jag med mycket gott och lugnt samvete skall kunna försvara, att den avveckling, som eljest måhända ur vissa synpunkter kunde ifrågakomma, i år *icke* företages. Det hade måhända varit bättre, som herr Örne sade, om denna stödaktion aldrig hade inletts. Det kanske man kan säga, men nu är förhållandet det, att den *har* inletts, och det gäller då att pröva, även för oss, som tidigare ha ställt oss fria, i vad mån det är möjligt att denna gång gå ifrån en stödaktion, som riksdagen tidigare har bundit sig vid. Varje läge får väl prövas, såsom det verkligen är, och icke bara med hänsyn till hur det *borde* ha varit. Och nuvarande situation inbjuder icke till en avveckling.

Nu kan man ju diskutera själva formen för statens ingripande, och den har även diskuterats. Men om jag får lov att lägga en synpunkt på denna diskussion, skulle det bli ungefär följande. Det finnes ett villkor, vars förknippande med en sådan hjälpaktion man alltid har en god rätt att kräva, nämligen att dess verkningar så långt som möjligt skola kunna överblickas och bedömas. Det kan ställas ett avgörande villkor till, nämligen att en sådan aktion skall bereda största möjliga trygghet. Såvitt jag begriper, måste regeringens och utskottets förslag därvidlag tillerkännas ett mycket gott vitsord.

Nu är det två anmärkningar, som ha riktats mot regeringens förslag. Den ena kommer från det skånska jordbruket, som säger: »Vi få för liten lön för vår möda.» Jag vågar icke inlåta mig på ett försök att bedöma den frågan, då jag icke behärskar den i tillräcklig grad. Endast detta kan jag rent principiellt säga, att en statens insats av detta slag självklart måste ligga i underkant. Härmed har jag icke velat förneka, att om man ur alla synpunkter anser, att det i närvarande ögonblick är ett stort samhällsintresse, att den inhemska sockerproduktionen upprätthålles, är det naturligtvis icke rimligt att pressa det skånska jordbruket för långt. Det erkänner även jag, men jag hoppas nu — det låter förskräckligt att säga, *hoppas*, men det får väl gälla för vad det är, och man får inte pressa vad jag säger — att situationen verkligen är den, att det i jordbrukets nuvarande läge inte just är så värst mycket annat, som lönar sig bättre än betodling enligt de villkor, som överenskommits under statens medverkan, och därför väntar jag, att det hela ordnar sig även till betodlarnas belåtenhet.

Sedan kommer anmärkningen från ett annat håll, nämligen ifrån det socialdemokratiska partiet plus herrarna Forssell, där säger man: det kan vara ett landsintresse, att odlingen av betor upprätthålles och följaktligen en inhemsk sockerproduktion också stödjdes och möjliggöres, men det är orättfärdigt, det är

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

Ang.
ätgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

orimligt och oriktigt, det är ur alla synpunkter oförsvarbart att lägga bördan för detta stöd på konsumenternas axlar. Det är, säger man, bolaget, sockerbolaget, som skall »betala kalaset», som herr Möller ordagrant uttryckte sig nyss. Där går alltså gränsen emellan framstegspolitik i ekonomiskt hänseende, en demokratisk politik å ena sidan och en reaktionär folkutplundrande inställning å andra sidan.

Ja, jag skall inte förneka, herr Möller, att detta att »bolaget skall betala» är en ganska enkel lösning av problemet. Däremot är jag mindre säker på, huruvida den lösningen kan motsvara det kardinalkrav, som jag anser, att man måste ställa på en dylik lösning, nämligen att den skall innebära någonting av visshet och trygghet. Men vad jag är absolut säker på, herr talman, är att gränsen mellan ekonomisk anständighet och demokrati å ena sidan och reaktionär politik å andra sidan, *den går icke* där socialdemokraterna och herrarna Forssell behagat draga upp den. Jag har blivit klart tvärsäker på den saken, när jag de senaste dagarna med ett visst intresse studerat de danska tidningarna.

Vad upptäcker jag, då jag studerar de danska bladen? Jo, jag finner, att det förslag, som kommit här till lösning av frågan och som skulle ligga i en höjning av råsockertullen och ett klämmande av sockerbolaget, det är, herr Möller, ändå inte mera imponerande ur folkvänlig synpunkt än att det är identiskt med hänsyn till motivering och detaljer i allt väsentligt med herr Madsen-Mygdals bondepartis förslag i den danska riksdagen i detta ögonblick! Herr Möller vet lika väl som jag vem herr Madsen-Mygdal är. Han är den danska socialdemokratins farligaste, hänsynslösaste — jag använder, herr talman, ett språkbruk, som begagnas av den danska socialdemokratin — den hänsynslösaste, farligaste och skickligaste motståndare, som den danska socialdemokratin har. Han stämplas i nummer efter nummer av de danska socialdemokratiska tidningarna som inkarnationen, själva urtypen för ekonomisk, politisk och social reaktion. Det är samma förslag, herr talman, som detta »reaktionära» och »arbetarfiendliga» parti och dess ledare lagt fram i den danska riksdagen för sockerfrågans lösning, vilket är den svenska socialdemokratins linje i princip, då man accepterat, på sätt som skett, herrarna Forssells! När man tar del av den nedgörande kritik, som riktats ifrån den socialdemokratiska utskottsordförandens sida i danska riksdagen de sista timmarna emot den lösningen, när man ser inte bara hur de danska socialdemokraterna betrakta förslaget, som motsatsen till arbetarintresse, utan hur det sägs, att detta är ju ett mischmasch, som det inte är någon som helst mening med, då måste jag säga, att då blir jag säker på att gränsen ändå inte är så lätt att dra upp mellan framsteg och demokrati å ena sidan och reaktion å den andra, som herr Möller försökt göra. Den danska socialdemokratin accepterar inte den linje, som deras svenska partivänner finna så genial, utan den danske socialdemokratiske handelsministern har lagt fram ett förslag, som i sina principer och i sin motivering är som kopierat på det svenska regeringsförslaget i avgörande detaljer, och för det får han pris, ära och lovsånger ej mindre från socialdemokraterna än även från den borgerliga radikalismen plus den danska högern! Jag bara menar, att det ändå förefaller som om det förslag, som socialdemokraterna här i landet nu gå in för, inte skulle vara så märkvärdigt folkvänligt och att man ändå skulle kunna diskutera saken. När det verkligen är så, då tycker jag, att man inte skall vara så förfärligt stark i sina omdömen utan litet försiktigare från herr Möllers sida. Om hans högt-salig majestät Karl X Gustav, som står staty på Malmö stortorg och på Djurgården i Stockholm, inte hade lyckats dra gränsen mellan Danmark och Sverige där han drog den i Öresund och Skåne nu varit danskt, skulle ju de skånska betodlarna i detta ögonblick vara i den ytterligt lyckliga situationen,

att herr Möller, som ju har ett skånst utprung, säkerligen i närvarande ögonblick varit en mycket framstående *dansk* socialdemokratisk partiledare, som hade med liv, själ och allt gått in för ett förslag, *sådant det finns tecknat i närvarande ögonblick hos oss av den Ekmanska regeringen!* Ibland må jag ju säga, att ett vatten på några hundra meter kan bli en hel ocean, och när det är så, att vad som är den verkliga lögnen, reaktionen, orimligheten, i Helsingör, för ett visst parti, är sanning och demokrati i Hälsingborg, för samma parti, så tycker jag, att det hela blir en smula trassligt, det kan jag inte neka till, herr talman.

Därmed lämnar jag herr Möller för att ett ögonblick vända mig mot herr Trygger. Herr Trygger sade till en början — jag inte till en början, för herr Trygger sade många saker tidigare som skulle varit värt att både tänka på och svara på, men vad jag fäste mig vid, var då herr Trygger utvecklade sina bekymmer: vart bär det hän med alla dessa monopol? hur slutar det? hur många monopol skola vi egentligen få? som herr Trygger sade. Ja, när herr Trygger frågade, hur många monopol vi skola få, tänkte jag i mitt stilla sinne: det tycker jag är en fråga, som herr Trygger skulle vara snäll och svara på själv. Det är ju herr Trygger och hans partivänner, som bruka möjliggöra de monopol, som den frisinnaade regeringen lägger fram förslag om. Jag tycker, att svaret ligger inneslutet i herr Tryggers eget hjärta; i väsentliga avseenden är det väl ändå beroende på honom, och jag menar, att det går väl ändå inte gärna för herr Trygger och högern att svära sig fri från ett visst medansvar för vad som här sker i det fallet.

Så voro hans excellens herr statsministern och herr Trygger inne på en diskussion om en intressant vägförfråga. Det kan synas opåkallat och alltför djärvt av mig att uppträda som någon slags förlikningsman i den frågan, men med både regeringschefens och herr Tryggers benägna tillåtelse skall jag be att få fästa uppmärksamheten på att egentligen sträva nog herrarna till ungefär samma mål och det finns desslikes hopp att komma fram dit. Jag erinrar mig, att det fanns i min barndom en gammal god historia om en flicka, som lyckades till den grad tända eld i en ung mans hjärta, att när hon gråtmilt frågade honom, vilka offer han ville göra för henne, svarade han litet övermodigt, att han skulle gå till världens ända för henne. Så marscherade den unge mannen i väg, och tösen vart rädd att hon aldrig mera skulle få se honom. Men hon behövde inte vara så ledsen för det, ty jorden är rund, och därför befanns det, underbart nog, herr Trygger, att världens ända var — just där flickan var! Och alla goda sagor böra ju sluta på det sättet.

Nu är ju tillämpningen en smula djärv, men det ligger mera allvar i denna skämtsamma uppläggning än man kanske skulle kunna tro. Jag föreställer mig, att i varje fall de borgerliga partierna gilja till samma sköna. De sträva att nå fram till samma mål: understöd och kraft, som herr statsministern sade, åt *produktivt svenskt liv*. Om man nu går *den vägen* eller *den vägen*, så kommer man väl i alla fall fram till henne, om viljan är god, och det är ju huvudsaken. Så länge det är herr Trygger och hans excellens herr statsministern och herr andre vice talmannen i denna kammare, som leda vandrigen och som betyda mest och ha de flesta bakom sig, när det gäller att gilja till denna sköna, tror jag inte risken är så stor, utan saken ligger nog ganska väl till. Men det kan ju komma en annan friare, som är farligare.

Herr Björnsson: Sedan herr Österström i sin egenskap av partiledare lagt ned mycken möda på att bevisa vad som inte behöver bevisas, nämligen att hans excellens herr statsministern och herr Trygger ha samma politiska mål, skall jag åter tala litet i den föreliggande frågan.

Hans excellens menade, att det skulle vara omöjligt eller åtminstone möta

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang.
 ätgärder till
 sockerbets-
 odlingens
 stödjande.
 (Forts.)

mycket stora svårigheter att på något sätt reglera minuthandelspriserna på socker, men det tror jag inte. I den danska lagen om provisorisk sockerordning eller sockerlag, där är hela problemet löst med en enda rad. Det sägs där, att handelsministern har rätt att bestämma engrospriserna, och detaljpriserna kunna, om så behövas, också bestämmas av ministern. Punkt och slut. På det enkla sättet har man löst den saken där, och det skulle naturligtvis varit möjligt att finna någonting liknande här.

Sedan anmärkte hans excellens mot mig, att från konsumenternas synpunkt är det inte så kinkigt, om vad jag betalar för socker delvis användes till skatt till staten för allmänna ändamål eller går till sockernäringens intressenter. Jag skall be att få ta ett exempel. Tror någon, att svenska brännvinskonsumenter tycka att det är likgiltigt, när de få betala 2.50 för en liter brännvin, om de få veta att ungefär 1.50 går till skatt och resten till produktions- och omsättningskostnader? Jag vet att jag inte kan vädja till någon personlig erfarenhet hos hans excellens i det fallet, men jag skall tillåta mig för att göra min mening litet mer lättbegriplig att fråga: Tror inte hans excellens herr statsministern, att vi skulle med mycket större jämnmod bära 32 öres pris på socker som konsumenter, om vi visste att bortåt 6 öre ginge som skatt till staten, än i att som nu betala 31 öre, som gå till sockerbolaget och betodlarna i sin helhet? Jag tycker den saken är självklar. Varenda konsument är ju också skattebetalare, och det ligger i hans intresse, att skatten till staten blir betald, och jag skulle tro, att det skulle visa sig mycket snart, att min uppfattning gillas av flertalet i detta land.

Så vill jag säga med anledning av herr Henrikssons anförande, att visserligen tror jag inte, att det med ett betpris av 2.47 per deciton kan bli några gulaschvinster varken för de skånska betodlarna eller andra, det har jag mycket klart för mig, men å andra sidan är jag lika säker på att det bokhålleri, som herr Henriksson lade upp, är — falskt kan man kanske inte säga — men åtminstone missvisande. Han sade nämligen, att man får inte fullt 300 kronor tunnlandet för betorna, och betalar man gödsel, redskap, vagnar, arbetare o. s. v., så blir det ingenting över till räntor. Nu är det så, att många skånska betodlade ha att betala rätt mycket i räntor, men gud ske lov inte alla, och den posten skall man sålunda inte ge alltför stort utrymme. Men vad jag framför allt vill be herr Henriksson att, när han kommer inför ett annat forum och skall tala om detta, inte glömma att påminna betodlarna om, det är, att det finns andra poster, som han inte tagit med, och det är de indirekta fördelarna. Jag har här i det danska lagförslaget, som jag tillåter mig använda, en uppgift, enligt vilken fördelen av fri betmassa, blast och toppar — eller vad det nu kallas — värderas av danskarna till ungefär en krona per deciton betor. Nu skall man väl dra ifrån 12¹/₂ öre, som svenskarna få betala för betmassan. Vidare talas det om att de få betydligt större kornskörd året efter det de haft betor på jorden — det skulle motsvara ungefär 10 öre per deciton — och så sägs det, att när man odlat betor, får man jorden lika väl rengjord som om den legat i hel träda.

Jag vet, att herr Henriksson har mycket stor förmåga att övertyga sina åhörare — det veta vi alla i denna kammare —, och jag hoppas, att när herr Henriksson skall resa hem och tala med sina yrkesbröder om detta kungl. förslag, herr Henriksson som bokföringsexpert — det gäller nu inte ett av de många monopolen utan enkel jordbruksbokföring — då inte glömmar de dolda posterna härvidlag, ty de förtjäna nog ett visst utrymme.

Herr **Örne**: I anledning av det anförande, som utskottets ärade ordförande här höll, ber jag endast att få lämna den upplysningen, att jag liksom flera av mina partivänner gjorde bestämda invändningar i utskottet mot den bråd-

störtade behandling, som detta ärende måste underkastas; men det är klart, att då det inte fanns någon möjlighet att ändra ståndpunkten hos någon inom den säkra majoriteten i utskottet, skulle det endast ha inneburit ren obstruktion att draga ut på tiden genom infordrande av upplysningar av olika slag, och obstruktion ha mina partivänner och jag icke velat göra i denna fråga, liksom vi inte heller göra det i någon annan fråga.

Så ber jag att få fästa herr Henrikssons uppmärksamhet på ett mycket egendomligt förhållande. Han hade varit i Tyskland och gjort studier, och där hade han funnit, att jordbrukarna trots all den oerhörda skyddsverksamhet, som staten där har bedrivit, äro så utfattiga, att de inte kunna betala sina arbetare mer än 35 riksmark per månad. Detta vittnar ju mer än allt annat om att den linje, som herr Henriksson vill fullfölja här i landet, är för jordbruket i allra högsta grad fördärlig.

Sedan talade herr Henriksson om att man i Tyskland inte fäste något som helst avseende vid konsumenterna och konsumtionen av socker. Nej, det är alldeles riktigt. Om man i Tyskland konsumerade lika mycket socker per individ, som vi göra i Sverige, skulle man i Tyskland förbruka i runt tal en miljard kilogram mera socker per år än man gör för närvarande, och om man tänker sig, att det land, som infört de mest omfattande regleringarna, och där staten inte bara bestämt skyddet för jordbruket, utan också tagit sig för att organisera hela jordbruket efter sitt huvud, hade samma konsumtion per huvud som i Sverige, skulle man därför bruka över 5 miljarder kilogram socker mer än nu. Enbart dessa länder skulle, om man vårdade sig om konsumtionen, kunna förbruka mera än Kuba kan producera, och sockerhanteringen skulle stå i ett lysande läge.

Jag ber att få framhäva detta, mina herrar, ty det är dock konsumtionen, som är det viktigaste för all produktion. Herrarna kunna producera hur mycket som helst, men ni komma aldrig att få produktionen ekonomisk, om ni inte kunna se till, att varorna också bli konsumerade, och den sidan av saken bör herr Henriksson inte glömma nästa gång han studerar nationalökonomi och sockerbetsodling i Tyskland.

Herr Henriksson: Till herr Björnsson vill jag bara säga, att om han vill övergå till att bli agent för avfallsprodukter av sockerbeter, skall jag genast sälja till det uppgivna priset, och kan han bli rik på det, har jag ingenting emot detta.

Till herr Örne vill jag säga, att han är alldeles för hård emot sina socialdemokratiska partivänner i Tyskland. Jag har alltid hållit dem för duktiga karlar, men efter det resonemang, herr Örne förde, skulle de ju inte ha något värde. Jag beundrar herr Örne också för hans ihärdighet, men jag beundrar det socialdemokratiska partiet mera, ty när det gäller att få avslag på en fråga, som är litet ömtålig, överlämna de det alltid till någon, som litet eller alls inte förstår saken. De andra skulle naturligtvis inte kunna göra det med samma frejdiga mod.

Hans excellens herr statsministern Ekman:

Mina repliker skola bli korta.

Då herr Björnsson sade, att man löst frågan om de danska detaljpriserna genom en enda rad, så vill jag säga, att vad man gjort är att överlämna prissättningen till handelsministern. Men det är ingen lösning. Man har givit makt åt en ensam man att diktera i dessa frågor, men huruvida det är demokrati, vill jag inte uttala mig om.

Till herr Möller vill jag säga, att om nu herr Möller börjar att ge anvisningar inte bara åt sitt eget parti, utan också åt andra grupper om hur deras medlemmar skola rösta, skulle jag vilja råda honom att inte använda samma

*Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

argument som när han kommenderar inom sitt eget parti. Där förefaller det vara tillräckligt att hänvisa till bostadsort, yrkesutövning och egoistiska fördelar som grundval för ett votum. Men det duger knappast, om man kommer med anvisningar till andra partier, att hänvisa till sådana omständigheter.

Till herr Trygger vill jag säga, att man har här beklagat sig över att inte tiden medgivit möjlighet att utöva en mycket ingående detaljkritik. Men det föreföll mig som, när herr Trygger exempelvis anmärker på att det utländska ordet »monopol» blivit utbytt mot det svenska »ensamrätt», prövningen måtte ha varit i detalj ytterst ingående. Men skulle inte herr Trygger, som en nationellt intresserad man, i det fallet kunna tänka, att man också i behandlingen av språket kan handla svenskt?

Herr Möller: Herr talman! Mitt yttrande hade nog till en viss grad till avsikt att få fram det frisinna partiet en smula här i kammaren i högre grad än det visat intresse för att göra förut. När hans excellens herr statsministern säger, att argumenten om bostadsort, yrkesintressen och egna intressen inte duga, om man vill söka påverka ett annat partis medlemmar, d. v. s. herr statsministerns egoistiska, från yrkesintressen fria och, som vi ju veta, i andra frågor också från bostadsortsintressen fria partivänner, så vill jag påpeka, att jag efterlyste troheten emot gamla frisinna principer i denna fråga. Att jag därvid särskilt vände mig till personer, som äro gamla frisinna på norrlandsbanken, t. ex., är ju rätt förklarligt, eftersom om de principer, som deras partiprogram, om jag förstått det rätt, uttalar, bl. a. i näringspolitiska frågor, måste alldeles speciellt för Norrland även vara nyttiga, så kan det bara vara ett plus till den principiella argumentationen, om dessa medlemmar säga, att våra principer förhindra oss att medverka till genomförande av förslag av denna art, och därtill kommer, att det skadar den landsända, ifrån vilken vi äro. Jag tycker att det vore ganska naturligt och rimligt, om man sade på det sättet. Nu ha vi ju hört väpnaren svära en trohet, så absolut, att, så vitt jag kan finna, det hittills aldrig svurits en väpnare med samma styrka åt ett partis regering någonsin i den svenska riksdagen.

Vad frågan om Danmark och Sverige beträffar, så beklagar jag mycket, att jag inte haft tillfälle att närmare studera de danska förslagen på denna punkt och att det därför är mig ganska svårt att yttra mig i sak om dem och jämförelsen mellan dem och de svenska förslagen. Jag vill emellertid påpeka — jag är för övrigt motståndare till monopol överhuvud taget i form av enskilda monopol, som det här föreslås — att när jag yttrat mig t. ex. om höjningen av råsockertullen, beror det därpå, att det Svenska sockerfabriksaktiebolaget under hela sin existens tid haft ett understöd av det svenska samhället, som varit alldeles kolossalt stort. Jag törs inte säga, om det varit det största understöd, någon enskild industri åtnjutit — så kunnig är jag inte — men jag skulle hålla det för sannolikt, att det inte finns någon svensk industri, som åtnjutit ett sådant enormt understöd från det svenska samhällets sida som sockerindustrien. Det har på detta understöd och utslutande på detta understöd skrapats ihop åtskilliga miljonförmögenheter av de herrar, som haft tillfälle att — ursprungligen åtminstone — placera kapital i den svenska sockerindustrien. Då säger jag beträffande det bolag, det företag, den industri, som är övergödd genom årtionden — det är inte för mycket sagt — av det svenska samhället: nu är det dess tur att betala. Om herr Madsen-Mygdal för dansk industris del skulle ha samma uppfattning, kan jag bara gratulera honom till det, men jag tror skillnaden mellan svensk och dansk sockerindustri är den, att dansk sockerindustri haft ett relativt litet tullskydd. Jag kommer ihåg, att när det för första gången på allvar gjordes en undersökning om sockerindustrien i vårt land och resultatet av den undersökningen någon gång, 1912

vill jag minnas, framlades, visade det sig, att den danska sockerindustrien hade ett tullskydd, då åtminstone, före världskriget, som knappast var mer än en fjärdedel av det svenska, att den hade en bättre organisation och att den överhuvud taget i detta avseende inte hade varit så gynnad som den svenska sockerindustrien av statsmakterna. Det är detta, som enligt min mening konstituerar en verklig skillnad, och det gör, att jag inte kan fatta, att det frisinnade partiet nu i denna situation vägrar att medverka till en sådan ordning på denna punkt, att man belastar bolaget i stället för konsumenterna.

Jag vill bara härtill tillägga, att vi föreslå ju inte i den reservation, som är avgiven till bevillningsutskottets utlåtande, att riksdagen skall fatta ett definitivt beslut om en höjning av råsockertullen, utan det föreslås, att man skall giva Kungl. Maj:t, d. v. s. det frisinnade partiets regering nu, en fullmakt att eventuellt höja råsockertullen med 2 öre pr kilogram för att använda detta som ett lämpligt pressningsmedel på bolaget och göra det litet mjukare, ty jag måste ju säga — man tycker kanske att ordet är starkt — men jag säger, att den verkligt stora skandalen i behandlingen av den svenska sockerfrågan i riksdagen, det är att detta bolag praktiskt taget gått skottfritt och att statsmakterna ständigt stått redo att hjälpa, utan att i den grad som tillbörligt vore pressa *bolaget* till medgivanden.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet förekommit följande yrkanden: 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Bärög m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; 3:o att kammaren skulle bifalla herr Nilssons i Hörby m. fl. vid betänkandet anförda reservation; 4:o att den av herr Trygger m. fl. i ämnet väckta motionen skulle bifallas; samt 5:o att kammaren skulle bifalla herr Forssells i ämnet väckta motion.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bärög* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Bärög m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Löfvander* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till den av herr Nilsson i Hörby m. fl. anförda reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 10 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Bärög m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr Nilsson i Hörby m. fl. anförda reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att

Första kammarens protokoll 1932. Nr 13.

Ang.
åtgärder till
sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bårg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Gyllensvärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 113, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning;
nr 116, angående pension åt förra småskollärarynnan Anna Lovisa Holmström; samt
nr 117, angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att bevilja ersättning av kommunala medel till kommunalombud vid mantalsskrivningsförrättning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang.
prästs valbar-
het till ord-
förande i folk-
skolestyrelse.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 65, hade herr *Ericson* i Boxholm hemställt, att riksdagen måtte besluta företaga sådan ändring i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner, att den prästman i församlingen, som kyrkoherdens ämbete förvaltade, jämväl skulle kunna väljas till skolstyrelsens ordförande, ehuru han icke vore ledamot av styrelsen, samt att vederbörande utskott måtte utforma de förändringar i lagtexten, som härigenom bleve erforderliga.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört:

»Något mera allmänt behov för genomförande av en lagändring, som öppnar möjlighet för folkskolestyrelsen att till sin ordförande välja icke blott kyrko-

herden utan även den hans ämbete förvaltar, även om han icke är ledamot av styrelsen, har i motionen icke påvisats och lär icke heller förefinnas. Den prästman, som i kyrkoherdens ställe förvaltar dennes ämbete, kan i de flesta fall icke förväntas äga nödig kännedom om förhållandena i församlingen eller kvarstanna i kommunen under tillräckligt lång tid för att förutsättningar skola föreligga att utse honom till ordförande i styrelsen. Att för de undantagsfall, då motsatsen kan tänkas vara fallet, genomföra den av motionären åsyftade lagändringen anser utskottet icke vara lämpligt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Norling: Herr talman! I det nu föredragna utlåtandet förklarar konstitutionsutskottet, att något mera allmänt behov för genomförandet av en lagändring, som öppnar möjlighet för folkskolestyrelsen att till sin ordförande välja icke blott kyrkoherden utan även den hans ämbete förvaltar, även om han icke är ledamot av styrelsen, har i motionen icke påvisats och lär icke heller förefinnas.

Jag delar fullkomligt den mening, som här kommer till uttryck, och jag har följaktligen ingenting att invända emot utskottets hemställan, att den förevarande motionen icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda. Där emot måste jag känna mig ytterligt betänksam inför den av utskottet fortsättningsvis hävdade uppfattningen, att »den prästman, som i kyrkoherdens ställe förvaltar dennes ämbete, kan i de flesta fall icke förväntas äga nödig kännedom om förhållandena i församlingen eller kvarstanna i kommunen under tillräckligt lång tid för att förutsättningar skola föreligga att utse honom till ordförande i styrelsen». Det är ju uppenbart, att utskottet med detta avser att helt enkelt utdöma den praxis, för vars möjliggörande motionären ansett en lagändring erforderlig. Man blir något förvånad, när man möter denna utskottets uppfattning och samtidigt erinrar sig ett och annat av vad utskottet anförde i sitt utlåtande 1930 angående förslagen till lag om församlingsstyrelse och lag om skolstyrelse i vissa kommuner. På sid. 14 i detta sistnämnda utlåtande läser man ordagrant följande: »Då utskottet tillstyrker upphävandet av kyrkoherdens självskrivnenhet som ordförande i kyrkostämman, kyrkofullmäktige och skolråd samt hans självskrivna ledamotskap av folkskolestyrelse, har utskottet, som icke ansett sig böra föreslå hans självskrivnenhet såsom ledamot av fullmäktige, rådet eller styrelsen, med hänsyn till pastors ämbetsställning och arten av de angelägenheter, som handläggas av kyrkostämman, kyrkofullmäktige, skolråd eller folkskolestyrelse, ansett sig böra föreslå, att *kyrkorådets ordförande*, men däremot icke annan inom församlingen tjänstgörande prästman, skall äga rätt påfordra kyrkostämmans hållande — dock ej i församling i Stockholm på grund av denna stämmas egenartade karaktär — eller kyrkofullmäktiges sammankallande samt äga rätt yttra sig och framställa förslag i stämman, fullmäktige, rådet eller styrelsen, ändå att han icke är röstberättigad, respektive ledamot.»

Av denna konstitutionsutskottets deklaration kan man ju utan mycken ansträngning dra den ytterst bestämda slutsatsen, att det måste vara *kyrkorådets ordförande* som avses icke blott i församlingsstyrelselagens §§ 11, 37 och 50, där uttrycket kyrkorådets ordförande mycket riktigt användes, och i samma lags paragrafer 14:2 och 34, där lagtexten använder det likabetydande »*kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar*», utan jämväl i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner § 13, som har uttrycket »kyrkoherden». Det är ju alldeles påtagligt, att detta var vad utskottet ville ha sagt 1930 och att alltså de tre uttrycken *kyrkorådets ordförande*, *kyrkoherden* eller *den hans tjänst förvaltar* och *kyrkoherden* enligt utskottets dåtida mening måste uppfattas som

Ang.
prästs valbarhet till ordförande i folkskolestyrelse.
(Forts.)

Ang.
prästs valbar-
het till ord-
förande i folk-
skolestyrelse.
(Forts.)

synonymer. Och om uttrycken ha samma betydelse i de angivna fallen, så måste de ju även ha samma betydelse, där de i övrigt förekomma i samma lagar, nämligen i fråga om den öppnade möjligheten att välja till ordförande i kyrkostämma och kyrkofullmäktige, skolråd och folkskolestyrelse *kyrkorådets ordförande* (lag om församlingsstyrelse §§ 12 och 33) samt *kyrkoherden* (samma lag § 46:2 och skolstyrelselagen § 10). Det är ju uppenbart, att samma uttryck icke kan användas i *olika betydelser i samma lagtexter*. För övrigt kan även här hänvisas till konstitutionsutskottets utlåtande sid. 13 och 14, där uttrycken *kyrkoherden* och *kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar* samt *kyrkorådets ordförande* gång på gång användas såsom synonymer, och det även när det är fråga om ordförandeskapet.

Vad särskilt beträffar uttrycket *kyrkoherden* i skolstyrelselagen vill jag påpeka, att detta uttryck måste ha samma betydelse i § 10 och § 13. Den sistnämnda paragrafen stadgar rätt för *kyrkoherden* att yttra sig och framställa förslag inom folkskolestyrelsen »ändå att han icke är ledamot av styrelsen», och § 10 ger styrelsen rätt att till ordförande utse »den kyrkoherde, som avses i § 13». Uttrycket *kan* således inte i ena fallet få en mera vidsträckt, men i andra fallet en mera begränsad innebörd.

Ytterligare en omständighet bör påpekas till stöd för min på konstitutionsutskottets egna uttalanden grundade uppfattning, att folkskolestyrelsen lagligen kan välja till ordförande den, som *kyrkoherdens ämbete förvaltar*, även om denne ämbetsman inte är ordinarie kyrkoherde och inte är ledamot av folkskolestyrelsen. Det förhåller sig ju nämligen så, att lagen om skolstyrelse i vissa kommuner endast utgör en omarbetning av 1909 års lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, i vilken sistnämnda lag uttrycket *kyrkoherden* förekom i § 4. Genom ett utslag av regeringsrätten 1913 finns det emellertid prejudikat på att uttrycket bör anses omfatta även *vice pastor*. Om nu en skolstyrelse anser sig ha rätt att till ordförande utse den, som *kyrkoherdens ämbete förvaltar*, så står detta i god samklang med konstitutionsutskottets och riksdagens uppfattning 1930 och med regeringsrättens 1913, men kommer i uppenbart motsatsförhållande till den mening, som konstitutionsutskottet *nu* inbjuder riksdagen att biträda. Naturligtvis kan både konstitutionsutskottet och riksdagen ändra mening, men om så skall ske, böra motiven ligga klara. I det förevarande fallet föreligga inga andra motiv än ett subjektivt påstående av konstitutionsutskottet. Det är inte på något sätt ådagalagt, att denna mening är riktig. Den har överhuvud taget inte ställts under debatt.

Nu kan man tycka, att denna fråga är ganska oväsentlig, ganska obetydlig, och jag medger ju mycket gärna, att det finns större problem, som riksdagen sysslar med. Men jag ber att få påpeka, att för de kommuner och skolstyrelser, som beröras av detta, kan saken rätt ofta vara ganska viktig. Jag anser att om riksdagen nu skall ge någon grundval för en ny praxis, bör detta ske först efter det att riksdagen haft tillfälle att ordentligt överväga saken.

Vid sådant förhållande tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag, men med uteslutande av motiveringen.

Herr Reuterskiöld: Jag vet väl, att man understundom yrkar uteslutande av motiveringen, när det gäller skrivelser till Kungl. Maj:t. Då kan ett sådant yrkande hava någon betydelse. Men att utesluta en motivering, som inte kommer att finnas i någon som helst expedition, skulle sakna varje spår av betydelse. Man kan naturligtvis alltid göra det, men det blir intet som helst resultat av ett sådant beslut. Det är ett slag i luften.

Beträffande den framställning, som den ärade talaren gjorde, kan jag av hans yttrande inte förstå annat, än att han skulle mena, att det brukas på ett

eller annat ställe nu, att en person, som icke är kyrkoherde, utses till ordförande i skolstyrelsen, fastän han inte är ledamot och inte heller är ordinarie kyrkoherde. Den ärade talaren ville, att denna praxis skulle slås fast såsom riktig.

Jag kan för min del mot detta inte säga annat, än att lagens ord äro tydliga. I sådana fall, då lagtexten använder uttrycket »kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar» eller då lagen använder ett sådant uttryck som »kyrkorådets ordförande», så gäller just detta. Står det däremot »kyrkoherden», så gäller det om honom, men icke om den hans ämbete förvaltar. Jag tror icke, att det är nödvändigt att ingå på någon närmare redogörelse för innebörden av den motivering, som utskottet gav år 1930 rörande en hel del frågor i detta sammanhang. Men så mycket torde jag få erinra om, att kyrkoherden förut var självskriven ledamot av skolstyrelsen och då kunde väljas till dess ordförande. Men det var en helt annan sak. Då riksdagen tog bort självskrivningen för kyrkoherden men medgav, att denne det oaktat skulle kunna väljas till ordförande i skolstyrelsen, utan att vara ledamot av den, tänkte ingen i utskottet — och jag tror inte heller, att det kan utläsas av motiveringen, då talarens citat icke hänförde sig till ordförandefrågan — att därmed skulle förstås någon annan än den, som innehar kyrkoherdebefattningen. Det är alldeles naturligt, att då befattningen är vakant och uppehålles av en ställföreträdare, man inte gärna kan möjliggöra försök att utse denne till ordförande. Inte heller kan man säga, att en person, som har annan ordinarie tjänst och tillika som vikarie utövar kyrkoherdeämbetet i en annan församling och sålunda har sina intressen i två församlingar, skulle vara lämplig till ordförande i den senares skolstyrelse. Jag tror därför, att lagens mening är klar och att någon ändring i utskottets motivering icke skulle vara riktig och lämplig.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norling: Herr talman! Då utskottets ärade ordförande förklarat, att lagens uttryck äro tydliga och otvetydiga, ber jag att få erinra om att precis samma uttryck förekom i 1909 års lag. Där var uttrycket den gången inte mera tydligt, än att regeringsrätten kunde år 1913 förklara i ett utslag, som sannolikt ännu står sig såsom prejudikat, att då man säger »kyrkoherde», menar man jämväl »vice pastor». Jag är för min del ganska övertygad om, att om någon skolstyrelse skulle med tillämpning av denna bestämmelse, som ju finns i § 10 i den nya lagen, välja en vice pastor eller någon annan, som kyrkoherdens ämbete förvaltar, skulle detta val stå sig inför högre instans.

När herr Reuterskiöld vidare sade, att det skulle vara betydelselöst att i ett sådant fall som detta stryka utskottets motivering, vill jag erinra därom, att om vi nu skulle följa utskottet även i dess motivering, skulle resultatet kanske inte bli att en förut vedertagen praxis hädanefter skulle vara oaldrig; men följden skulle i alla fall bliva ökad ovisshet om, vad som är lagligt eller icke lagligt. Och det kan ju inte vara angeläget att skapa en sådan situation.

Herr Wagnsson: Jag skall inte inlåta mig i någon tvist med herr Norling om, huru § 10 i denna lag skall tolkas, men det var ett yttrande i hans första anförande, som föranledde mig att begära ordet.

Han ville i likhet med vad motionären hävdar i motionen göra gällande, att de olika formuleringarna av denna lag hade tillkommit genom en slump. Då jag hade äran att tillhöra den avdelning i konstitutionsutskottet, som behandlade utformningen av lagen, nödgas jag konstatera, att denna uppgift är alldeles oriktig. Denna fråga uppmärksammades i den session, som behandlade ifrågavarande ärende, och man kom där till den uppfattningen, att olika be-

Ang.
prästs valbar-
het till ord-
förande i folk-
skolestyrelse.
(Forts.)

Ang. prästs valbarhet till ordförande i folkskolestyrelse. stämmelser borde utformas. Den tolkning, som konstitutionsutskottets ordförande här givit, har sålunda icke tillkommit slumpvis, utan efter noggrant övervägande.

(Forts.)

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag tillåter mig göra den erinran, att till kammarens avgörande föreligger endast klämman och icke motiveringen. Den omständigheten, att kammaren eventuellt icke vill godkänna utskottets motivering, har ingen betydelse. Kammaren godkänner den icke ens genom bifall till klämman. Det vore däremot helt annorlunda, om det beslöts en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Vad beträffar tolkningen av det nu ifrågavarande stadgandet, tillåter jag mig vidare stryka under, att enligt min mening utgången i ett sådant fall, som talaren tänkte sig, skulle vara ganska klar och säker. När lagtexten faktiskt använder olika uttryckssätt i olika sammanhang, är detta icke en tillfällighet, utan fullkomligt avsiktligt. Om alltså lagen i ett visst sammanhang använder uttrycket »kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar», kan och får icke en lagtext, där uttrycket är »kyrkoherden» tolkas, som om det stode på det andra sättet. Detta är absolut uteslutet, och formuleringen är som sagt inte en tillfällighet, utan är fullt avsiktlig. Även regeringsrätten skulle säkerligen vara av denna mening, även om den, då text och förutsättningar voro andra, hade en annan uppfattning.

Herr Norling: Herr talman! Jag skulle endast vilja ge herr Wagnsson den repliken, att något sådant yttrande, som han tillvitade mig, icke förekom i mitt första anförande. Jag har aldrig någonsin påstått, att dessa olika uttryck i lagtexten tillkommit slumpvis, utan endast påpekat, att utskottet självt har i en deklARATION tydligt ådagalagt, att ifrågavarande tre uttryck måste anses vara av samma innebörd.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borgen;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. höjning av maltskatten.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

I en den 8 januari 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 31, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Ang.
höjning av
maltskatten.
(Forts.)

Ifrågavarande förslag innebar, att maltskatten skulle höjas för de första under tillverkningsåret avverkade 100,000 kilogrammen malt från 65 till 85 öre för kilogram, för de nästa 100,000 kilogrammen från 70 till 90 öre för kilogram samt för överstigande kvantiteter från 75 till 95 öre för kilogram.

Till bevillningsutskottets behandling hade jämväl överlämnats följande i anledning av ifrågavarande proposition inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 89 i första kammaren av herr *Åkerberg* och nr 235 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Örebro och *Anderson* i Råstock, i vilka hemställts om den ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 31, att § 24 i det förslag till förordning, som bilagts propositionen, finge den ändrade lydelse, som i motionerna angivits; samt

motionen nr 247 i första kammaren av herr *Bergman*, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att godkänna Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ i förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker med den ändring, att 24 § erhålla viss i denna motion angiven lydelse samt att 31 § erhöles den ändrade lydelse, som därav föranleddes.

Det i de likalydande motionerna nr 89 i första kammaren och nr 235 i andra kammaren framställda förslaget avsåg, att skattesatserna för malt skulle bestämmas till respektive 75 öre, 90 öre och 1 krona 15 öre.

I motionen nr 247 i första kammaren hade föreslagits höjning av skattesatserna till respektive 1 krona 90 öre, 1 krona 95 öre och 2 kronor.

Till behandling i samband med förevarande proposition hade utskottet jämväl upptagit den till utskottet hänvisade motionen nr 361 i andra kammaren av herr *Lindgren*, däri hemställts, att riksdagen ville besluta, att maltdrycker klass I och II (pilsner) skulle påläggas en accis av 15 öre per liter försåld vara och att inkomstbeloppet härav skulle användas till premier för mjölkproduktionen enligt de riktlinjer, som föreslagits i en annan av motionären inlämnad motion, eller på sätt, som av riksdagen efter utskottets förslag kunde komma att besluta.

Motionärens ifrågavarande förslag avsåg att vinna medel till befrämjande av mjölkproduktionen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 31 samt med avslag å ej mindre de likalydande motionerna I: 89 av herr *Åkerberg* och II: 235 av herrar *Nilsson* i Örebro och *Anderson* i Råstock än även motionerna I: 247 av herr *Bergman* och II: 361 av herr *Lindgren*, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Reservation hade avgivits av herr *Bergman*, som på anförda skäl föreslagit, att riksdagen skulle, med bifall till den av honom väckta motionen I: 247, antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Ang.
höjning av
maltskatten.
(Forts.)

Herr **Bergman**: Jag skall vid denna sena timme på middagen icke besvära kammaren med något längre anförande.

Jag vill endast erinra om, att den svenska maltdrycksbeskattningen är ofantligt mycket lindrigare än motsvarande beskattning i de flesta andra nordeuropeiska länder. Jag talar därvid icke om den oerhört starka beskattning, för vilken ölet varit utsatt i England, där skatten är mångdubbelt större än i Sverige. Men jag vill blott erinra om Danmark och Norge, våra närmaste grannländer. De ha ju icke haft samma börda i fråga om krigsbelastning som England, utan de äro i ungefär samma situation som vi; men där har man en mycket starkare beskattning av ölet än hos oss. I Sverige är beskattningen för närvarande ungefär tre och ett halvt öre per halvbutelj eller en tredjedels liter s. k. pilsner. Enligt Kungl. Maj:ts förslag, som tillstyrkes av utskottet, skulle det bli ett öre mera, d. v. s. ungefär fyra och ett halvt öre. Men denna beskattning skulle konsumenterna ej nu få någon känning av, utan den skulle bäras av bryggerierna, som »tillsvidare» hava åtagit sig den. Det skulle sålunda bli alldeles samma priser för konsumenterna, åtminstone till en tid. I Norge beskattas en motsvarande kvantitet av den dryck, som där kallas »almindeligt öl» — det motsvarar ungefär svensk pilsner — med över åtta öre, och i Danmark har samma kvantitet av »skatteklasse I», ungefär motsvarande vår svenska »klass II», sju och ett halvt öres beskattning, alltså i båda länderna mer än dubbelt mot vad man har i Sverige. Nog skulle denna dryck kunna tåla att beskattas minst lika mycket här i Sverige. Det finns andra drycker, mera hälsosamma, som förtjäna att uppmuntras. Pilsnern har, som bekant, enligt många myndigheters uttalanden i flera hänseenden föranlett icke ringa oordningar och den har ej heller, även i s. k. måttligt bruk, någon fördelaktig påverkan på folkhälsan. Vi ha ju det extraktrika men alkoholsvaga maltdrickat, vi ha vidare ett numera förbättrat svagdricka, och framför allt ha vi mjölken, som i dessa för jordbruket så allvarliga tider förtjänar all den uppmuntran till konsumtion och avsättning, som kan åstadkommas.

Jag tillåter mig därför, utan någon vidlyftigare motivering, under hänvisning till min motion och till motiveringen i reservationen, att yrka bifall till denna reservation. Den innehåller intet överdrivet, det är icke fråga om någon engelsk skattetunga, den innebär endast en förhöjning i beskattningen, som något litet, men endast obetydligt, överstiger den beskattning, som gäller i Norge.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Då herr Bergman yrkade bifall till sin reservation, föranleddes jag att taga till orda för att tillkännagiva, att utskottet ju har fått sig förelagt det förslag, som innefattas i den kungl. propositionen och som är ett led i det ökade beskattningssystem, vilket varit nödvändigt att tillgripa under denna riksdag för att — såsom vi tidigare haft anledning säga — stärka det nuvarande årets budget men framför allt det kommande årets. På maltdrycksbeskattningen skulle man taga ut i runt tal ett förhöjt belopp av 5 miljoner kronor. Det har träffats vissa avtal mellan Kungl. Maj:t och representanterna för bryggeriindustrien, som skulle gå ut på att konsumenterna åtminstone för närvarande inte skulle få någon nämnvärd känning av denna förhöjda beskattning. Det föreliggande förslaget är ju sålunda ganska humant.

Herr Bergman har i sin reservation utvecklat, att det skulle vara möjligt att taga ut ett högre belopp, än som föreslagits. Jag kan i allmänhet inte vara med på den principen, att man skall taga ut högre skatter än som äro nödvändiga. Och denna artikel kan väl icke fränkännas egenskapen att åtminstone i viss mån vara en nödvändighetsvara. Även om denna maltdryck inte är bland de allra nödvändigaste, ingår den väl nu så pass mycket i vårt folks dagliga

diet, att den inte gärna kan fränkännas denna ställning. Om man sålunda fördyrar denna dryck, blir det givetvis en tunga för hushållsbudgeten för de flesta.

Jag tror inte, att det finnes något fog för att gå utöver vad Kungl. Maj:t här har föreslagit; men jag anser att det skulle vara riktigt att i likhet med utskottet följa detta förslag. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergman: Jag skall endast i korthet replikera utskottets ärade ordförande i de två punkter, som utgjorde det väsentliga i hans anförande.

Han sade först och främst, att man inte skall begära av riksdagen högre belopp, än som behövas. Vi ha alldeles nyss under den långa diskussionen i sockerfrågan hört hans excellens statsministern förklara, att det var med de allra största svårigheter, som man fick budgeten att gå ihop, att man inte visste några möjligheter att kunna åstadkomma jämnvikt mellan inkomster och utgifter annat än med den knappaste nöd. Jag tror icke, att Kungl. Maj:ts regering skulle bli så förfärligt ledsen, ifall riksdagen skulle ställa litet mera medel till dess förfogande. Det kan ju hända, att det visar sig nödvändigt vid riksdagens slut, och därför hade det kanske inte skadat, om man dröjt med avgörandet av denna sak till lite senare, men då så ej skett, har jag vid avgörandet i dag ej annat val än att nu omedelbart yrka bifall till min reservation.

Den andra punkt, som utskottets ärade ordförande särskilt fäste sig vid, var att ölet skulle höra till nödvändighetsvarorna. Han medgav visserligen, att det icke hör till de allra nödvändigaste, men det var dock enligt hans mening en nödvändighetsvara. För min del måste jag bestämt protestera emot detta påstående. Det finns många hundratusen människor här i landet, som reda sig alldeles utomordentligt bra utan denna vara, och jag tror, att de i regel må bättre än ölkonsumenterna i avseende på sin hälsa. Lantmännen, som med allt skäl klaga över jordbrukets nuvarande ställning, skulle säkerligen bli mycket belåtna, om folk började dricka mjölk i stället för att lägga ned sina pengar på öl.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att i sådana länder, i vilka man genomfört mycket stränga restriktioner, ja, till och med förbud mot alkoholhaltiga drycker, har det visat sig, att mjölkkonsumtionen automatiskt tilltager. Efter förbudets genomförande i Amerika tilltog denna konsumtion i uppseendeväckande hög grad. Om icke tiden vore så långt framskriden, skulle jag kunna anföra mycket talande siffror i detta avseende, men jag skall nu, då kammaren blott väntar på att snart få åtskiljas, inte besvara herrarna med dem.

De ledamöter, som vilja uppmuntra lantmannanäringar genom en ökad konsumtion av mjölk, anser jag emellertid böra ansluta sig till min reservation. Jag borde alltså kunna hoppas på anslutning härtill från t. ex. herr Henriks-son och åtskilliga andra, ja från hela bondeförbundet och minst halva högern med hänsyn till intresset för lantmannanäringarna — för att inte tala om de partier, vilka av gammalt deklarerat särskilt nykterhetsintresse. Kan man därjämte bidra till förbättra statens finanser, så borde väl ingen ha något emot ett så lofvärt syfte.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Björnsson: Jag skall inte ingå på frågan om pilsnerdrickats nödvändighet eller skadlighet, då jag inte anser, att det så mycket i detta sammanhang är av avgörande betydelse.

Jag anser, att herr Bergmans reservation är orimlig, och detta av tekniska skäl. Redan den av Kungl. Maj:t föreslagna högsta skattesatsen av 95 öre

Ang.
höjning av
maltskatten.
(Forts.)

för varje kilogram malt är enligt min mening redan bra hög i förhållande till maltens värde. Den kostar 30 öre eller något sådant. Att då ha en skattesats, som är tre gånger varans värde, vållar lätt orimligheter. Speciellt har detta betydelse för frågan om det inbördes konkurrensförhållandet mellan större och mindre bryggerier. Även om man inte vill genom en skattelagstiftning på något som helst sätt gynna småbryggerierna, bör man enligt min uppfattning inte heller utan ordentlig förundersökning gå den motsatta vägen. Det är ju så, att bryggerierna numera få betala skatt för all den malt, som förbrukats, således även för den, som vid tillverkningen går till spillo. De småbryggerier, som förbruka proportionsvis stor malmängd för att åstadkomma en viss mängd, t. ex. 100 liter färdig dryck, bli naturligtvis då missgynnade.

Jag har, så gott jag kunnat, försökt övertyga mig om att den föreslagna skattehöjningen icke är orimlig; men jag tror icke, att man kan gå just högre. Vill man beskatta maldryckerna hårdare — och det har jag för min del inga principiella betänkligheter emot — så får man enligt min mening välja en annan form därför och övergå till produktbeskattning.

Herr Holmgren: Då herr Nilsson i Kristianstad sade, att pilsner är en nödvändighetsvara i den dagliga dieten, och begagnade detta såsom skäl mot en ytterligare höjning av maltskatten, vill jag endast framhålla, att det ur folkhygienisk synpunkt naturligtvis vore högst önskligt, att förbrukningen av pilsner begränsades.

Herr Norling: Herr talman! Ehuru jag alldeles nyss inte lyckades få kammararen med på ett yrkande, som gick ut på att få en viss motivering undanröjd, känner jag mig dock nödsakad att nu göra ett nytt försök av liknande slag.

Saken är den, att i det föreliggande betänkandet förekommer på sid. 7 följande uttalande: »Däremot bör det, såsom kontrollstyrelsen i sitt till utskottet avgivna utlåtande framhållit, betraktas som en maltskatten ovidkommande uppgift att, på sätt i motionerna synes hava avsetts, genom skatteskalans konstruktion tjäna som medel för åstadkommande av en beskattning av de större bryggeriföretagens vinster, anordnad efter skatteförmågan.»

Jag skall, herr talman, tillåta mig att yrka, att denna av mig nu upplästa sats måtte få utgå ur utskottets motivering. Skälet härtill vill jag endast i allra största korthet angiva. Om riksdagen nämligen skulle godkänna även denna del av utskottets motivering, skulle detta i realiteten komma att innebära, att riksdagen på ett olämpligt sätt principiellt bunde sig vid kontrollstyrelsens uppfattning, något som med hänsyn till den föreliggande situationen är ganska betydelselöst, men som kan medföra olägenheter i framtiden.

Herr Bårg: Herr talman! De där raderna i utskottets motivering kunna förefalla ganska betydelselösa, såsom nyss yttrades här, men så är visst inte fallet. De ha betydelse i rakt motsatt riktning mot vad herr Norling anmärkte.

För mig är det fullkomligt otänkbart, att man kan inrätta en skatt vare sig genom erläggande av accis eller genom tull eller dylikt med hänsyn till en industris bärkraft till skillnad från andra industrier med större eller mindre bärkraft. Man skulle gå alldeles bet på försöken att tillämpa skattemetoder efter denna princip. Jag är alldeles viss om, att om vi hålla fast vid vad som säges här, kommer detta aldrig att lägga hinder i vägen för beskattningens anordnande på ett förnuftigt sätt. Om man t. ex. skulle tillämpa en produktbeskattning i detta fall, hur skulle det gå, om man skulle taga den

större skatten på de öflaskor, som äro bryggda på ett större bryggeri, och den mindre på de flaskor, som äro bryggda på ett mindre bärkraftigt bryggeri? Dessutom beror ju bärkraften inte blott på ett industriforetags storlek. Det kan vara illa skött och ha dålig bärkraft på grund därav. Man kan ju inte inrätta en så att säga individuell beskattning i accisform anpassad efter var och en skattepliktigs ekonomiska bärkraft. Jag skulle förresten vilja säga, att om man skulle tillämpa den metoden på rusdrycksbeskattningen, borde man väl också beskatta de olika restaurangerna efter deras bärkraft. Men det går helt enkelt inte. I detta fall är det så, att det råder en kamp mellan stor- och småföretag, och de stora företagen dominera i detta avseende. Skola vi begagna skatteinstrumentet för att ingripa i förtrustningssträvanden och andra anledningar till tvister mellan de olika företagen? Nej, det skola vi icke inlåta oss på.

Jag hemställer, herr talman, att bevillningsutskottets betänkande måtte godkännas utan den föreslagna strykningen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Efter det anförande, som nyss hållits av herr vice ordföranden i bevillningsutskottet, kunde det kanske vara onödigt, att jag yttrar mig. Men vi begärde ordet på samma gång.

Nu vill jag säga, att om man skulle taga bort det avsedda stycket ur utskottets motivering, sedan detta stycke en gång kommit dit, skulle detta hava rakt motsatt verkan och gå i en annan riktning, än som herr Norling åsyftade. I varje fall skulle detta antyda, att man vore villig att gå in på den väg, herr Norling önskade. Nu finns det en viss degressionsskala, då det gäller maltbeskattning, och den skall tillämpas även i fortsättningen. Men att skärpa denna för att åstadkomma lättnader för de mindre bryggerierna i förhållande till de större har ju utskottet icke ansett vara lämpligt, och kontrollstyrelsen har också stärkt utskottet i denna dess uppfattning.

Sedan vill jag tillägga, att om man skulle gå in för en ytterligare skärpning, skulle det finnas något tekniskt skäl för detta. Men efter de upplysningar, som vi fingo inom utskottet, torde det inte vara några svårigheter vid de medelstora bryggerier, som i allmänhet finnas i landet. För den artskillnad, de hava i egenskap av större eller mindre bryggerier, har man redan fått en viss förmån genom en lättnad för de första 100,000 och därpå följande 100,000 kilogrammen. Att ytterligare skärpa detta, blir att gå in på ett skattesystem, som nog för oss litet för långt på denna väg. Jag tror, att det får anses så väl avvägt, som det för närvarande är, och att det inte är någon anledning att ändra på detta.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att utskottets förslag till yttrande måtte få bliva oförändrat.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den av herr Bergman vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

I fråga om utskottets motivering, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr Norling, att utskottets motivering skulle godkännas med utelämnande av den mening, som å sid. 7 i det

Ang.
höjning av
maltskatten.
(Forts.)

Ang.
höjning av
maltskatten.
(Forts.)

tryckta betänkandet började med orden »Däremot bör» och slutade med »skatteförmågan».

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad vara med övertvägande ja besvarad.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kamraren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 106, 107 och 111—117 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 295, av herrar *Pettersson* och *von Heland*, om beredande av garanti för nödigt samarbete mellan Kungl. Maj:t och fullmäktige i riksbanken;

nr 296, av herr *Ekman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.; samt

nr 297, av herr *Ekman*, angående viss ändring av bestämmelserna rörande fortsättnings- och ersättningskolor av 1918 års typ.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 43, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 45, att utskottets hemställan i betänkande nr 9 och, i fråga om förslaget nr 46, att utskottets hemställan i betänkande nr 10 godkändes även av andra kamraren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Rosén* för tiden den 22 in-
nevarande månad—den 2 nästkommande mars.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion med förslag till vissa bestämmelser angående restitution av eller befrielse från tilläggs-
tull å silke;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående befrielse från viss värnplikstjänstgöring;

nr 14, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om ytterligare separat avrustning;

nr 4, i anledning av väckt motion om krigens och militärväsendets djupliggande orsaker;

nr 5, i anledning av väckt motion om nydaning av själavården, såvitt på samhället ankommer;

nr 6, i anledning av väckt motion om reglering av undertryckta folks självbestämmanderätt genom internationell lag; och

nr 7, i anledning av väckt motion om världsproblemets språkfråga; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion, I: 101, om skärpta bestämmelser rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker;

nr 2, i anledning av väckt motion, I: 209, om skyldighet för alla med dragare förspända fordon, som framföras å väg under mörker, att föra ljus eller reflektor; och

nr 3, i anledning av väckt motion, I: 276, om utredning och förslag rörande utveckling av Sveriges förbindelser med viktigare länder i Afrika, Asien och Sydamerika.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.28 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Söndagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker, till bankoutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 107, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 111, med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.; samt

nr 112, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 114, med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister m. m.; samt

nr 115, angående ändring i villkoren för lån från statens fjäderfälånefond.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 116, angående pension åt förra småskollärarinnan Anna Lovisa Holmström; och

nr 117, angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herrar *Pettersson* och *von Heland* väckta motionen, nr 295, om beredande av garanti för nödigt samarbete mellan Kungl. Maj:t och fullmäktige i riksbanken.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet herr *Ekman*s motioner:

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor eller skolavdelningar m. m.; och

nr 297, angående viss ändring av bestämmelserna rörande fortsättnings- och ersättningsskolor av 1918 års typ.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 11, andra lagutskottets utlåtanden nr 11, 14 och 16—18, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3—7 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—3.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8.07 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
